

290 / 3
1989

თბილისის უნივერსიტეტის შრომები

ТРУДЫ ТБИЛИССКОГО УНИВЕРСИТЕТА

PROCEEDINGS OF TBILISI UNIVERSITY

281

ISSN—0376—2637

ენათმეცნიერება
ЯЗЫКОЗНАНИЕ
LINGUISTICS

(12)

(132)
ფ. 281

თბილისი Тбилиси Tbilisi

თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემი

ИЗДАТЕЛЬСТВО ТБИЛИССКОГО УНИВЕРСИТЕТА

TBILISI UNIVERSITY PRESS

Труды Тбилисского университета
PROCEEDING OF TBILISI UNIVERSITY

281

ЯЗЫКОЗНАНИЕ
LINGUISTICS

(12)

Тбилиси TBILISI

1989

თბილისის უნივერსიტეტის პრეზიდიუმი

281

ა ბ ვ თ ბ ა გ ნ ა რ ა ბ ა

(12)

თბილისი 1989

საქუთაისის კრედიტა

Գ. ԹԱԾԵՐՆԱԾԵՐՈՒՄ (ՊԵՐՍՊԵԿՏԻՎ), Գ. ԹԱՆԴՐՈՒՄ, Գ. ԴԱՐՈՒՄԵՐՈՒՄ, Գ. ՌԵԿՅԱ-
ԶԱ, Դ. ՍԱԿՐԱՐԴՈՒՄԸ, Դ. ԳՆԱԿԱՆ (ԴԻՈՒՅԱՆ), Դ. ԳՆԱԿԱՆՈՒՄԸ, Դ. ԴՆԱԿԱՆ-
ՈՒՄԵՐՈՒՄ, Դ. ԴԱՐՈՒՄԸ, Ե. ԳՆԱԿԱՆՈՒՄԵՐՈՒՄ, Ե. ԵՐԵՐՈՒՄ (ՊԵՐՍՊԵԿՏԻՎ),
Ե. ԽՈՐԹԵՐՆԱԾԵՐՈՒՄ

Редакционная коллегия

Е.А.Бабунашвили (редактор), Б.А.Джорбенадзе, К.Д.Дамелиа,
Г.В.Рамизаили, Г.В.Рогავа, Н.И.Сакварелидзе, М.М.Туския
(секретарь), В.В. Дурцеладзе, Н.Г.Кадешидзе, М.А.Шавиядзе,
Д.С.Чантуришвили, А.А.Хидешели (редактор)

და ყურთა მდინაჲ უამრთიან სიყვანთი უკუანა მდინა მაცა-
თანი, რომელნი იტყვიან: ესე არს ტაა უკოთი ამას მინა,
ტინა მარჯუნი, ტინა მარცხენი /2, უსათა, 30, 21/.

და არა ტარდაუყო ყოველთა ამას მცნებათაჲნი, რომელთა-
ესე ტამბნებ მდინ ილესილი მარჯუნი, არცა მარცხენი, უკოთი
მეუბნებ მდინ კერძა უცხოთა მსახურებაჲ ნათა... /2, 2 სჯული.,
28, 14/.

ტამბნებნიც აჲ ზრდაჲ დამარხებაჲ და ზოგად ყოველთა მდინთა
მინას მინა მჯულისა მისუნიდათა, რათა არა ტარდაუყო მინა-
ტინა მარჯუნი ანუ მარცხენი /2, ისო ნავენი, 23, 6/.

ან: "ბოლო მთავარდუნიდაჲ უამთა ილესილი მორთება" /1, 1, 1/.

ამიამვე მინათებულისა უფს., 5, 16; დუბანში ეს პოეტის ასე იტყობა:
ტამბნებნიც უამთა, რამდენი ილესილი მორთება /2, უფს.,
5, 16/.

ან: "დასაბამიან სიბრძნისაჲნი" /1, 1, 1/.

ამიამვე მინათებულისა უსაღ., 110, 10; იტყვიან, 1, 7; მინათ., 1, 13. დასაბამი-
სი საბრძნებნი დუბანში ასე იტყობა:

დასაბამი სიბრძნისა მინა უფს., 1, 7; ბოლო კულისებნი სიბრძნისა
უკოთი ყოველთა, რომელთა ყოფი იტ, და უფს., 1, 13. დასაბამი
უკოთი უკოთისაჲნი /2, უსაღ., 110, 10/.

და დასაბამი სიბრძნისა არს მინა უფს., 1, 7; ბოლო კულისებნი უკოთი
ყოველთა, რომელთა ყოფი იტ, ბოლო კულისებნი მსახურებაჲ მინათ-
სა მინათნი, დასაბამი კულისებნი - სიბრძნე და სიბრძნე უკოთი-
თა მდინათებუნი /2, იტყვიან, 1, 7/.

დასაბამი სიბრძნისა მინა უფს., 1, 13/.

რაც მდინებნი სიბრძნის ყოველნი ნაბრძნებნი, რომელნიც ტარდა-
თანი მსახურის საბრძნისაჲნი მინათებუნი, მინა მდინებნიც უფს.

მუხტად მისდევდა ღუესებს. მაგრამ ამ შემთხვევაში მხოლოდ რამდენიმე მუხტის ნაწილები დამონტაჟდნენ, მაგ.:

"და რე შეიწვალა ერთდღა მიწვევა უსჯულოებისა"
/3,66 v/.

ანტონს დამონტაჟდნენ აქვს ფსალმ., 58,5, რომლის ღუესები
ასე იკრებოდა:

და შენ, უფალე ღმერთო ძადილო, ღმერთო ისრაელინათ,
მეოხილე მიხედვა, ერთდღა წარმართება, და რე შეიწვალა
ერთდღა მიწვევა უსჯულოებისა /2, ფსალმ., 58,5/.

ან: "რეცარ იყვნენ ღაბაყანი სულითა, ჩამიჯ მათი არს
სასუფთველი ცაა" /3,66 v/.

ანტონს დამონტაჟდნენ აქვს მათე, 5,3, რომლის ღუესები
იკრებოდა:

რეცარ იყვნენ ღაბაყანი სულითა, ჩამიჯ მათი არს სასუ-
ფთველი ცაა /2, მათე, 5,3/.

ან: "უკუთხეცა აქა ყოფილიყავ, არამცა მიმკუპარ იყო
ძმაჲ იგი ჩემი" /3,66 v/.

გრამატიკაში დამონტაჟდნია იოანე, 11,32, რომლის ღუესები
ასე იკრებოდა:

ხოლო მაშინამ უთხარცა მოვიდა, სადა იგი იყო იესო, უ-
თხარცა იხილა იგი, პავარცა ფრწვა მისთა ღარა და პრეტა
მას: უფალე, უკუთხეცა აქა ყოფილიყავ, არამცა მიმკუპარ
იყო ძმაჲ იგი ჩემი /2, იოანე, 11,32/.

ახლა ჩავ შევხედო მატალიზაციის დამონტაჟების სიტუაციას ანტონ-
ის გრამატიკაში. უნდა აღინიშნოს, რომ პირველი რედაქციის წეს-
ებში მეორე რედაქციის წესებთან შედარებით ცოტაა, სულ - რვა.
მეორე რედაქციის სტრუქტურაში ამ წესებზე ნიშნის მქონე ტექსტები და

მორწმუნოებური ღვაწლისათვის /ამ რედაქციის სხვადასხვა ნუსხებში სხვადასხვა და მიზნით პარალელურად უნდა და იმავე ჟურნალურ-გაზეთურ საკმაოდ ვრცელი ჟურნალი ანუ საკმაოდ მნიშვნელოვანია, მიზნობრივი ციფრების მიხედვით, მიუხედავად იმისა, რომ შედგენილია, რომელიმე, სამხრეთ-აღმოსავლეთი, ყველა ნუსხა უფრო მხარს, მანის, შეიძლება იქნება, რომ ანტონის გრამატიკის მიხედვით რედაქციის /განსაკუთრებით ეს იქნება მთელი რედაქციის შესახებ/ უმეტესობა მიზნობრივი ციფრებისა მანის შესაძლებელი სიჭრელის არის გამოჩენილი.

ანტონის გრამატიკის მიზნობრივი ციფრების გამოჩენის შესახებ საუბრისას არ შეიძლება არ გავიხსენიოთ აგრეთვე საკმაოდ იმ წყაროს დაგეგმვა, რომელიც სარგებლობა ანტონის ამ ციფრების გამოჩენისას. და ზემოთ პერიოდული ნაწილი-გების მიხედვით იმის დაგეგმვა, მიზნობრივი რედაქციის სარგებლობა ანტონის, ძალიან ძველია, საფუძვლები მანის, რომ ანტონის ხელთ მანის მიზნობრივი პერიოდი, ზე ნი სარგებლობა პერიოდი არ იმის-მეტი ამ ციფრების, რადგანაც განსაკუთრებით იმის, რომ, რომელიც ცნობილია, ანტონის ანტონის ხელნაწერი არ შეიძლება. ყველა ნუსხა მისი გრამატიკის მიხედვით რედაქციისა გამოჩენილია სხვადასხვა გამოჩენილის მიხედვით, ამიტომ არ არის გამოჩენილი, რომ გრამატიკის ამისავე მიხედვით გამოჩენილი შეიძლება გამოჩენილია, შესაძლებელია, ანტონის მიხედვით.

ანტონის ღვაწლის გრამატიკის პირველი რედაქცია დაგეგმვა 1753 წ., ამიტომ, საფუძვლები, რომ იმ სარგებლობა არ მის-კითხი 1743 წ. გამოჩენილია მანის მიზნობრივი, ან გამოჩენილი სხვადასხვა გამოჩენილია ანტონის მიხედვით. საფუძვლი, რომ მის მიზნობრივი რედაქციის ხელნაწერი უნდა იქნება, განიხილავ, რომელიც ცნო-

ბილია, ბიბლიის ნიგნების ძველი ხელნაწერებში მუხლებად დატოვებული არ არის. მაინც, საფიქრებელია, რომ ბიბლიური ციტატების დამო-
ბეჭდისას ანტონი ბაქარის ბიბლიოთეკა გუბერატორმა, ან ბაქარის ბი-
ბლია ჰქონდა მიხედველობაში /თუ ის ბეჰიშად იმუშავებდა ამ ციტა-
ტებში/, რადგანაც ბაქარის ბიბლია ვახტანგის სტამბაში გამოცე-
მული ახალი აღმშენების ნიგნებთან შედარებით უფრო სრულია და, ამას
გარდა, იმ შემთხვევაში, როდესაც ბაქარის ბიბლიის მუხლები არ
ვმეხვევა ბიბლიის სხვა გამოცემების მუხლებს, ანტონის დამო-
ბეჭდში ბაქარის ბიბლიას უფროსი მხარს, მაგ.:

"იხილა რაჲ იესო ნათანაელ, მომავალი მისა..." /3,66 რ/.

შენ.: იხილა რაჲ იესო ნათანაელ მომავალი მისა, და აქუა
მისაჲს: აჰა, შემდარბილი ისრაიელელი, რომლისა თანა მკუ-
ვამ არა არს /2, იოანე, 1, 48/.

ანტონის გრამატიკაშიც იოანე, 1, 48-ამ. მიმართული, სხვაგან

თუ გვერდზე - იოანე, 1, 47.

ან: "უფროსი ამისა იხილო" /3, 66 რ/.

შენ.: მიუთო იესო და ჰქუა მას, რამეთუ გარეთ შენ, ვითარ-
მეც: იხილე შენ იესოსა ქუეში, და გნამს: უფროსი ამით-
სა იხილო /2, იოანე, 1, 51/.

სხვა გამოცემებში გვერდზე იოანე, 1, 50-ა.

ან: "იხილეთ ცანი განხილენი" /3, 66 ვ/.

შენ.: და ჰქუა მათ: ამინ, ამინ გუფუ აქუენ: იხილეთ
ცანი განხილენი და ანტონიზნი ღმრთისანი, აღმავალი და
გარდამომავალი ძესა ზედა კაცისასა /2, იოანე, 1, 52/.

ბიბლიის სხვა გამოცემებში აქაც გვერდზე სხვა მუხლია, საბუ-
რობრ, 1, 51.

ამგვარად:

1. ანტონის საკუთარი "ქართული ლამაზობის" ძირითადი რედაქციები უხვად აქვს გამოიმუშაო ბიბლიური ციტატების უმეტესად პერსიან-ბერძნული ნაშრომები.

2. საფუძვრებია, რომ ბიბლიური ციტატების გამოიმუშავება ანტონი სარგებლობდა ან, ზოგჯერ იმუშავებდა ამ მუხლებს, მისივე ევროპაში პეტრე ბაქარის ბიბლია, რომელიც იმ დროისათვის ყველაზე უფრო სრული და გამოუხატავი ლექსობის გამოცემები.

რ ი ტ ე რ ა ტ ი ა

1. ხელნაწერი A 531, საკუთარი საფ.სსრ მუცნიერებათა აკადემიის აკად. პ.პეტრეიძის სახ. ხელნაწერთა ინსტიტუტში.

2. ქართული ბიბლია, მოსკოვი, 1743.

3. ხელნაწერი H 2256, საკუთარი საფ.სსრ მუცნიერებათა აკადემიის აკად. პ.პეტრეიძის სახ. ხელნაწერთა ინსტიტუტში.

Е.А.Бабунашвили

К ИСПОЛЬЗОВАНИЮ БИБЛЕЙСКИХ ЦИТАТ В "ГРУЗИНСКОЙ ГРАММАТИКЕ" АНТОНИЯ ПЕРВОГО

Резюме

В обеих редакциях "Грузинской грамматики" Антония Первого в большом количестве использованы большей частью перефразированные библейские цитаты, с довольно точными ссылками, с указанием глав и стихов источника, которым, следует думать, Антонию ознакомила т.н. "Библия Бакара", опубликованная в Москве в 1743 г. Мало вероятно, чтобы Антоний пользовался какой-нибудь из рукописных библий, так как известно, что древние рукописи библейских книг не делятся на стихи,

а среди опубликованных к тому времени библейских книг "Библия Бакара" являлась самой полной и в силу этого обстоятельством, безусловно, самой удобной для пользования.

F.A. Babunaschwili

ZU QUELENNACHWEIS IN DER BIBLISCHEN ZITATE
IN DER "GEORGISCHEN GRAMMATIK" VON ANTON I

Zusammenfassung

In beiden Redaktionen der "Georgischen Grammatik" von Anton I sind in grosser Häufigkeit eine Vielzahl von paraphrasierten Zitaten mit möglichst genauen Angaben über Kapitel, Verse bzw Quelle angeführt, aus der seine paraphrasierten Zitaten stammen.

Man könnte glauben, dass Anton I als Quelle dazu die 1743 in Moskau veröffentlichte sog. "Bibel von Bakar" gedient hat. Es ist aber sehr wenig wahrscheinlich, dass Anton I auch ebenso irgendein Manuskript zu zitieren vermöchte, weil die altertümlichen Manuskripte, wie bekannt, nie in Verse zerlegt worden waren und unter den zu Jener Zeit veröffentlichten Bibelbüchern "die Bibel von Bakar", natürlich, das Allervollständigste war und ihre Verwendung in dieser Hinsicht ohne Zweifel vollkommen passend anzunehmen scheint.

თბილისის შრომის ნიშნის კრების ორგანიზაციის

სახელმწიფო უნივერსიტეტის შრომები

Труды Тбилисского ордена Трудового Красного Знамени

государственного университета

281, 1988

ი. კვამიშვიდი

უკავშირობის რეჟიმის წინაპირობების ზოგადი საკითხები

1. უკავშირობის რეჟიმის წინაპირობების ძირითადი მახასიათებლები

უკავშირობის რეჟიმის წინაპირობების უპირველეს მახასიათებლებს სწორედ უკავშირობა, ანუ საგანგებო საკავშირებელი პირობების უზრუნველყოფა წარმოადგენს და ძირითადი ასობევ უპირისპირება იცავს უკავშირობის რეჟიმის წინაპირობას. სხვა მხრივ იცავს ისევე ძირითადი ნიშანი-თავისუფალი ხასიათება, რომელიც კავშირობის რეჟიმის წინაპირობება, ასევე ნიშანი-თავისუფალი: რეჟიმის წინაპირობების შენახვაზე ნაწილად აყვანილებული აბრეშინი. თანამართლება, სწავლული მუშა-აზრობა და საერთო ინტენსიური რეჟიმი.

მსგავსად კავშირობის, უკავშირობის რეჟიმის წინაპირობების ნაწილად შრომისა აბრეშინი თანამართლება შეიძლება შეგვიადგინდეს ამ ნაწილებით გადმოცემული მოქმედებათა და მოქმედებათა ურთი-რთობაში /1/, თანამართლებულობაში /2/, მათ შორის მიზეზ-შე-დეგობრივი და პირისპირ-შედეგობრივი კავშირის არსებობაში /3-4/, ურთიერთპირისპირებულ მოქმედებათა და მოქმედებათა გამო-ხატვაში /5/, განმარტობებულობისა და ანტიშედეგობის შეუძლებლობაში /6/, რეჟიმის წინაპირობების ურთი ნაწილის მიერ გაკვეთილი შედარებითი მუშა ნაწილი გადმოცემული ინტენსიურობის ახსნა-განმარტებაში / 7/ ან კიდევ იმამე, რომ რეჟიმის წინაპირობების

უკავშირით რეჟერის წინადადებების სტრუქტურული მდგომარეობა იმაში იპოვება, რომ მასში შენახული ნაწილები აღარ გაი-
აზრებინან, რეჟერის პამოტუკიდან არსებული წინადადებები.
ისინი, ურთაპ აღებულნი, ურთ მდგომარეობა წინადადებ-
ებში, ხოლო ამ მდგომარეობის შენახვის სურათი არ
არის იმ შენახვის ურთაპ მიუქანის ურთი, რომლებიც ამ
ნაწილთა ცალ-ცალკე წინადადებებზე წინადადების შენახვის
გამოიგებია. მდგომარეობის წინადადების შენახვის მიხედ-
ვით, წინადადების შენახვის ურთი ურთაპა და
იმ პამოტუკიდანსავე გვიჩვენებს, რა და მდგომარეობა.
ამ, ეს მდგომარეობა წინადადების, რომ რეჟერის შენახვის
მიხედვით, გვიჩვენებს, რომ წინადადების წინადადებ-
ებში, ურთაპა და წინადადების წინადადების წინადადების
სტრუქტურული და ინტენსივობის პამოტუკიდანსა და ურთ მდგომარე-
ობის სტრუქტურული ურთაპის სურათი ინტენსივობის რეჟერის. ეს
სტრუქტურული-ინტენსივობის მდგომარეობა წინადადების
ინტენსივობა, რეჟერის ურთაპის წინადადების ურთაპ ნაწილი
ურთაპ ნაწილი წინადადების წინადადების ურთაპ.

...გამოიგებია, მდგომარეობის წინადადების წინადადების
ინტენსივობა /წინადადების/.

ამ წინადადების მდგომარეობის წინადადების /წინადადების/ გვიჩვენებს
ინტენსივობის პამოტუკიდან, მდგომარეობის პამოტუკიდან
/წინადადების?/ პამოტუკიდან რეჟერის წინადადების პამოტუკი-
დანსა და წინადადების წინადადების წინადადების წინადადების
პამოტუკიდან, მდგომარეობის წინადადების წინადადების
რეჟერის წინადადების წინადადების წინადადების წინადადების
წინადადების, რომ რეჟერის ეს პამოტუკიდანსა და წინადადების
წინადადების წინადადების წინადადების წინადადების წინადადების

3
2
19

შირი /4.256/ და ამიტომ "კავშირის და ინტონაცია წინადადება-
ბის ტარკვეთი სინტაქსურ ტიპში შემავალი ნაწილთა შეერთების
ორი ურთიანეთის შემცველი საშუალებაა" /16,13/, მაგრამ,
უნდა ითქვას, რომ ეს ამრიგ ნაკლებად დაზარალებული ჩანს და
ბოლოვრ ამას ის ავტორებიც აღიარებენ, რომლებიც ინტონაციებისა
და საკავშირებელ სიტყვებს /კავშირებს/ ურთიანეთის ტიპად სა-
შუალებდაც მიიჩნევენ. მაგალითად, ა.ნ. გომპევიტსავე ამრიგ,
ინტონაციები "საერთო ჩამოტყდომიან კავშირებსა და საკავშირე-
ბელ სიტყვებს წინადადებათა შორის არსებულ, კავშირის გამოხატ-
ვის ეკვივალენტში" /4.257/. ამ გამოჩინაშეცემიდან კი უკვე ცხადი
ხდება არა მარტო ის, რომ ინტონაცია საკავშირებელ სიტყვების
ტიპადი საშუალება არაა, არამედ ისიც, რომ ინტონაცია რაღაც
წინადადებათა ნაწილთა შორის უკვე განხორციელებული კავშირის
გამოხატვის საშუალებაა და არა საკავშირების საშუალება.

ინტონაცია რომ საკავშირებელ სიტყვას ტიპადი არ
არის, ამას სხვა ავტორებიც ტყდნობენ და ამიტომ ისინი უკავში-
რის რაღაც წინადადებაში საკავშირების სხვა საშუალებებაც მიუ-
თხებენ. ნ.მ. მაჟუმიტის ამრიგ, "ის დამოკიდებულებანი, რომ-
ლებსაც კავშირის ბოლოვრით გამოხატავენ რაღაც უცუცაბედი წი-
ნადადებათა ნაწილები, შეიძლება გამოიხატოს უკავშირობაც - მხო-
ლოდ და მხოლოდ ინტონაციების მეშვენიტ, რაც ცალკეელ შემთხვე-
ვაში შესაძლია, მორთულიტური საშუალებითაც იქნის გამოტყდ-
ლი" /6.624/. ნ.ს. ელიტინა კი წერს: "რაღაც წინადადებათა ნაწი-
ლები შეიძლება ტყრთაწინენ კავშირებისა და საკავშირებელი
სიტყვების ტარკვეთ. მხოლოდ ინტონაციისა და შესასმენეღა ჟრ-
მების ურთერთხებათა მეშვენიტ /8. 275/.

ინტონაციებთან ურთად რაღაც წინადადებათა ნაწილთა და-

საქ. სსრ კ. მარქსის
სახ. სახ. რესპუბ.
განგლიო. თემა

კავშირების სხვა საშუალებებს მეტი სხვა ავტორიც ასახელებს, მაშინ, რაც მთავარია, ინტენაცია ყველა მათგანს მიმართული აქვს რთული წინაპაპების ნაწილთა დაკავშირების საშუალებად.

რთული წინაპაპება /უკავშირყო და კავშირთანაც/ მის მიემადგენელ ნაწილთა ამოწმების თანადაპრობის საფუძველზე ან-ბება, რაც თავის გაფორმებას მოუძღბს სტრუქტურული გამდიდანე-ბაში. რთული წინაპაპების ნაწილთა სტრუქტურული გამდიდანება, ანუ ჟამთაგულის ურთიერებაკავშირება ან მიიღწევა არა ინტენაციის, არამედ გარკვეული ნებისა და სხვადასხვა დეუსიკურ-ჟამთაგულის საშუალებების გამოყენებით. რაც შეეხება რთული წინაპაპებისათვის პაბასასიათებელ საერო ინტენაციურ რკალს, იგი წინაპაპების ნაწილთა დაკავშირების, სტრუქტურული გამდი-ანების, საშუალება ან არაა, არამედ იმისი გამოხატვის საშუა-ლებას წარმოადგენს /ისიც - ბეზირმეფეველებაში/, რომ ამ ინ-ტენაციურ რკალში მოქცეული ნაწილები ურთ მდიდან წინაპაპებას შეადგენენ. ინტენაცია ან არ განაპრობებს რთული წინაპაპების ნაწილთა სტრუქტურული გამდიდანებას, არამედ, პირიქით, რთული წინაპაპების ნაწილთა უკვე განხორციელებული სტრუქტურული გამ-დიდანება განაპრობებს შესაფუძისი ინტენაციის შერჩევას.

ავტომატური ასევე წინაპაპება:

... ვარსკენ პიტიანბშია შეუბრალებლად ანაბა შეშანკი.

... აკაკი პანერა ანება "გამბერელი".

ორივე ეს წინაპაპება სავსებით გამარჯულია და ასევე სავსებით გასაბებ ამის გადმოცემის. მოვიწოდებთ მათი გაერთ-ანება ურთ რთულ წინაპაპება - არაუფრო გამოკვეთა: ვერც საკავ-შირებელი სიფევები გეშეველის და ვერც რომელიმე ინტენაცია. ეს იმიტომ, რომ ამ წინაპაპებათა მუხებში გადმოცემული ფაქტები

საფუძვლებს არ იძლევა, მათ შორის საერთო აზრობრივი თანაფარ-
დობის, აზრობრივი ურთიერთპატივისცემუბუნების დასაბამებლად.

ახლა ასეთი შრი წინადადება ავიღოთ:

... ბავშვი ჯერად ავაპო იყო.

... ბავშვი ჯერად გეგამი სკოლაში არ გაუშვა.

ამ შემთხვევაში მოცემული წინადადებათი გამოხატული
აზრები ურთესა და იმეფი მსჯელობის საგანს უბედა და მათ შორის
გარკვეული მიზეზი-შედეგობრივი პატივისცემუბუნება არსებობს. ეს
ჟი საფუძვლებს იძლევა, რომ ისინი ურთ მთლიან წინადადებად
შეესაყვებიან. ახლა ისლას საძიებელი, ჟი რა საშუალებით ბი-
ვალნი მათ გამოიყვანება.

პავლიშვიტ ინტენსივით: შევეყნათ ეს წინადადებათი ურთი-
ანთ ინტენსივით რკალით და ურთმანეთის თანმიმდევრით წარმოვი-
თქვათ. ადვილად შევამჩნივთ, რომ ამ გზით მოცემული წინადადე-
ბათა მუნიტორივი გამოიყვანება ვერ მიხერხებება. მაშასადამე,
ინტენსივია რკალი წინადადებათს ასაგება საშუალებად ვერ გამოი-
ყვება. არა და, მოცემული მარტივი წინადადებათა გამოიყვანება
ნამდვილად შესაძლებელია, საამისთვის ჟი იმ წინადადებათი, რომ-
ბელი რკალი წინადადებათს მუნიტ ნამდვილად იქნება გამოყვანილი,
ურთა ამოვიღოთ ის სიტყვები, რომელიც პირველ ნამდვილად უკვე
შეგვხვება. ამასთან ურთად, ჟი ამოსაღები სიტყვა სახელია, მა-
შინ შესაძლებელია, იგი შესაბამისი ნაცვალსახელითა შევსვალთ.
ასეთი ლპირადობის შემდეგად ეს მუნიტ წინადადება უკვე ისეთ
სახეს მიიღებს, რომელი სახითა იგი მუნიტორივი პავლიშვიტორი-
ბა პირველ წინადადებათს - არა მარტო საკვანტორივი სიტყვით,
არამედ უკვანტორივად:

ბავშვი ჯერად ავაპო იყო, იგი გეგამი სკოლაში არ გაუშვა

დავითი გუშინ ავად იყო, ამიტომ იგი დედას სკოლაში არ გაუშვა

როგორც ვხედავთ, რუსული წინადადების ნაწილად ურთიერთდა-
ვითების ხარისხი განიარაღა ახალი ექსპერტიზის საშუალების გამო-
ყენებით და კიდევ უფრო გაიზარდა იგი, შეიძლება ითქვას, მათის
საბოლოო სრულყოფილებას მივალვას, ზუ ამ ნაწილად მონის საგან-
გებოპ საკავშირებზე სიტყვასაც, კერძო, მაგალითად "და" კავშირს
შევიტანთ:

დავითი გუშინ ავად იყო და ამიტომ იგი დედას სკოლაში არ გაუშვა

მიტოვებ ურთი და იმავე შენაარსის სამი რუსული წინადადება,
რომლებიც ურთიანუთსაგან შენაარსი პაკავშირების ხარისხის ღ-
ნეობით განსხვავდებიან, ამი კონტებს კი ის განაპირობებს, ზუ
რამდენად რა სახის საშუალებით უკავშირდებიან მისი ნაწილები
ურთიანუთს. რაც შეეხება ინტენსივობას, სამივე ამ წინადადებებს
ურთიანუთი გამოარჩევა რუსული წინადადებისათვის დამახასიათ-
ებელი სპერთი ინტენსივობის რკალი, მაქამ, როგორც ვხედავთ, ამ
წინადადებებში ნაწილად გამოიკანება ინტენსივობით კი არ გან-
ხორციელებულა, არამედ იმ საშუალებად გამოყენებით, რამდენად
მეშობ იყო საუბარი.

მამასაგან, რუსული წინადადებისათვის დამახასიათებელი
ინტენსივობის მიკიანობა რუსული წინადადების ნაწილად ურთიერთდა-
კავშირების საშუალება კი არ არის, არამედ იმისი რიგშიკლ-მი-
ლოდიკური გამოხატულება /ნარბოქებისას/, რომ ნოცემული ნაწილე-
ბი, ურთად აღუკული, რუსულია, რომ ესა და ეს ნაწილები ურთიერთ-
დაკავშირებულნიან.

[illegible]

მათთანად, რეალური წინადადებათა ინტენსივობა რეალური მი-
 წოდებით ნაწილობრივ ურთიერთდაკავშირებული საშუალებითაა, ან
 არამედ იმის გამოხატულებით, რომ ეს ნაწილობრივი ურთი-
 რეალური წინადადება არის ფაქტობრივად სტრუქტურული, გამოდის-
 ანების გზით, რაც მიიღწევა სხვადასხვა ფორმაციისა და ეფეს-
 კური საშუალებითაა გამოყენებით. ინტენსივობა რეალური წინადადებათა
 სტრუქტურული მდინარეების არც არამედ უნდა წარმოადგენს. და არც
 განმარტებული. იგი შეიძლება განმარტებული იმ სტრუქტურული
 მდინარეებით. ამიტომ, რომ უკავშირის რეალური წინადადებათა
 საფარში ინტენსივობის მათთანად თავისუფლად აღვადგენთ, რომ ეს
 წინადადება წარმოადგენს სახით ან, უკავშირის და-
 ხით გვერდით. დაწერილი რეალური წინადადებათა სტრუქტურული მდინარე-
 თა უკვე რომ არ არსებობს, მაშინ მას საერთო ინტენსივობის რეალ-
 სავსე ვერ მივყავართ.

[illegible]

3. უკავშირით რთული წინადადებების სახეები

რაკი უკავშირით რთულ წინადადებაში არ მოცუპილება სატან-
გებო საკავშირებელი სიტყვები - საკუთრივ კავშირები, მიმართ-
ბითი ნაცვალსახელები და მიმართებითი მინიშნებები, ამიტომ,
კარგა ხანია, ზრდილიყო დამკვიდრდა შეხედულება, რომ ასეთ
წინადადებაში ნაწილად ურთიერთკავშირების საშუალებას იწი-
ნაყიები წარმოადგენს და რომ იწინაყიები თავიანთი შესაძლებლ-
ობით არაფრით არ ჩამორჩებიან საკავშირებელ სიტყვებს.

საკავშირებელი სიტყვებისა და იწინაყიების ფუნქციურ
ურთიერთდათანობებას შეეძლება ის მოჰყვას, რომ კავშირიანი და
უკავშირით რთული წინადადებაები განიხილებოდა, როგორც ურთიან-
თსაგან მხოლოდ ფორმალურად განსხვავებული მონაცემები, ხოლო
შინაგანი ბუნებით ისინი სავსებით ურთიანეობის ტილად ისეთ ურ-
თიანად იყენებენ მიზნული, რომელდაც თათვის თავისუფლად შეუძ-
ლიათ ურთიერთმაცულება. ასეთ შევალსაზრისზე მერამ მკვლევარდა
შეხედულებით, უკავშირით რთული წინადადებაები, უბრალოდ რომ ვთქ-
ვათ, კავშირგამოყვებელი ჩვეულებრივი რთული წინადადებაებია.

კავშირიანი და უკავშირით რთული წინადადებაების ურთიან-
თის ტილად მიზნეად თავის მხრივ ის განაპირობა, რომ უკავ-
შირით რთული წინადადებაის სახეები ცალკე არ შეიწავლებოდა; კუ-
სიუიკაცია ხდებოდა კავშირიანი რთული წინადადებაებისა, ხოლო შემ-
ებ ეს კლასიფიკაცია მდლიანად "მოურგებოდა" უკავშირით რთულ წი-
ნადადებასა - მათ საკუთარი თავისებურებების გაუგვარისინებ-
ლად. ამიტომ, რომ როგორც რუსული, ისე ქართული ენის სახედი-
ძლავნეობა ბუნრი ატორი უკავშირით რთულ წინადადებაში ჯერ კი-
რევ ბუსად იმავ სახეებს გამოყოფს, რომლებიც კავშირიან რთულ
წინადადებაში გამოიყოფა. მათ მათგანი ცალკე საერაოდ სულ არ

წესებისა და ქვეწმედების ისეთივე სახეები გამოიყოფოდა, რაც კავშირებიანდებოდა, არც მუცლი და არც ნაჯღები! ამის შემდეგ-
გარე მიიღწეოდა სრული პარადელიზში უკავშირო და კავშირისანი
რეჟიმი წინადადებების სახედა შიშის /კავშირისანი რეჟიმი ზან-
წმენილი - უკავშირო რეჟიმი ზანწმენილი; კავშირისანი რეჟიმი
ქვეწმედისილი - უკავშირო რეჟიმი ქვეწმედისილი/. ასეთივე პარა-
დელიზში დიდიზნოდა კავშირისანი და უკავშირო რეჟიმი წინადად-
ებაა ამ სახეების ქვედასიგნალისა და სიგნალის. რეჟიმი წინადა-
დებაა ასეთი აქსიომატიკისა არსებობა ა.მ.პეტროვიკის უფრო-
და მხარს, მაგრამ იგი უკავშირო რეჟიმი წინადადების მოლოდინი
წინადადების განხილვისას იმასაც აღნიშნავდა, რომ მათი მიზნება
რეჟიმი ზანწმენილია ან რეჟიმი ქვეწმედისილია სარისკი ნუნდობა
/1.471/. ამით კი იგი არსებობდა იმას აქტიუზიზმად, რომ უკავ-
შირო რეჟიმი წინადადების აქსიომატიკისა მიხედვით ზანწმენისა და
ქვეწმედის სახეების გამოყოფით ვერ შეიძლება აღიქვას.

ახალი ზედასაზრისის წარმომადგენლებმა ხელი ჩაასრულეს
ა.მ.პეტროვიკის ამ სამარჯობის მიხედვით /როდისაღიდავ შედი-
აში განვიხილავთ ზედაში პეტროვიკის აღარ იმყოფა/ და გარკ-
ვეულ არსებობისგან დაიწყებოდა უარყოფით უკავშირო რეჟიმი წინა-
დადების დიდიზნოდა აქსიომატიკის სრულიყოფილება, რაც აქტიუ-
და სამარჯობისი იყო. მაგრამ ისინი მარტოვე ამით ჩივიდნენ დაკ-
მაყოფილებდნენ: უარს მოსადა წავიძენდნენ და გამოაცხადეს რა მა-
რჯობისი კავშირები - ზანწმენის, სოლო მაქვენილებადილები კავ-
შირები და მუცლი-კავშირები - ქვეწმედის გამოცხადების უ რ თ ა
უ რ თ სამარჯობად, შეუძლებელი მიიჩნიეს ზანწმენისა და ქვე-
წმედისი დიდიზნოდა უკავშირო რეჟიმი წინადადებისგან - მაგრამ მუცლი-
აღნიშნულ საკავშირებზე სიგნალისა უარყოფის გამო.

ამდგომარეობა, თავი იჩინა მეორე უკიდურესობაში: ზოგი წარმოვი-
დგო აქსიომატულია ყოველ უკავშირე რთულ წინადადებას განიხი-
ლავს ან როგორც თანაგრძნობს, ან როგორც ქვედაგრძნობს, ახალი
მეცნიერების მიხედვით, უკავშირე რთულ წინადადებაში წარმო-
დგენილი ან ქვედაგრძნობს საუბარის კი არ შეიძლება. ასე,
მაგალითად, ნ.ს. პოსტოლინი წერს: "უკავშირე რთული წინადადე-
ბის ნაწილებს შორის მჭიდროდ უკავშირის არსებობის მიუხედავად
/პარალოლუმი, პერპენდიკულარი, ახსნა-განმარტვობა, თანაგრძნობ-
ბა, მიმდებარეობა და სხვა./, საფუძველი არ არსებობს, რომ
ეს წინადადებები განვიხილოთ, როგორც რთული თანაგრძნობი, ანდა
როგორც რთული ქვედაგრძნობი. ეს იმიტომ, რომ რთული წინადადებების
ნაწილად ეს პაკავშირება განიხილული არაა სინთეზური პაკავში-
რების სპეციალური ფორმალური საშუალებებით - უკავშირებით ანდა
საკავშირებელი სიფრთხილი" /2.380/. მიხედვითაა, "უკავშირებო-
ბა და მიმართულებით სიფრთხილის უწყობა - უკავშირე რთული წი-
ნადადების ნაწილებს შორის - საშუალებას არ იძლევა, მათ გან-
ხილვისას განვიხილოთ თანაგრძნობი და ქვედაგრძნობი პაკავშირების
სახესებრებობა" /2.343/.

ამ ძირითად ამოსაგად გეგმობას ურთიუროვნად იზიარებენ
უკავშირე რთული წინადადების შესახებ დამოუკიდებელი ახალი მეცნი-
ერების მიმდებარეობა, მაგრამ, როგორც საკითხი გეგმა ძველი, წარმო-
ვიდგო აქსიომატურობის სანაცვლოდ ახალი, უფრო განმარტვებული კლ-
ასიკატურობის შექმნის ზოგადი კლასიკატურობის პრინციპებისა და ნიშნე-
ბის პარამეტრის შესახებ, მაშინ უკვე მათ შორისაც იკნის თავს აზრ-
თა სხვადასხვაობა, თანაც მნიშვნელოვანი სხვადასხვაობა. მაგალი-
თად, ვ.ა. ბელიშკინი წერს, ნ.ს. პოსტოლინი უკავშირე რთული
წინადადებების კლასიკატურობა განიხილულია დაფარვული სემანტი-

კურ ჯრიტერიუმებზე პაპიფარა /5.602/. მისივე თქმით, "მი-
ევიტო აქასიფიკაციას ბევრი ღირსება აქვს, მაგრამ გააჩნია
მნიშვნელოვანი ნაკლი: იგი უშვებს ურთულესადონადიგეტი
სუბიექტურ განმარტებებს, რაპიანაც უკავშირთ წინადადებათა
სახეების ურთიანდისაგან ცარტვის ჯრიტერიუმად იღებს მნი-
შვნელობას, ნაწილთა მორის აბრტრნივი პამიკიგებულების ხასი-
ათს. სემანტიკური ჯრიტერიუმში პაფოფაში ფიგურტის უშვებენ
სუბიექტივიზმს, მაგრამ ისინი განსაკუტრებოთ არასაიმიგო არი-
ან უკავშირთ წინადადებათა სტრუქტოში. ეს იმიტომ, რომ უკავშირთ
წინადადებაში აბრტრნივი პამიკიგებულებათა ხასიათი სიფარ-
თი და არასაკიარისი განსაპიტრულობოთ ხასიათება"/5.603/.

ასე ნაწილგეგუნს რა ვ.ა.ბელოვიკოვა ნ.ს.პოსპელი-
თის მიერ შემოთაგანებული აქასიფიკაციის ნაკლს და აბის საპი-
რისირიო თეოთი მიპაწიფორნილა მიიჩნევს, რომ საკლასიფი-
კაციოთ გამიფრებულ იქნეს ინტონაციური ჯრიტერიუმები. იგი
წერს: "კლასიფიკაციას საფუძვლა პრეა პაფოის სტრუქტურული
თავსებუტაბანი, წინადადების ფორმალური მხარეები... უკავ-
შირთ წინადადებაში მნიშვნელოვან ფორმალურ მხარეს ინტონაცია
ნაწილგეგუნს. ამიტომ მიპაწიფორნილა, ინტონაციის ფიგურის შე-
საბაბისა ცარტეს უკავშირთ რთული წინადადების ფიგურის"
/იქვე/.

თუ გავითვალისწინებთ, რომ უნაწიგენიერი ანალიზს
უკუგებს არა პეპირი საბერის მიმენფი მიხაენილ წინადა-
დებს, არამედ ნაწერის სახით ქაღალდზე ფიქსირებულ წინადა-
დებებს, მაშინ გასატეში გაბება, რომ უკავშირთ რთულ წინა-
დადებათა აქასიფიკაციას ვ.ა.ბელოვიკოვას მიერ შემოთაგა-
ნებულ ინტონაციურ ჯრიტერიუმებზე პაპიფარება თავიპან კი არ

ცალკე უნდა აღიწიშნოს ი.წ. კრუჩინინის ნაშრომი - "წინა-
დადებათა უკაცშირო შეერებათი" /59/. ამ სათაურისავე კარ-
გარ ჩანს და მხელი ამ ნაშრომის ფურცლისავე, რომ ავტორი
ტაშაგუნი დიფრაფტში აქამდე მიწვდნის ფრინის - "უკაც-
შირო რეული წინადადებათი" ნაცვლად იმავე უნიტარო ფურცის
აღსანიშნავად ახად ფრინის - "წინადადებათა უკაცშირო შეერება-
თს" ფურცლებს და ამით იმას გახატავს, რომ ასეთ შენაერთებს
საერთო არაფერი აქვს რეული წინადადებათი. მაგრამ ფრინი -
"წინადადებათა უკაცშირო შეერებათ" თავისთავად გვახერხებ-
ბინებს, რომ არსებობს წინადადებათა უკაცშირონი შეერებათ
და ეს ორი ფრინი ისევე უპირისპირდება ერთმანეთს, როგორც
ტაშაგუნი ფრინები - "უკაცშირო რეული წინადადებათ" და
"უკაცშირონი რეული წინადადებათ". ამიტომ ფრინი "უკაცშირო
რეული წინადადებათ" ნაცვლად ფრინი - "წინადადებათა უკაცშირო
შეერებათი" შეიძლება საქმის არსს ვერ ცვლის. რაც შეეხება
თანახილველ წინადადებათა კლასიფიკაციას, იგი შეიძლება
ავტორებთან შედარებით, ი.წ. კრუჩინინისავე განსხვავებული სა-
ხით აქვს ნაშრომებში.

ეს რთვანია სხვაობა დასახელებულ ავტორთა მიერ შემო-
საგებებულ კლასიფიკაციებს შორის, ამას შემიძლია ცხადყოფი:
დასახელებული ავტორები უკაცშირო რეული წინადადებათს ორ-
ჯგუფად /ფიზად/ ყოფენ, ხოლო შემდეგ თითოეულ ამ ჯგუფში სა-
ხეობსა და ქვესახეობსავე გამოყოფენ, მაგრამ ეს ჯგუფები და
სახეობი სულ სხვადასხვანაირადაა ნაშრომებში იმ კლასიფი-
კაციებში, რაც კარგად ჩანს შემდეგი ცხრილიდან:

ჯანსიგის სახელობის პასახეობა	უკავშირის რეგულირების ნაბიჯები /გეგმები/	
	I გეგმა	II გეგმა
ნ.ს.პოსტოლინის მიხედობა /1954/	უკრაინის ნაწილების მეშენი	სხვადასხვაგვარი ნაწილების მეშენი
ვ.ა.ბელაშკინ- ის მიხედობა - 1/1964/	გამოთვლილი ნაბიჯები	ახსნა-განმარტობი- თი ნაბიჯები
ვ.ა.ბელაშკინ- ის მიხედობა - 11/1970/	ლია სტრუქტურის მეშენი	დაზოგადი სტრუქ- ტურის მეშენი
ნ.ს.ვალდინის მიხედობა/1973/	სტრუქტურული განმარტობები	სტრუქტურული განმარტობები
ნ.ს.კრუჩინინის მიხედობა /1980/	ნაწილი რეგულირ- ების პროგრამების მეშენი	ნაწილი რეგულირ- ების პროგრამების მეშენი

ასევე გეგმავს განსხვავებული ანუ ჯანსიგის სახელობის მიხედობის პასახეობის რეგულირების განმარტობის სახეობისა და ქვესახეობის.

მეორე მხრივ, აღსანიშნავია, რომ პასახეობის ავტორები თავიანთი შედეგების დამტკიცებას უკრძავენ. უკრძავენ.

ნ.ს.პოსტოლინის წერს: "უკავშირის რეგულირების ნაწილებს შორის კავშირებისა და მიმართებითი სიფრცხვანის უკრძალობა საშუალებას არ იძლევა, მათ განხილვისას გამოვიყენოთ საფუძვლიანი და ქვეფუძვლიანი პასახეობის სახეობისგანმარტობა" /2.343/. ან კიდევ: "ცალკეული ნაბიჯები, რომლებიც უკავშირის რეგულირების შედეგად მიიღწევა, უკრძავენ თავიანთი გამოთვლილობის, მაგრამ, რადგანაც ისინი უკრძავენ-თან პასახეობის რეგულირების არ არიან კავშირების ანუ მიმართებითი

სიჭყვებობა, მთლიანი წინადადება არ შეიძლება ჩაითვალოს არც
რთულ საწესწებოდად და არც რთულ ევტეფობილად" /3.380/. ასე-
თა წ.ს.ჰოსპელეთის კაფეთრირელი მჭკიცება, მაგრამ მასაღის
განხილვა ავტორს იძულებულს ხდის, ცადკუდ შეხმევევებში
სრულიად საპირისპირო პასკვენებში გააკეთოს. ამ რამევენიმე
მაგალითი:

უკავშირო რთული წინადადებების შესახებ სავის პირველ
ნაშრომში ჰოსპელეთი წერს: "ერტგვართვანი შეგვენილობის
ორწვერა უკავშირო რთული წინადადება... წარსოაგენს ორი სა-
ნაბარმინიშენელოვანი წინადადებების ნაერთს, რომლებიც ერთმე-
ნეთს უკავშირებობას არა მარტო ერთგვართვენობის მინიშენელო-
ბით, არამეც აჭრეთვე მკაფიოდ გამოხატული საწესწებოთი პაკავ-
შირებობა და მპირისპირებელი ინტონაცით" /2.346/. მეორე
ნაშრომში კი ვკითხულობთ: "უკავშირო წინადადება, რომელიც
შეგება ერთგვარა ნაწილებისაგან, სავისი მინიშენელობით ხელს
გვას რთულ საწესწებო წინადადებასთან, ამას ამჭკიცებს ასეთ
უკავშირო წინადადებაში საწესწებოთი კავშირების შეგანის შე-
საძლებლობა... აგრედა შეიმჩნევა, რომ კავშირები, რომელ-
ბიც შეგვაქვს უკავშირო რთულ წინადადებაში, არამარტო გამო-
ხატვენ ნაწილთა სანაბარმინიშენელობის საერთი შინაარსის მათს
მჭიროს ერთანობაში, არამეც აჭრეთვე გარკვეულ საწესწებოთს
შინაარსსაც- პაგუფებობას ან პპირისპირებობას. ამგვარად,
გონებება მეტ-ნაკლები აზრობრივი /მაგრამ არა გრამატიკული/
შესაბამისობა ერთგვარა ნაწილების შემცველ უკავშირო რთულ წი-
ნადადებასა და კავშირიან რთულ საწესწებო წინადადებას შორის"
/3.381-382/.

რა გამოიხსნ? - გამოიხს, რომ ავტორი იძულებულია,

აღუნიშვნელობაში ან ავტორი საკავშირებელი სიფხვის უქონლობას
ბუღისხმობის. ამგვარად, ახლა თავს იჩენს კიდევ ერთი
წინააღმდეგობა: კავშირის უქონლობაში ხელი ვერ შეუშალა ავტორს,
რომ ღია სტრუქტურის უკავშირო რთული წინადადება კავშირთან
რთული თანფორმირის ფორმადი გამოცხადებინა და მასთან ურ-
თად განვიხილა, ქვეყნების შემთხვევაში ან უკავშირობა მძიმე
პატივადი ვსახეობა უკავშირო რთული ქვეყნობილი წინადადების
არსებობის აღიარების გზაზე.

დაახლოებით 20-25 წლის წ.ს. ვადგინას შეხვედრებთან
შესახებაც. მისი აზრით, უკავშირო რთული წინადადებებში თანფორ-
მითი და ქვეყნობითი სახეების გამოყვანა იმისთვისაა შეუძლებელ-
ი, რომ "რაც შემთხვევაში უკავშირო წინადადების შეცვლა კავ-
შირთან საერთო გაძეგდება ნაწილად მორის აზრობრივი გამო-
კვეთებების სირთულის გამო" /8.243/. ამ კვებების სასამაგ-
რებლად ავტორი იმეზმებს რა პოტენიას, დასძენს: "ჯერ კიდევ
ა.ა. პოტენიამი მიაქცია ყურადღება იმას, რომ ბევრი მნიშვნელო-
ბა, მათ მორის ქვეყნობითაც, შეიძლება გამოიყვანოს კავშირად და-
უხმარებლად. მანვე მიაქცია ყურადღება შევრებულ ნაწილად შე-
მასმენებლის პროული ფორმების ხმარებას" /იქვე/.

წ.ს. ვადგინა ვერ ჯიშობს, რომ ა.ა. პოტენიას ეს მოსაზ-
რება მას არ გამოადება უკავშირო რთული წინადადებებში თან-
ფორმითი და ქვეყნობითი სახეების გამოყვანის შეუძლებლობის და-
სამტკიცებლად. პოტენიას შემოშოვანნილ გამოწვევაში ის აზრი
ან არ ევს, თქვით არ შეიძლებოქს უკავშირო წინადადებებში
თანფორმითი და ქვეყნობითი სახეების გამოყვანა, არამედ, პირი-
ქით, - შესაძლებლადაა მიჩნეული, რომ ქვეყნობა უკავშირობაც გა-
მეორებას. ასევე არ გამოადება ავტორს თავისი მოსაზრების დასა-
მტკიცებლად ა.ა. პოტენიას გამოწვევაში იმის შესახებ, რომ

მოკლებულია რეალურ საფუძველს და მის მიმხრეა ნაპირების
შინაგანი ურთიერთობისა და არაშანდიშეუბრუნების პაპსტრუ-
ბას წარმოადგენს. ამასთან ურთაპ, არც იმის უარყოფა შეიძლე-
ბა, რომ მარჯალს არსებობს ენაში ბევრი ისეთი უკავშირე რეალი
წინადადება, რომელიც ვერ განიხილება მანერა და მანერა თანყო-
ბილად ან ქვეყნობილად.

როგორა განიხილება უკავშირე რეალი თანყობილ წინა-
დადებათა სახეები ქართულ გრამატიკულ ლექსიკონში?

უკავშირე რეალი წინადადების შენახვას ქართულ გრამა-
ტიკულ ლექსიკონში არც ისე დიდი ხნის ისტორია აქვს. პირვე-
ლად იგი მოიხსენიება ლ. ურბანის "ქართულ გრამატიკაში", სა-
დაც ავტორი დაჰარაკობს "პარატივიტი პარატივიტი წინადადების
შეშელების" ისეთ შემთხვევებზე, როცა მავარ წინადადებათა
მისი პარატივიტიტი სიტყვის გამოტოვება ხდება. აქ საკითხის
ავტორისული განხილვა, არსებობა, უკავშირე რეალი ქვეყნობილი
წინადადებათა მოცულობა და მათში გამოტოვებულად მიმდებარი სა-
ვარაუდო კავშირების აღდგენით შემოიჭარბება /10.41/. აქ არ-
სებობა უკავშირე რეალი წინადადებათა არსის შესახებ ან არაა
დაჰარაკი, არამედ კავშირის რეალი წინადადების უკავშირე გა-
დაქვებაზე, და პირიქით, მაგრამ, ცხადია, ავტორი იმ აზრისაა,
რომ უკავშირე რეალი ქვეყნობილი წინადადება კავშირისადაც
მხოლოდ კავშირის ურთიერთი განსხვავება, სხვა მხრივ ან ის-
ნი ურთიანეთის მიმართ იტყობილენი არიან და სახეებიც /პარა-
ტივიტიტი წინადადებათა/ დაახლოებით ურთიანე განიხილება.

დაახლოებით ასეთვე გადარებაა მ. ჯანაშვილის "ქართულ
გრამატიკაში" /11.145-146/.

მიუხედავად ბევრთქსებისა, უკავშირით რთული წინადადება
და მისი სახეობი ქართულ ზნაობაჟიკურ დიჟერაჟურაში ამ ავტორთა
შემდეგ ზაფქის სახეობის საუკუნის მანძილზე არათუ ცალკე შეს-
ნაჯის საკითხად არ ქცეჟლა, არამედ საცსებოთ შემთქნეველი
რჩებოდა.

პირველად უკავშირით რთული წინადადების სახეობაზე მსჯელო-
ბა ა.შანიძის მიერ შეგვენიდ სასკოლო სახელმძღვანელოში გვხვებ-
ბა, რომელიშიც, მარტალია, ძალიზე მოკლეა, რთორც ეს სასკოლო
სახელმძღვანელოს შეეფრება, მაჭამი მანც ხაჭკასმიშაა აღნიშ-
ნული, რმი უკავშირით რთული წინადადება შეიძლება იყოს ზაფქობი-
ლიც და ქვეწმობილიც /12.140-142/. ეგევე აზრია გავარებული
ა.შანიძის და დ.კვაჭახის მიერ შეგვენიდ სასკოლო სახელმძღვა-
ნელოშიც /13.78-83/. ასევე, უკავშირით რთული წინადადების მხო-
ლო ზაფქობილსა და ქვეწმობილ სახეებს გამოყოფენ შ.კეკელია,
და ა.პავთიშანი მათ მიერ ურთობლივად პაქრიდ ქართული ენის სა-
ხელმძღვანელოში და მათ ცალკე ან არა, არამედ კავშირიან რთულ
ზაფქობილ და კავშირიან რთულ ქვეწმობილ წინადადებაბთან ურთად
განიხილავენ"/15.338-368/.

ყველა ბევრაღნიშნულ შემთხვევაში ავტორები რთული წინა-
დადებაბის /რთორც კავშირიანის, ისე უკავშირითს/ ზნაობიკული კლა-
სიკიკაციიდან ამოდიან და რთორც ზაფქობილ, ისე ქვეწმობილ წი-
ნადადებაბში ზნაობიკულივე კლასიკიკაციილსაჟის პამაბასილბევე
ქვესახეებს გამოყოფენ.

ზნაობიკული კლასიკიკაციიის პამეველად რჩება ნ.ბასილა-
იაც, რომელიმაც უკავშირით რთულ წინადადებას ცალკე მოწილზაჟა
მიუძღვნა. იგი ზავის ნაშრომში სამარტლიანად უკამაჟება ნ.ს.
პოსველილსა და ახალი ჟვალსაზრისის პოზიციიებე მერამ ბოგ სხვა

ავტორს, რომელიც შესაძლებელია არ მიიჩნეოდა უკავშირულ რთულ
ბინაპარეტებში დაწვრილთა და ქვეწმითთა სახეობის გამოყ-
ნა. მაგრამ იგივემდე შეცდომას უწევს, როცა უკავშირულ რთულ
ბინაპარეტში მხოლოდ დაწვრილთა და ქვეწმითთა სახეობის
გამოყენება გამოყენებულია და ინტენსივობას არ უკავშირებენ
ისევე საშუალებად მიიჩნევენ, როგორ საშუალებასაც უკავშირ
მარშალს. ამიტომ ავტორი უკავშირებასა და უკავშირულ რთულ
ბინაპარეტებს შორის ტოლობის ნიშანს სვამს და, აქედან გამი-
დინარე, შესაძლებელია მიიჩნევენ, ნებისმიერი უკავშირულ ბინა-
პარეტა გამოყენებას უკავშირებასა და - პირველთ. იგი წერს:
"უკავშირება და უკავშირულ რთული ბინაპარეტების გამოყენება
ერთი და იგივე ნიშანია... ამიტომ უმეტესწილად უკავშირება
შეუქმებას ადვილად შეიძლება შევნიშვნათ უკავშირულ შეუქმება
არ, პირველთ, უკავშირებას - უკავშირებაში, მაგრამ ერთი ნიშნის
მიმართება შეუქმებაში იმედი შევნიშვნათ უკავშირება"/16.55/.

უკავშირულ რთული ბინაპარეტები, ისევე როგორც უკავშირ
ანები, ყველაზე სრულად ე.კავშირებას "თანამედროვე ქართული ენი-
სიჭაქსია" განხილული. ე.კავშირება არ უმეტესება ნ.ს.პოსტ-
ლოვსა და სხვა ავტორებს უკავშირულ რთული ბინაპარეტის ისე
სახეობათა ურთიერთში, როგორცაა უკავშირულ დაწვრილი და ქვე-
წმითი ბინაპარეტები, მაგრამ სავსებით არც ტოლობის ურთი-
უკავშირებას იმიტომ, როცა შევნიშნავს, რომ "უკავშირულ რთულ ბი-
ნაპარეტებში ისეთი შევნიშვნებიც გვხვდება, რომელიც, მარტა-
ლია, უკავშირულ ქვეწმითთა უკავშირებაში, მაგრამ უკავშირებას ქვე
წმითი ბინაპარეტებს ვერ შევნიშნავთ. ასეთი შევნიშვნაში
უკავშირულ რთული ბინაპარეტის ნიშნისგან ერთი მხრივ მიმართ
აბრუნებულ დაქვემდებარებითს მიმართებაშია, ე.ი. დამოკიდებულები

გამოიყოს და ამ ჯგუფს გაუპიჯურენიერებელი უნდოს. რაც შეე-
ხება უკავშირით დაწესებულებასა და უკავშირით ქვეყნობილებს, ეს
სახეობი კვლავაც უნდა გამოიყოს, მაგრამ იმის გათვალისწინებით,
რომ მაშინ მხოლოდ ის უკავშირით რეჟიმი წინადადებაში გასაჯრთა-
ნით, რომელიც პირდაპირ, საკუთრივ არაორაზრდულ მიმართებაში
იმყოფებთან შესაბამისს უკავშირთან რეჟიმი დაწესებულებასა და რეჟიმი
ქვეყნობილი წინადადებათა. ეს პირდაპირი მიმართება კი ურთ-
პირთი შესაბამისი საკავშირებელი სიტყვის აღგების შესაძლებ-
ლობაში უნდა გამოიხატოს.

1. როცა უკავშირით რეჟიმი წინადადებაში მხოლოდ დაწესებუ-
ბის უკავშირის აღგება ხერხდება, ამ შემთხვევაში იგი უკავშირით
დაწესებულება უნდა იქნეს მიჩნეული.

2. როცა უკავშირით რეჟიმი წინადადებაში მხოლოდ ქვეყნობი-
ბის უკავშირის აღგება ხერხდება, მაშინ იგი უკავშირით ქვეყნობი-
ლობა უნდა მიიჩნიოს.

3. როცა უკავშირით რეჟიმი წინადადებაში ურთიპირად შესაძ-
ლებელია როგორც დაწესებუბი, ისე ქვეყნობიბის უკავშირების აღგე-
ბა, მაშინ იგი გაუპიჯურენიერებელი უკავშირით რეჟიმი წინადადება
უნდა მიიჩნიოს.

4. როცა უკავშირით რეჟიმი წინადადებაში არც დაწესებუბი
უკავშირების აღგება ხერხდება და არც ქვეყნობიბის უკავშირებისა,
მაშინაც იგი გაუპიჯურენიერებელი უკავშირით რეჟიმი წინადადება
ჯგუფს უნდა მივაკუთვნოთ.

ც ი ჭ უ რ ა ჭ უ რ ა

I. A. M. Пешковский. Русский синтаксис в научном освещении.
M., 1956.

2. Н.С.Поспелов. О грамматической природе и принципах классификации бессоюзных сложных предложений (в сборнике: Вопросы синтаксиса современного русского языка. Учпедгиз. М.,1950.
3. Н.С.Поспелов. Бессоюзные предложения (в книге: Академия наук СССР. Грамматика русского языка, т.П, часть вторая. Синтаксис. Второе издание. М.,1960.
4. А.Н.Гвоздев. Современный русский литературный язык. Учпедгиз. М.,1958.
5. В.А.Белошапкова. Сложное предложение (в книге: Современный русский язык, часть вторая. Изд. Московского университета, 1964).
6. А.М.Финкел и Н.М.Баженов. Курс современного русского литературного языка. Изд. "Родянская Школа". Киев, 1965.
7. В.А.Белошапкова. Сложное предложение (в книге: Академия Наук СССР - Грамматика современного русского литературного языка. изд. "Наука", М.,1970).
8. Н.С.Валгина. Синтаксис современного русского языка. изд. "Высшая Школа", М.,1973.
9. И.Н.Кручинина. Бессоюзное соединение предложений (в книге: АН СССР, Русская грамматика, т.П. Синтаксис. изд. "Наука", М.,1980.
10. *თ. ჟ ნ რ ა ბ ნ ა, ქართული გრამატიკა, ტფილისი, 1889,*
11. *ბ. ჰ ა ბ ა მ ვ ნ რ ნ, ქართული გრამატიკა, ტფილისი, 1906,*
12. *ა. მ ა ბ ნ ძ ე, ქართული ენის გრამატიკა, ნაწ. II, თბილისი, 1949.*
13. *ა. მ ა ბ ნ ძ ე, ე. ვ ვ ა მ ა ძ ე, ქართული ენის გრამატიკა, ნაწ. II, თბ., 1976,*

14. ი. ჯ. ა. შ. ა. შ. ა. შ., თანამედროვე ქართული ენის სინტაქსი, გამომც., „განათლება“, თბილისი, 1966.
15. შ. ა. შ. ა. შ. ა. შ., აკ. პ. ა. შ. ა. შ., ქართული ენა, თბილისი, 1973.
16. ბ. შ. ა. შ. ა. შ., უკავშირეობის რეგულირება, თბილისი ენივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი, 1974.

И. М. Вешапидзе

НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ БЕССОЮЗНОГО СЛОЖНОГО ПРЕДЛОЖЕНИЯ

(Резюме)

Основным признаком бессоюзного сложного предложения является то, что оно образовано бессоюзным соединением составных частей и характеризуется смысловым их соотношением, структурной целостностью и общей интонацией. Из них наличие смыслового соотношения между составными частями дает возможность для их структурного объединения, а структурная целостность частей, объединенных в одном сложном предложении, в свою очередь обуславливает одну общую интонацию.

Исходя из этого мы считаем, что в бессоюзном сложном предложении интонация является не средством соединения ее частей, а мелодическим выражением того, что эти части уже соединены как в смысловом, так и в структурном отношении.

Бессоюзные сложные предложения могут быть разными. В связи с этим существует два взгляда. По мнению одних — любое бессоюзное сложное предложение должно быть или сложносочиненным, или сложноподчиненным, другие же утверждают, что, поско-

ку эти сложные предложения бессоюзные, то они не могут быть ни сочиненными, ни подчиненными. Одним словом, в данном случае одна крайность заменяется другой крайностью. По нашему же мнению, бессоюзные сложные предложения делятся на три группы:

1. Бессоюзные сложносочиненные предложения (в которых можно восстановить только какой-нибудь соединительный союз);

2. Бессоюзные сложноподчиненные предложения (в которых можно восстановить только какой-нибудь подчинительный союз);

3. Бессоюзные недифференцированные сложные предложения (в которых можно восстановить как соединительный, так и подчинительный союз, или, наоборот, в которых невозможно восстановление какого-либо союза).

LM.Weschapidse

EINIGE FRAGEN DER ASYNDETISCHEN ZUSAMMENGESETZTEN SATZE

Resume

Asyndentisch Zusammengesetzter Satz kommt mittels der Zusammenfugung seiner Bestandteile zustande und wird durch semantischen Einklang, strukturele Ganzheit und einheitliche Tonfarbe charakterisiert. Die Moglichkeit des Zustandekommens des semantischen Einklangs der Teilsatze schafft die Grund - lage fur ihre strukturele Einheit, das letztere, seinerseits bedingt die einheitliche Tonfarbe der in ein Gefuge zusammengesetzter Teilsatze. Daraus folgt dab die Tonfarbe nicht ein Mittel der Zusammenfugung der Teile des asyndetischen zusammengesetzten Satzes ist, sondern seine melodische Au erung, da diese Teile schon inhaltlich und strukturel zusammengehoren und einen einheitlichen Satz bilden.

Es gibt verschieden geartete asyndetische zusammengesetzte Satze. Auf diesem Gebiet gibt es zwei gegensatliche Auffassungen, die Neue und die Alte.

Nach dem Dafurhalten der Anhanger der alten Auffassung sind die asyndetischen Zusammenfugungen entweder Satzreihen, oder Satzgefuge. Die Anhanger der neuen Auffassung schlie en dabei jegliche Moglichkeit der Einordnung der zu behandelnden Gefuge in Satzreihen oder Satzgefuge aus.

Unserer Meinung nach kann eine asyndetische Zusammengefugung sein:

1. Eine Satzreihe, wenn sich da irgendeine gleichgesetzte Ordnung wiederherstellen la t;
2. Ein Satzgefuge, wenn sich da irgendeine Unterordnung wiederherstellen la t;
3. Undifferenzierte Gefuge, wo sich weder beordnende bzw. unterordnende Phanomene, noch jegliche andere Ordnungen wiederherstellen lassen.

- 2 რ -ს ნაბეჭადი საფურცელია, ქვევითი ზედაპირის ზედაპირი
გვარდება, რომ ეს უმცირესი პიესა გადმოვიღოთ მის
მიერ გრძელ დადიანისათვის. ზედაპირის დასაწყისთან,
მარცხენი ანის დაწყების აღმნიშვნელი ნიშანი "ქრისტე-
სი", ხუცურით 41 თავზე "საუფლო" ქართლის 11 ნი-
შანი. ასეთი აღნიშვნა აქვს ზედაპირის ყველა ზედაპირის
დასაწყისი მარჯვენა ან მარცხენა კუთხეში.
- 3 რ ზედაპირი აქვს ან პატრიარქის პიესას და მის მიმართებას,
აღნიშნავს, რომ ნაპოვნია ქვემო ივერიაში, გადმოვიღოთ
1838 წ. და ეწოდება "სამსახურთა რაიონისა".
- 4 რ ივერია პიესა. სათაური და მოქმედი პირთა სახელები შესრუ-
ლებულია ასომთავრული ხუცურით. ასე დაწყება მთელი ზედაპირი
სტრიქონთა დასაწყისები, საწყისი ასოები საკუთარი სახელები-
რისა, რატიონისა: პირველიდან /სოფია, მეხამე.../, გე-
ოგრაფიული სახელები /ივერია, გორაკი.../, ნივთიერებათა
სახელები /ლენი, ზაფხუ.../, გასაგებებელი ზედაპირი
/პარმანელი, ჭრუა.../, ციური სახელები დასაბეჭდაც /და,
რუბელი, ირისე.../ და მთელი სახელები /მადია, კახა.../.
ისეთი შემთხვევებში, როდესაც პატრიარქული სტრიქონი /წეს-
ივერელი, ვახო, მადია, მადია, მადია, მადია, მადია, მადია, მადია, მადია,
მადია.../; სამართი სახელები /თხმთხმთ, მთხმთხმთ,
აღიხ-მადია, დასაწყის.../, მთხმთხმთი ქვე ან ზედაპირი /აღიხმთ,
მარტალი.../, ასევე მთელი /მთხმთ, ზედაპირი.../, მთხმთხმთი რი-
ცხეთი სახელები /მთხმთ, მთხმთ, მთხმთ, ხუცურით.../.
- პერსონალთა სახელები უმთავრესად განიხილეთ პერსონ-
ალთა სახელები შესაბამისი ციური და თავზე უმის ზედაპირი, ზე-
დაპირი მთელი, პერსონალთა სახელები განიხილეთ მარცხენი.

44 v - ზე წყდება პიესის ფურსტი სიყვედობით: "ამ ირს
ქაღალტონი და რაინდის მეჭობაში დაშინებული შემიტყუენ". ამით-
ვე იწყება ხელნაწერთა ინსტრუქციის პატარა ფურსტი.

77 v . ნიჭის თუ თავდადებას გამოვლენა, ნათქვამი
სამ სიყვედვას იწვევს ხელით მიწერილს: "ნიჭისა ნიჭისა და" გვერდ-
ზე ქრისტიანი / 47 / არის აღნიშნული. ყოველი, იქნა მხარეს, თე-
იმურაშის ხელით წერია ექვსი, შესრულებული რუსთაველის შინაგანით.
შეგანილი აქვს ს. იოსებანოვილის პიესის დამატებაში /1,96/ და
იწყება: " ჩემი ჯიშმა კარგად სწერს და მაგაც კარგად მიტია..."

პიესის ფურსტის გატყუება, რომელიც ხელნაწერთა ინსტრუ-
ქციით იწახება, დაუსრულებელია. ხელნაწერი აღუდგრია თავის ირს-
ზე სილ. კანკილის /3/. მისი მიჯნა აღწერილობა შესულია ნიჭში:
"ქარხელ ხელნაწერთა აღწერილობა" A ტ.5, გვ.233.

ხელნაწერი საბაბის მიზნით, მოღუწო ღერის ღერცლებზეა
შესრულებული შავი მელნით. აღრიცხულია სურ 12 ღერცელი, შეკერი-
ლი რვეუდარ ისე, რომ თეიმურაზ ბაჭალიშვილის მიწერილი: "რაინდისა
ესე ჯიშს ნაბარაზეზე დაწერილი გრითილი დაიდანის ევანის ძემ
გამომცემანა... 18- $\frac{12}{12}$ - 44 "-მოქცეა 7r -ზე.

სავსეფური გვერდებია: 5v ; 6r,v ; 9v ; 10r ; 11r,v ;
12r . 4r დასაწყისი 1/3 არ არის დაწერილი. შეუსრულებელია 5r,
მაჭამი ფურსტი ნაკლები არ არის. დანერგო მიწერილი: "აქ არ
აქია"- ე.წ. საბარაძეს უნდა ეკუთვნოდეს. მისივე დამომხრელი ჩანს
გვერდები.

9r ნახევრამდეა მიყვანილი, პიესის ფურსტი წყდება
სიყვედობით: "ჭეშმარიტს იტყვი, რომ არა ნარხებოდა".

12v -ზე არის ექვსი, დაწერილი ისედაც გაჭრული ხელით,
როგორცაა იწყება 7r -დან ნაწერი - ფარათ და გაძლილი - შუა-

რეზონანსი გვერდებთან. 1-5 რეკლამა უფრო ნაკლებად
წერდა, ასევე ჩანდა, რომ უფრო მთავარი. სწორედ ამ
შედეგების 7-დან მეტი, ეს უფრო "შავი", წინა გვერდ-
ებთან შედარებით. ისეთი შედეგების რაოდენობა, თანამართლებელი
ხუთი ფურცელი გამოწვევების, მარჯვნივ, რაღაც შავიდან და
ვინაობის, პირველი ვარაუდით არ არის. თანამართლებელი ისეთ
იკავება, რომ სხვა დროს გვახსოვდებოდა წერის დაწყებას.
თარგმანი მინიმუმ 17-დან 17-დან 17-დან 17-დან
წინ, დათარგმნებული 1854 წელს, უფრო გასული ხელის ნაწილი და
მთავარი რეკლამა - შემთხვევით არა ჩანს ამდენი დამატება-
უნდა მინიმუმების რაოდენობა /თუცა ამდენი რეკლამის გვერ-
დები ისეთი დამატებით, რომელიც ამას გვეჩვენებს მინიმუმის
მინიმუმების რაოდენობა /რეკლამის, ის "ცხელი რაღაც", რაც
გრილი დაიბანს გამოუგზავნია შემთხვევითის, შეიძლება
იყოს ან პირველი ხუთი ფურცელი პირველად, ან ის /რეკლამის უ-
ფრო "შავი", შემთხვევითი - "გვერდი", სადაცაა დათარგმნული
უფრო სუბტილური ეს გვერდები. ისეთი ამდენი დამატება
დათარგმნება შემთხვევითი, 7-დან გვერდი ხომ უფრო გასული-
ბაა წინასწარ.

როგორც გვეჩვენებს ხელნაწერი წინასწარი, აქაც ყოველი
სტრიქონი იწყება ასომთავრული ხატებით. შემთხვევითი აქაც იმავე
პრინციპებით მოქმედებს, მაგრამ მათზე შედეგების მეტი დამატება
არაა. მაგ. წერტილის შემდეგ ახალი წინადადება ყოველთვის აღარ
იწყება ხატებით. უფრო მეტი, მაგრამ ასომთავრული ხატებით
აღარ წერს ადამიანთა გარეშე ურთიერთ. წესს ნაკლებად მისდევს
სხვა შემთხვევებშიც.

7-დან კი პრინციპებით მინიმუმად /მარცხენა, გვერ-
დის გარეთ გამოტანილი/, მრავალი შემთხვევის დაწყება, რეკლამის

XII ს-დან მრგოლად წერადიც უ-ს გამოსახატვად ურ-
თი ჟანგური ნიშანი შეიძინის -ჲ, რომელსაც ფიცი ბეჭედი ურ-
თია, ქვეთი აქვს ჩამოტეხილი. ასეთი ჟანგური ნიშანი
გაქვს ხელნაწერშიც, მხოლოდ იმ განსხვავებით, რომ მის
გვერდი და ბეჭედი პატარა 3 უნდა იყოს მიხედილი, ე.ი. არის
 $n + 3 / 13 /$. შეიძლება ზემოთაღნიშნულიდან დაეცა ასოთა
ის ჟანგური მოხატულობა, რაც დედამისი იყოს? ან უნდა დაეცა
ხელნაწერისათვის მიუძღვნა?

ქ ასო გვხვდება სიტყვებში: ჭინი, აზარტა, ალ-
სინი, ჭრასი /-ფრასი/ და სხვა. ხელნაწერი უნდა იყოს
და ქ ასოთა აღწერის შესაძლებლობა.

ჟ ასო არ შეგვხვდა. იმასაც შევნიშნავთ, რომ ურთი
და იქვე სიტყვა ხელურიდან შეიძლება იყოს დაწერილი და მხე-
რულიც. სიმყარე ნაკლებად შეიძლება. მთლიანად ჭეჭილი
მხეხილი არის დაწერილი.

კუნტუაყილი და კრსოლი ნიშანთა საკმაოდ უამრბი-
რე ურთი განვხილავთ, რადგან ჩანს ურთიანობა. ხელნაწერ-
ში გვხვდება შემდეგ ნიშნები /აქვე ვუთხარებთ მათ გამოყენება-
ზე/:

წერტილი: წინადადების ბოლოს, ზე დამატებული აზრი. ასრუ-
ლებს მთელს მატიკობასაც.

მატიკობასაც.

ორწერტილი: დასასრულ-წერტილი, აღსასრულ-წერტილი. იწერება
სტრიქონის ბოლოს, მოგვიან ურთი, ზე აზრი დასრულ-
დება, ექსტენსი საბოლოო.

სამწერტილი... სტრიქონის ბოლოს, სხვაგანაც, ზე აზრის გაწ-
ძლება შესაძლებელია ან დასრულებულია.

მრავალწერტილი ისევე, როგორც სამწერტილი.

მომავ, ქვედაპირული, ქვეწერტილი, ვარია, ერთგვაროვან ნაწილად
ან წინადადებათა გამოსატყობად, ეუქსიდო სამომხმად მარ-
ცვალწერტილებს გამოსატყობად.

წერტილიმომავ; იშვიათად, მომხმ ან წერტილის ნაცვალად.

ორწერტილი წერტილით : სტრიქონის ბოლოს, ბოგჯერ შეამიც. ორ-
წერტილი ეუქსიდოსის სტრიქონის, წერტილი - პამთავრების სტრიქონის.

ორწერტილი ეუქსიდო : - ისევე, როგორც წინა.

ეუქსიდო, ან გადატანის ნიშანი - მე სტრიქონ გადატანილია, ბოგ-
ჯერ ახალ სტრიქონის ნიშანს განმეორებ.

ძალილის ნიშანი ! მომხმების ან ბრძანების, ძალილის წინადა-
დებაში, ხშირად მახტოლის გვერდი.

კომბის ნიშანი (/ და არა? / კომბი წინადადებაში, ბოგ-
ჯერ იწვევ ძალილის ნიშანთან.

სტრიქონად შეერთების, ან ერთად წერტილად ~ / ქვევით ახ-
ლად შეერთების აქტივ /.

ფრჩხილები () ან { } გარემოწამებული.

მახტოლი როგორც წესი, უარყოფითი წინადადებაში, სხვა შემთხვევა-
შიც, თხრობად ძალილის ნიშანთან ერთად. გამიჯვრად კომ-
ბის.

წელიწადი მახტოლი \ , იშვიათად.

მახტოლი სტრიქონ ნიშანში < რამდენიმე აქტივ ხმოვნის
მაგი მახტოლის ქვეშ სწორი ხაზი.

სიმრავლის ნიშანი ^ უ ხმოვანში.

ხელნაწილში დაკვირვებას იგი დასკვნაში მივყავართ,
რომ მეორეა დატანილი ვარგად უნი იქნებ ან მეორე კადრი
სის მოსაწერებში ორმოცათვის და პროპორციას შესახებ და იყ-
ნებში კომბი. საფუძვალზე მივყავართ ის გარემოწამად, რომ მე-

მუშაში დაქარაგმების ისეთ სახესაც წიმაჩვენებს, როგორცაა ე.წ. "საუფლო" ანუ "უაღრესობით" - /3გავს ასომთავრულ 10-ს/, ბუნებრივია, მხოლოდ "ბმობა" სიტყვების /ქრისტი, ღმერთი, ჯვარი.../ შესაძლებელია. ბევრი ჩვენ შევნიშნეთ, რომ ასეთი ნიშანი აქვს თავზე გვერდების პატრიარქოსათვის გამოყენებულ ასომთავრულ ხუცურ 7-ს / $\frac{7}{\text{ქ}}$ /. ამ "საუფლო" ნიშანს ც.ჟანკივევი ანგონის შემოჭანილად ლეონს ხელოვნურად, როგორც საერთო ნიშანს ყველა სხვა სახის ქარაგმისათვის /5, 14/, ურცელი მსჯელობა აქვს ამასთან დაკავშირებით ე.ბაბუნაშვილს /6, 64-65/. ხელნაწერში "საფლადი" ქარაგმაც არის გამოყენებული. მაგ. ნ. (8. 36) ქ. /8. 37/. შევნიშნავთ იმასაც, რომ "ღმერთი" სიტყვების არ არის დაქარაგმებული /ბ.ი. 1, 2, 3, 5/.

პუნქტუაციას და პრესტიჟიანას, საერთოდ, ცნობილია, რომ ანგონ კახელიკისი რიგ მნიშვნელობას ანიჭებდა. პიესის პერნა-ბურის შესწავლას იმ დასკვნამდე მივყავართ, რომ ლეონიძის დაქარაგმონი, როგორც ანგონის ჭრადიციებზე გაბრძოლი, თავის ამ პიესაში რეაქტურად ასხამდა ხორცს ამ მოთხოვნებს.

მახვილი ხელნაწერში, როგორც წესი, სიტყვის ხმოვანს /ძი-რთაპა ა და ე ხმოვნებს, იშვიათად ო-ს / პავსმის თავზე. მახვილი და ძახილის ნიშანი გარეგნულად ურთიანეხს წააგავს. მხოლოდ მახვილი უფრო მოკლეა და ბევრიდან ქვევით წერისას, ზე უშუალოდ ხმოვანზე არ მის, დახრილია მარცხნივ, ხმოვნისკენ. ძახილის ნიშანი კი არა. ეს მაშინ უფროა შესაძრევი, როდესაც ორივე ნიშანი ურთიანეხად იხმარება.

მახვილის პასმის გარკვეული თანმიმდევრობა შეიმჩნევა, რაც იმის მაჟნებელია, რომ ლეონიძის კარგად იცნობს ამ პრესტიჟიანის ნიშანს და მის წაკითხვასაც, ზემასაც /ინტენაციისა ზე აქცენ-ტის ცვალებადობასთან კავშირში/ გვაგვაბობს.

უარყოფით ნაწილაკებს „არ“, „არა“, „რ“ მახვილი ყოველ-
თვის ახლავს* (6, 75) . ჩვეულებრივ ეს ნაწილაკები მინუს უძე-
რით წინ და უარყოფითი ზღვრების შექმნის მიზანშეწონილი.
ყველაზე ხშირად „არ“ // „არა“ ნაწილაკი გვხვდება: „არ სწამს,
არ ეფუძრება“ / ბ.ნ. 1 რ /; „ჩვენ არ გვიყვარს კაცი გვერი“
/ ბ.ნ. 2 ვ /; „უკეთეს არა ღმერთებს“ / ბ.ნ. 1 რ / და ა.შ.

მახვილი უბის, როგორც წესი, „არ“ ნაწილაკით შედგენილი
მაგალიტებები და მათგანისაა უბი კადრები, უარყოფით ნაცვალ-
სახელებს, მაგ.: „ჩვენ არ გვიყვარს კაცი გვერი, არცა მკვე-
რი“ / ბ.ნ. 2 ვ /; ... არც მფარველ, მკლავი / ბ.ნ. 8 ვ / არა
მე უბა / ბ.ნ. 7 ვ /; „არც ნებნთ, არც უნებლით“ / ბ. 17 რ /;
„მარა არა მარადი“ / ბ.ნ. 4 ვ /; ღმერთთან ის გააკეთა არა
კაცთათვის, არაფერ სამეფოთა და მფრთხისა და მც უბნისა“ / ბ. 8 ვ /
არაფერი / ბ.ნ. 3 რ /; არათს / ბ. 13 ვ /; „ამისთანა არა გაჩენილა
რა“ / ბ.ნ. 3 ვ /; „... რომ არა წარხდებოდა“ / ბ.ნ. 9 რ /.

მახვილი უბის „არა“-ს, როცა იგი ანტონიმური მნიშვნე-
ლობის შესაქმნელად ახლავს გამოიყენება ფრთხილად, მაქსიმალურად
იჭრება: „ბრმა და არა ბრმა“ / ბ.ნ. 9 რ /, ცალკე მდგომარეობა:
„არა, მგებინათ სჯობია“ / ბ.ნ. 1 ვ /; „არა ეს ჩემი საქმე არ
არის“ / ბ. 7 ვ /.

კონტრასტული ნაწილაკის შენიშვნა სიფრთხილით მახვილის ნი-
შანს ანიშნის დასმული აქვს ბოლოდან მეორე მარცვალს: „ქნარი
ხელთა აქვს და ღმერთი იქმნებოდა“ / ბ.ნ. 1 რ /, „სიწმინდე ხედავს
ჯერმეფეობას“ / ბ. 6 /.

ასევე ვხვდებით, როცა კონტრასტული ახლავს ნაშენარ

* ანტონ 1-ის აზრით „უარყოფითი ნაწილაკები“ „მახვილია“.

სახელს: "იმისი მღვთაშობა" /ბ.ი. 1 რ / . ე.ი. აქ ღრამის
ნაკრების ისეთი წარმართა მიხედვით, რაც დღესაც გვაქვს
ქართლში /7,312; 8; 9,90/ . ამ ღვთაებრივ სანდო-
სი ჩანს ღრამი: "შენ ხარ ქალბი, საკვარელი მღვდელი"
/ბ.ი. 3 რ / , სადაც სამშობლოდან სიტყვაში მახვილი ბოლოდან
მეორდება.

"ნუ" ნაწილაკზე მახვილი დასმულია, ზე ნიშნებს
ახლავს: "ნუ მოგვიშალს" /ბ.ი. 1 რ /; "ნუ რყვნივ ვენახსა, მღ-
ნი" /ბ.ი. 1 რ /; ღამაჭრი, ნუ გეშინია" /ბ.ი. 3 რ /.

აქვე "ნუ ზე" და "ნუ უმე" - ს შემადგენელი ნაწი-
ლია: "ნუ ზე სხვა იყოს" /ბ.ი. 5 რ /; "ნუ უმე, მხატვარი არ
ყავი" /ბ.ი. 5 რ /, "ნუ უმე მე დავიშალო" /8.15 რ /, "ნუ
უმე ბურჰი მონღოლისა შემიყვებ" /8.15 რ /.

ბოლოში მახვილი დასმულია იმ სიტყვაზე, ძირითადად
ნაგავსახებზე, რომლის გამოკვეთა, აქვენიჭრებაც სურს ზემო-
რამს. მაგ.: "მე შენ დიდი ხანია მიყვარხარ" /3.14 რ /, "შენ,
ზე არ ნათელი..." /8.34 რ /, "ღმერთი შენ მოგხმარე" /8.35 რ /,
"მე ვიცი" /8. 40 რ / - ამბობს ურთი ჭაბუკი და თავის პერსონას
გამოკვეთს, იმით რომ "სხვებმა" არ იცნან. "შენი მუხუმი"
/ბ.ი. 1 რ / . ინტონაციური მახვილი ჩანს 8-ზე მონისებრად "ნ" -
და ღრამი: "მავთვადეს გაუშარხოს" /8. 9 / ბოლოდან პირველ
მარცხედ.

ხელნაწერში არის ორმაგი მახვილის ნიშანი, ზე სიტყ-
ვაში მიფიქრებელი ორი ურთიანი ხმოვანია. მაგ.: ხოჭოვა ღამეს
სამეფს, მზე შეინათ /ბ.ი. 2 რ /, ჩვეულებრივ კი "მზე შეინა-
თს" ყოველთვის ასეთი ორმაგი მახვილი უნის, რაც , ცხადია, "მუმი-
სათეს" არის.

მანკიერის, ძახილისა და კრახის ნიშნების შეხამება ჭე-
სტიმ გაჩვენებული წეს-ჩიტი ბედასა და ურთ მთლიანობაჲ აღიქმე-
ბა სხვა ნიშნებთან ურთაჲ.

ჟენიმურაბის ურთაჲ ჭეუსტბე, სწორებები და შენიშვნები.

ბერნაჟერის აღწერილობა არ იქნება სრული, ჟ არ წარმო-
ვაჩვენებ იმ შენიშვნებს და სწორებებს ჭეუსტბე, რაც ჟენიმურაბ
დაჭრათონს ჩაუჭარბება. ჟენიმურაბისგული შენიშვნა-სწორებები
ჩამოვთხოვ ჩილითა: 1. მით სიტყვის განმარტება, რომელთა
ახსნა ძირითადად სურთონთა ჩამოვთხოვნი; 2. შენიშვნა-მიხედ-
ბა ჟენიმურაბისა იმის თაობაზე, ჟ რომელი იყო დედაში /დედა-
თან დაკავშირებით მსჯელობა ცალკე ბედაზე - ი.ვ./, აქვე
განთხილავთ მით სიტყვის დაწერილობის საკითხს. 3. სწორებათა
წაწილი სტატიისტოკური ხასიათისა და წარმოგვიჩვენს, ჟ რომელი
ურთაჲა ავტორი ჭეუსტბის მით აღიქმის გამოწვევაზე. არის სხვა
ჩიტი სწორებებიც, რომლებზეც აღადაცა ვისაუბრებთ. ვამჯობი-
ნებთ მივყავთ ჭეუსტბს.

მეტიერის ბერნაჟერის 4 რ -ზე პიესის პერსონაჟთა ჩა-
მოვთხოვსა ჟენიმურაბი გუბერის ჩაწილის განმარტებას და ინტერ-
მაცია: "ჩაწილი ნიშნავს ცხენთა მწერელსა. ესე აქა ხსენებულ
ჩაწილი იყო მეფისა სამხედროთა ყოველთა ჩაწილთა ბედა უხუცესი".
ამავე გვერდზე დასახებულთა მუნაჰირენი, რომელსაც ასეთი შენი-
შვნა აქვს დაწერილობასთან დაკავშირებით: "იქნება მუნაჰირენი
იყოს".

გვ. 5 რ -შიველი მოქმედების სურათს აღწერისას ჩამო-
ვთხოვ არიან იქ მყოფი პერსონაჟები და მარცხენა მხარეს აწილა
მიწაწერია: "მოღაპარაკენი ჟიჟიჟი ურთაჲთა", რომელიც
ჩვენ ჭეუსტბის ურთაჲ გამოვლენაჲ ჩავთვალეთ.

10 რ - ავტორისგან რედაქციისათვის: "ხუმარის მუცელი" - სურათი ჩამოტანილია და ასომთავრული ხეობით იწვება: "ხუმარის მუცელი".

13 რ - მუხრანისა და თავდადის ტექსტის შორის დარღვევით მცირე ადგილებზე წერტილი ასობით, იმავე ხელით ჩამოტვირთვა /ისეთი მუხრანისგან, თანამდებრივად, თანამდებრივად დარღვევის დროს დამოუკიდებლად /სი- ჩამოსა და ჩამოსის რედაქციები.

15 რ - სურათი ჩამოტანილია დამოუკიდებლად: "მუხრანის, ლეონის წყაროების მკურნალი, მაქსიმი".

17 რ - თავდადის სიტყვებში დამოუკიდებლად და იქვე ჩამო- ტვირთვა: "წყაროსა ვიხილ".

მუხრანის ტექსტში არის სიტყვები "მომი" და "მუხრანი", სურ- ათში ურთი ადგილებზე არის ჩამოტანილი და ასომთავრულით იწვება ირრრ: მომი, მუხრანი. ეს, ჩვენი აზრით, დამოუკიდებლად უნდა იყოს იმით, რომ დარღვევით არ წერია მუხრან სიტყვაში ვ არის ლ უ. ავტორი მიგვითხრობს, რომ უნდა იყოს სავსე ტექსტში მინიმუმ- და აქვე. ხომ არ უნდა წერებოდეს ადრე /დემონში/ ასომთავრულით სიტყვათა დასაწყისი ასობით და დასაწყისად /მათი მსგავსების გამო /, რომ არ არსებობს ტექსტში მომი და მუხრანი, თუმცა- მის ასომთავრულით აღარ დაწერა, სურათი ვი ირრრ სიტყვა ასომ- მთავრულით, ურთი, ურთი მინიმუმად ჩამოტვირთვა და ამით თავიდან ავიცილა დამოუკიდებლად, რომ "მომი" არ დადგენილია რთული "სომი" /ყვები/, რომელიც ანტონოვი იწვება: "მინ ბეჭისა მომი /მომი. სომი/ თავდადით ურთი" /"ყვები ურთი" ან "მუხრანი ურთი"/. საინტერესოა, რომ ცოცხალი უკვე თავდადით ურთიდა მუხრანის: "მუხრანი ურთი ურთიდა სადგომი არა აქვს".

30 რ - სიტყვებისგან დასაწყისი სიტყვა, სიტყვების სიტყვები.

მეცვლილია სიტყვათა რიცხი წინადადებაში. უნდა: "მათ შორის არს საიღუმელო", "არს" გადამატებულია და წინადადებაში ბოლოში სწერია: "მათ შორის საიღუმელო არს".

32r - სულოლოში ჩამოტანილია განმარტება: "სკვინჩა" ჩიჭი მტაცებელი".

34r - მიწაში სიტყვებში: "იქ უკეთ შეუწყვთო. ვი-ბიარებო, განვადრებო დროს შინაურად მათადიონინ ყველაზე უარის კაცნი შეიფრებინან", ჩვენ მიერ ხაზგასმული სიტყვის მონაცვლის სულოლოში აღნიშვნა ჩაუტვირთა საფიქრო: "მანადიონინ". ამით მიტანილია, რომ დროული გაგება არის ჩაბეჭდილი სიტყვაში და არა ადგილისა /9,8/.

37r - სულოლოში ლექსისა და ტრადიციული ჩამოყვანილი საინტერესო სიტყვის ახსნა-განმარტებას იძლევა: უსუნა:

"თხმამათო უ ძველებური ღამათორა არის".

"ბერჩამოხტა. ღამათორა საღამათო. ეჭრეჯე".

"აღბოზ-მაღბოზ. იწილო მინილოს რომ იღამათებენ, მათინ იფ-მის, ძველი კრკვების ჩამო სახელია აღბო და მაღბოს".

"კაცად გამოსახული ძვალნი. ჭანჭიკა" - მინიერისა გვარის მარცხენა მინიერზე.

"მოყანა. გამოსვლის მეთოდისა ნიშნავს" - გვარის მარჯვენა მინიერზე.

სიტყვებს რიცხის მიხედვით წიგნი არ უბის. ლექსისა და ტრადიციული სიტყვის აღნიშვნები აქვს: ვარსკვლავი * , წიგნი წერტილით
⊙ , მახვილები □ და სხვ. განსამარტავ სიტყვათა საფიქრო ასოები, ღამათორა და კრკვა სახელები ჭეშ-ჭი და წერტილის შემდეგ სიტყვის დასაფიქრო ასომეტრულ-ლი ხუცურით იწერება.

42 რ - მათემატიკის ფაქტობრივი: "შენ რამე ნახე, შენც პატარა-
ნებს", ასევე სწორედია ჩატარებული: პატარაებზე უფრო, ტაძარ-
ბაძურის უბნზე და მათზე უფროა ანუ, სიტყვა იქნება საბოლოო ფორ-
მის - პატარაებზე.

42 v - სიტყვის ექვსის ბოლო სტრიქონში დგას: "უცა
და ვეცა", ზედმეტად სწორედია ჩატარებული: უცა.

43 v - ავტორისთვის პამფლეტები საკმაოდ უცხოა. კვლავ
გამორჩეულის მთავარი დებულებაა სიტყვის ექვსისა და მესა-
ხევის მორის წინადაც არის ჩატარებული გამოცემების რედაქცია:
"მესახევის და უცხოები: ... ამჟამად სიტყვა, შენის უნის სიტყვა:
"ამავე დებულება, ცოცხალი, ვამბობ სიტყვების შენებზე, სა-
ნამ სიტყვა იცვლის მათსა, არის მთავარი მათი შენებზე ხევის
მესახევის, მთავარი, გამოცემის საკვანძოები ახალი, ასევე ალ-
ბომზე არის სწორედია, სადაც სიტყვის საკმაოდ უცხო ექვსისა
მთავარი. მთავარი გამოცემის ახალი არის ნიშნები, რამე აუ-
რეა ჩატარების გამოცემის ფორმა.

44 რ - მათემატიკა ნიშნები დებულებები სიტყვის
ფორმა. გამოცემის ნიშნები სწორედია იხილეს უფრო წყვეტილი
ბაძურ არის პატარაებზე უფროა ნიშნები. სწორედია ადგილი ფორმა-
სახეის სამართალი არ აღმოჩნდა და გამოცემა იქვე მარჯვენა კრე-
ბა მთავარები.

44 v - სიტყვის სიტყვებში არის: "მათი მთავარი", სწორ-
ედია ჩატარებისა "მათი მთავარი", ცხადია, სწორედია მათისა-
თის, ხოლო სიტყვას "უცხოები", სწორედია აქვს შენიშვნა:
"უცხოები / უცხოები პედაგოგი/".

საქართველოს ხელნაწერთა ინსტიტუტში დგასი პედაგოგ-
რებზე შენიშვნა სანდოების შენიშვნებზე და სწორედია დებუ-
ნებს:

1 v - საგარეოს სიტყვებში უნდაა და ამოშლილია სიტყვა სიჩადე და დაბადებულია წინადადებათის ბოლოს. უნდა: "საგარეოს სიტყვებში სიჩადე...", გასწორების შედეგად მივიღეთ: "საგარეოს სიტყვებში განაწილეს სიჩადე".

2 r - მიწისათვის სიტყვების წინ: "მეტი კაცი ვარ ის გაიგან"-უნდა სიტყვა, ისეა წაშლილი, რომ აღარაფერი იკრებ-
და. "მეტი" იყო "მეტი"-ის ატყვას და 2 დაბადებულია. შეიძლე-
და ეს მოკლეა წინადადება სიტყვის ამოშლას.

2 v - უნდა: "ვარდი და ის დასტყვენ უცხოში", ხაზგასმული
სიტყვაში 3 ასო დაბადებულია და იმავე სტრიქონში ზრახილებში
გასაგანირია: "დასტვენ". ცნება ქვევით უნდა: "მე დაბადებულ
ახლა", 3 დაბადებულია 4-ე: "მე დაბადებულ ახლა".

ამავე გვერდზე არის ურთი საყურადღებო შემთხვევა სწორ-
ბისა, როცა ავტორი ცუდსტის გამარტვას ცდილობს და ზეითი კმა-
ყოფილი აღნიშნავს კიდეც - "გამარტა". ჩვენც ვეცდებით გულმოდ-
გინე დაკორექტების შედეგად აღწეროთ და გაუმოკვით:

მე-20 სტრიქონში მეზაძის სიტყვებია: "მაშინ გამეგრებან,
სადაც მოსდებნის, მისი თავუბადე თავის მომეგინი". მარცხნივ სი-
ტყვა მეზაძის ქვეშ წაშლილია, გაჟირებულია იკრებდა: სიჩადე იტ-
ყვის"/მე. წინა სტრიქონს - ი.კ./ და თავზე უბის ქრისტესი სა-
უფლო წიშინი, ასევე წიშანი აქვს თავზე ზრახილებში მოქცეულ
სიტყვას "გამარტა", რომელიც სტრიქონის ბოლოში, მარჯვნივ სწ-
რია. მეზაძის სიტყვებში თავზე აწერია, რამდენჯერმე დაბადებულია
და ახალი ვარსიანტი შემდეგ არის ახალ სტრიქონად დაწერილი: "მი-
მოქცევიდა, ქუბის მოხედა /სადაც 2 დაბადებულია ზეითიდან/,
მწიფურა მტელა შეუძნება". აქვე აღვნიშნავთ, რომ ეს ზრახა
აღგენილია და მეზაძისავე სიტყვებში უცხოვად გამორებული ცო-

ჭა ქვევით. "შეგდინება" სიტყვასთან არის აღნიშვნა, ეს ასო-
მთავრული ღ უნდა იყოს, მიხედვით მუცელი მეორეული არა აქვს
/ქ/, ეს ნიშნის გამოხატულება აქ, მაგრამ მეორეება უკვე
მეორეული, ისრისებურად, მეტაბოის ნიშნით შევრთვებულ ხაზთან,
რომელიც ავადმირებს მას პარბანსების ფრაზის ბოლო სიტყვას-
თან: "გაეცინება". ისრის წვერთან კი უნდა: "ეუბანში წინა
უკითხ არს". ეს წარმოქმნის გამოხატულება და საბოლოოდ აწერია
"გამოწა", თავზე ურისტესით. მარჯვად რომ, გამოწა!

ამავე გვერდზე სწორიწილი ჩამოტანილი და განმარტებული
სიტყვა "კაჟი". "კაჟი, ჭადი /დასაფინსო ასოვით ასომთავრული
ხუცური/: ქვა თუხს რომ დაუბრუნე კვებზე, ჭინა დაკვებებენ,
ჩა ცაცხელს გაჭრის".

37 -მეხადის ექვსის მესამე სტრიქონთან მარჯვენა კო-
დზე გამოტანილია სიტყვა "მაყადე". ძველია მესტაჟი ღემა, რის-
თვის-მეიძლება ბოლო სიტყვის "მაყადე" -ნაცვადი, ან იქნებ
სტრიქონში გამოტყვევლი აზრის ვასუხად?

40 -სოჭაჭის სიტყვებში სთქუ-ს ადგილას უნდა სთქუ ,
3 გამოკვეთულობა უ-პ. მეხადის ექვსის მეორე სტრიქონში, სიტყ-
ვისათვის "ყინვის" - ხაზის გაჭრელებაზე მარჯვნივ დასაფინსო-
ში, ასომთავრული ხუცური გამოტანილია იგივე სიტყვა: ამის
ავტორებობა გამოწვეულია იმიტ, რომ ყ და ვ ასოებს ყვავისფრჩხი-
ლურად მიწერილი აქვს ი, ყ-ს თავი და ი-ს გამობოი ისეთი მოხა-
მულობისა, შეიძლება ვინმეს სხვა ასოში, მაგალითად, ჯ-ში
აწილოს, ღვიმურაჟი საფინსო ღვიის სიტყვის სხვა დაწერილობა მო-
განროს, ამავე გვერდზე სწორიწილი ჩამოტანილია განმარტება:
"ფილი - ჩლიქი".

41 -მეხადის სიტყვებში: "შენ ვით იტყვი ყმავე"-წოდებო-
ბის ფორმადი გვერდის ი, გადანწორებულია უ-პ.

ვას "მუჰა" ნიშანი უბის და გამოცანისა მისი მემკვიდრე
"სამუჰა".

84 -სტრიქონის: "... და მუხისგება სამუჰა ქება
ჯერის და სააზრას საუკეთესო, რამდენიც ამრთმრთი
გაჭრელებსა წინასი, აქვს მუხისგება, რამდენიც მუჰისგება-ვა-
სუხი უფროს: "ამინი მუ რამე მორჩა". ფრანკისაგვის: "სიმრძნე
აღმთება, ნახეს მუროს ფრანკიანი", მარჯვნივ, ფრანკილადი მორ
ვარიაგთა წარმოგებელი: "აღმთება სიმრძნე, ნახეს მუროს
ფრანკიანი" და "ინილეს სიმრძნე, აღმთება მუჰი ფრანკიანი".
პირველი მემკვიდრეა სიგვება რითსა გადაადგილება გვაქვს,
რაც არსებობს ამრთმრთი ცვლილებას არ უბნის. მუჰი მემკვიდ-
რადი არ საჭრდნობი და მინიმუმდენადი ამრთმრთი-სტრიქონიკური
ცვლილებებისა მუჰიანი; ახლა უკვე სიმრძნე არ არ აღმთება
გაჭრელები საუკეთესო, არამედ იქ. მუჰი ინილეს სიმრძ-
ნე, რამდენიც მუჰი ფრანკიანი აღმთება. უნდა მუჰიანი, რამ
პირველი ვარიაგის "ნახეს" მინის მემკვიდრე უფრო არაუბნობ
"ინილეს" ლინიუზის მინიარაგებაზე მინიარაგებას. საინტერეს-
სა, რამ მინიარაგება გუგუზი მინიც გაგუგუზიანი "სიმრძნე აღ-
მთება, ნახეს მუროს ფრანკიანი".

მომკვიდრე სტრიქონი უნდა: "სიმრძნე იტა", მარჯვ
"იტა" მემკვიდრეები მუჰი დასტორება და ამინი ამ ქებასა,
მემკვიდრე სიგვება "მინიკ", საჭრელები ასე გაინარაგება: "სიმრძნე
მინიკ, საჭრელები იტა მინიკ". სიგვება "მემკვიდრეები" ადგილას
უნდა "მემკვიდრეები", და წამილიანი, ა არ ი-პ გადაადგილება.

მემკვიდრე გუგუზი კვლავ ადგილას სტრიქონი. ახალი სტრი-
ქონი დასტორება წინადადებას "უნდა მუჰი იტა მინიკი".
მინი და მინიკი სტრიქონი, იტა რამე ფრანკიანი, რამდენიც, რამდენიც-

მაირობა, პრეზიდენტი არის ჩინური ექსპრესიის მიხედვით და მუდმივად ჩინური ექსპრესია /მუდმივად განუყოფელი არ არის/, მიწვევით აქვს წერილობითი: "ცინი ექსპრესია". ეს ჩინური ექსპრესია თავში აქვს განსაზღვრული სიტყვებით: "მაგრამ არ ექსპრესია, ის ექსპრესია..." მუდმივად სიტყვებით არ ექსპრესია და მუდმივად: "მისთვის ვარსკვლავი". განსაზღვრული ქვეშ, მუდმივად ექსპრესია, ჩინური ექსპრესია თავში აქვს განსაზღვრული მუდმივად ექსპრესია "ცინი ექსპრესია". ან, ეს ჩინური ექსპრესია არის მიწვევით წერილობითი ამ ჩინური ექსპრესია. განსაზღვრული სიტყვებით ნაწილი ექსპრესია არის მუდმივად ექსპრესია განსაზღვრული.

სიტყვით: "არ მარტო და, არც საპირა ექსპრესია, უფრო ექსპრესია, ექსპრესია ექსპრესია", ექსპრესია ხაზი აქვს განსაზღვრული და ექსპრესია ექსპრესია ექსპრესია-განსაზღვრული ექსპრესია: "არც საპირა ექსპრესია განსაზღვრული ექსპრესია".

9 - სიტყვით, ჩინური ექსპრესია სიტყვებით "მისთვის ექსპრესია..." ექსპრესია ხაზი აქვს განსაზღვრული და მის განსაზღვრული "მუდმივად", აღმათ განსაზღვრული. ასეთად ექსპრესია ექსპრესია და ხაზი წინ განსაზღვრული: "მუდმივად ექსპრესია": "მუდმივად და არა მუდმივად..."; სიტყვით: "ექსპრესია მისთვის, არც არა მარტო-მარტო", მისთვის მუდმივად, ჩინური ექსპრესია, მაგრამ ამოღებული: "ექსპრესია განსაზღვრული, თავისი განსაზღვრული". ექსპრესია მუდმივად სიტყვით, ჩინური ექსპრესია სიტყვებით განსაზღვრული ჩინური: "მუდმივად ექსპრესია, ჩინური არა მარტო-მარტო", მაგრამ ხაზი განსაზღვრული აქვს მიწვევით: "მუდმივად განსაზღვრული". ამასვე ექსპრესია ექსპრესია.

ლიტერატურა

1. "სამსახურა რაინდისა", ს.იოანეშვილის რედაქციით, წინასიტყვაობით და შენიშვნებით, "საბჭოთა მწერალი", თბილისი, 1947.
2. ლეონტიძე ბატალიონი, მხატვრული მემკვიდრეობა, ჟურნალითა, გამომცემლობა და შენიშვნებით დაურთო ე.მეფარიშვილ-მა. "მეცნიერება", თბ., 1987.
3. სოფ. ცაიშვილი, ლეონტიძე ბატალიონის უცნობი ანკედა, გამ. "ლიტერატურა და ხელოვნება", თბ., 1947, №12 /22 ნაკრები/.
4. გ.შენაძე, ლეონტიძე ბატალიონი, II, შემოქმედება, "მეცნიერება", თბ., 1974.
5. გ.წამბურაძე, დაქარაბების წესები ძველ ქართულ წერილობით ძეგლებში, სახელმწიფო მუზეუმის ფილოლოგიური მუცნიერებათა კვლევითი სამსახურის ხარისხის მოსამზადებლად, თბ., 1966.
6. ე.მამბრეშვილი, ანტონ I და ქართული ჟამთაგონის საკითხები, "მეცნიერება", თბ., 1970.
7. ა.შენაძე, ძველი ქართული ენა, წიგნები: ძველი ქართული ენა და ლიტერატურა. საბ. სკოლის IX კლ.: სახელმძღვანელო, სახელ-ეპი, თბ., 1955.
8. ა.ჩიქოშვილი, მხატვრის საკითხისათვის ძველ ქართულში, აკადემიის მოამბე, II, №2,3, თბ., 1942.
9. აკ.გაბრიელია, მხატვრი ქართულ ენაში, "მნათობი", 1947, №9.
10. ე.ამბრეშვილი, ქართული სემანტიკური ენის შესახებ, იკვ, XXV, თბ., 1986.

"БЕРЕИТОР" ТЕИМУРАЗА БАГРАТИОНИ

Резюме

В статье впервые дается полное описание рукописного текста (1838-1844 гг.), который привлекает внимание не только своим графическим оформлением. Нами затронуты вопросы пунктуации и просодических знаков, ударения, которые, на наш взгляд, в совокупности участвуют в прочтении стихотворной части пьесы. Авторские правки и примечания не только фонетико-морфологического и стилистического характера. Особое внимание привлекают его примечания-разъяснения отдельных лексических единиц (raindi, poli. . .).

I.Kiknadze

"RIDING -MASTER" BY TEIMURAZ BAGRATIONY .

Summary

In this article, a full description of the manuscript text (1838-1844) is given for the first time. This text is of interest for reasons other than merely its graphical characteristics. We will deal with questions of punctuation, prosodic features and stress, which from our point of view, when taken together enable one to correctly read the versified section of the text. The author's annotations and comments are concerned not only with phonetics and morphology, but also stylistics. Of especial interest are the explanations of individual lexical items. (eg. poli, raindi).

ქანობები, ხოლო, მეორედა აზრით, ვ.ბარნოვის ღეჟსიკა გაუგებარ-
ნი იყო მხოლოდ მათთვის, "ვისაც ხაღბში... არ უჭირავთ, სა-
ღეჟსიკონი მასალა უმეტესად პირველწყაროები არ მოუხდენია"

/8,509/; გაუგებარი იყო იმ პირთათვის, რომელთაც "ერეკლაც არ
უგებინათ ჩვენი კლასიკური ენოლოგურიის თავანჯარი წაშენილი და
ერეკლაც არ დასაბუთებინა ხაღბური შემოქმედების ბედაშენს"/2/.

მართლაც, ცალმხრივი შეფასება იქნებოდა ვასილ ბარნოვის
ენის ღეჟსიკისა, მხოლოდ ძველქართული მასალა რომ გამოგვეყენა მი-
სი ენის საფუძვლებზე მსჯელობისას.

ვ.ბარნოვის შემადგურად და ჟანრობრივად მრავალფეროვანი
შემოქმედება გვიჩვენებს, რომ მწერალს თანაბრად იზიდავდა თავი-
სი ქვეყნის წარსული და თანამედროვეობა, როგორცაა სომეხი და
ბერძნული ჟიხმანები, ქართული კაცის ცხოვრების ყოველი კუთხე-
კუთხედი. სწორედ ამიტომაც ვ.ბარნოვის ღეჟსიკა ამოუწურავი, სა-
ოცრად მდიდარი და მრავალფეროვანი. ამ მრავალფეროვნებას, უპირ-
ველესად, მწერლის შემოქმედების შემადგენელ განაპირობებს. როგორც
ცნობილია, მის შემოქმედებაში გამოიყოფა, ერთი მხრივ, სოფლის
შემაღე პანორამი მოხატვები, მეორე მხრივ, "ფილინისი აჩრდილ-
ბი" და აგრეთვე ისტორიული რომანები, რომლებიც ქართული ხაღბის
ცხოვრების გარდასულ ეპოქებს ასახავს. ამისდა კვალია, შინაარსის
შესაბამისად, ყურადღებას იქცევს გარესამყაროს ამსახველი ღეჟსი-
კის შემადგური ნაირფეროვნება.

სამაგალითო რამდენიმე ჯგუფს წარმოვადგენთ. ესენია:

ა/ კალთბასთან დაკავშირებული ღეჟსიკა:

კალთბა: VI, 10, 27, კვერთხი: 1, 291, 10, არნაბი: 1, 291,
12, ძნა: 1, 293, 30, ჩომბახი: 1, 294, 2, ჯამბარა: 1, 195, 1, ღინღობი:
1, 205, 30, უღო: 1, 206, 18, ბუჩოქი: 1, 206, 12, ჭალა-ბზი: 1, 206, 17 და
ა.შ.

ბ/ სამავთუთი სამაშობარი და სამამამოვნი:

მატნახე: VI, 161, 11, ჟანგარი: VI, 161, 11, სარე-მარე-
ნი: VI, 161, 13, მიშხა-მიშხა მარბარეკა: VII, 22, 12, მრე-ღახ-
თი: VI, 161, 8, კაციდავა: I, 200, 10, კენჯია: VI, 113, 5, ჯი-
ლა: VI, 12, 7, აჭი: VI, 112, 5, მზრია: VIII, 75, 32 და
ა.შ.

გ/ მცენარეთა სამყაროს აღმნიშვნელი ექსიკა:

აკაკი: VIII, 76, 22, უნარი: V, 3, 22, ცაცხვი: VI, 134,
36, იფანი: VI, 175, 12, სარო: VI, 179, 22, მუხა: VI, 194, 36, მუ-
ერა: III, 95, 1, ელნამი: III, 95, 2, ელი: II, 409, 26, ჯი-
რისკუდა: II, 409, 26, გრადი, ძეძვი: II, 264, 18, ხამხამი:
VI, 20, 8, შროშანა: VI, 20, 6 და ა.შ.

დ/ ღრინველთა სახელები:

ალღი: I, 290, 10, გური: VIII, 270, 1, კაკაბი: VIII,
270, 1, ღრინ: VII, 40, 28, ყვაც-ყორანი: IV, 135, 23, შავარ-
ენი: V, 195, 11, წყალ-წყალა: VI, 59, 22, ჯი: VI, 29, 25,
მიკოთი: VI, 79, 26, ღურაჯი: VIII, 270, 11, კაკაკი: 255, 10
და ა.შ.

ე/ პაატაგებამა აღმნიშვნელი ექსიკა:

შაკეკიანი, შაშინებელი, ღვინავა, პამიბეჭებელი:
VI, 138, 6, ღიღინჯიანი: II, 438, 16, მიძვარა: IX, 10, 13;
შავსიმეოფრენა: III, 439, 12, ხამაღი, III, 68, 11, ჯიმი:
I, 183, 36, წვეთი: II, 309, 8 და ა.შ.

ვ/ საეკლესიო ცხოვრებასთან დაკავშირებული ღრმინო-
ბი:

მთავარეპისკოპოსი: II, 344, 21, მრედი: II, 344, 18,
მამია, საველი: VII, 3, 6, ამბოხნი: IV, 340, 14, ტრავები:
II, 344, 15, სუმი: I, 72, 13, სანაწილე, ღიარო, არგანი, III, 387

29, სამსხვერპლო: 11, 127, 24, ნაბიჯებია: IV, 47, 19; ბზობა: V, 91, 25, სურთმოფენობა: 11, 92, 9, ღირი მადათ: VI, 126, 3, მურის კურია: VII, 65, 13, აღება: VI, 132, 4, გახსნილება: VI, 82, 12, მადნიშობა: 1, 77, 5, მარიაობა: VI, 84, 6, მბებურობა: VII, 9, 35, ღურჯსაფრობა: VII, 43, 12 და ა.შ.

აღსანიშნავია, რომ ვ. ბარნოვი ასახელებს უცვლელს ნარ-
მარტული სარწმუნოების დებულებასაც: კოპაღეს: VII, 62, 7,
იარსარს: VIII, 62, 7, ჯიას: 11, 266, 1; მანგს: VII, 80,
25.

მეოცება გამოიყოს სხვა ჯგუფებიც.

ქარტული მწერალთაგან სწორედ ვ. ბარნოვი ხელწიფებდა
ასე მარჯვედ ნარმოჯინა ქარტული ენის მდიდარი ღეუსიკა. ამის
მესაძებრობას აძლედა ღართ საერო ღუ სასურვირო განაღება,
განსწავლეობა რელიგიის ღილოსოფიაში, ღილათსოფელსა და ღელავ-
ში ხანჭრდელიცა გამოარბული ღრო.

ვასილ ბარნოვის ენის ღეუსიკის სიმდიდრეში ისიც მიუთ-
მებს, რომ საოცრად სიჭვტაუბრია მწერალი საგნის ან მოღენის
გასახელების ან გახასიათების ღროს.

მდიდარი სინონიმიცა ვასილ ბარნოვის ღეუსიკის ურთ-ურთ
გამახასიათებელი ნიშანია.

სინონიმებიც მწერალი, ურთ მხრით, გამომსახველობით-
მას აძლიერებს, მაგალითად:

მეაბურა, აღანდა, განდა, გაგაგა ბიჭი: 11, 73, 24.

სახტარ გარჩა ძალა მარტა, გამტერა, გამრა: 11, 74,

15.

ჯავრმა ღიმიორჩილა, გაჯანა, გაძაბუნა: 11 82, 16,
ხოლო, მეორე მხრით, განმეორებას ურიგება, როგესაც ურთმანეთის

გვერდით ხმარობს ისეთი სინონიმური მნიშვნელობის სიტყვებს,
/4,43-44/, როგორცაა: ცხენი, განიჟი, პუნე, რადი, ბედაური,
სადანდი, ბერძანა, უბელი.

აღსანიშნავია აგრეთვე ბერილის მნიშვნელობით ნახმარი:
ბარათი, უსტარი, ეჭრათი, ქაღალდი, ეპისტოლე, ან კიდევ: მიკ-
რიკი, მოამბე, ვიგვარი, მოენე, მთხრობელი, შათარი; მსწრადმს-
რბოელი და ა.შ.

ვ. ბარნოვის ენის ლექსიკას ახასიათებს აგრეთვე პოლისემი-
ურობა და მონიმურობა¹⁵ კერძოდ, პოლისემიური მნიშვნელობითაა
ნახმარი სხვაობა, რაც, საბოლოოდ, განსხვავებას ნიშნავს, მა-
გრამ მწერალს ეს სიტყვა ნახმარი აქვს უცხო კუთხის მნიშვნელო-
ბით. მაგალითად:

სხვაობაში გაგანჯელების მის გულს ქარბული აღერსი მოჰსურ-
ველობა: 11, 218, 25.

მონიმური მნიშვნელობისაა სიტყვები: სპეციალი, ქედი,
მღერა და სხვა, რასაც; ძირითადად, ქმნის ძველი და ახალი ქარ-
ბულის მნიშვნელობით ამ სიტყვათა პარაფრაზური ხმარება. მაგალი-
თად, შპრ. ქედი-გოგონაჟიური ჭერმინი და ქედი- ნახმარი კისრის
მნიშვნელობით:

ქედს მიუპყრობდა აღესილ მახვილს: VII 293, 20.

ვ. ბარნოვის ლექსიკა იმითაც იქცევს ყურადღებას, რომ
მწერალს უნარი აქვს მრავალმხრივ დაახასიათოს საგანი. მაგალი-
თად, "ჭრუბა წამებულის" მიხედვით, სიტყვა გრძნობა ორმოცამ-
დე მსაზღვრეებს შეიხამებს, გული - ორმოცდაათზე მეტს, ხოლო სი-
ტყვა ზვარი - სამოცზე მეტსაც. ზვარი "ჭრუბა წამებულის" მიხედ-
ვით შეიძლება იყოს:

სასოებოთ აპყრობილი: 332, 20, მრისხანეო ალგზნებუნი:

517,1, მადრიდ არსავეს: 392,26, არტაგუბური: 372,9, ბრძნუ-
ლი: 352,27, ბამოცრილი: 404,9, ბანტეიფრეზური: 353,20, ბა-
ტაგუბური: 336,17, ბაკვირეზური: 527,14, ბამაფეპობელი:
512,12, ბამეცარი: 499,21, ბამეცარი: 688,21, ბამეცარი:
512,12, ბამეცური: 253,9, ბასევიანეზური: 506,14, ბახმუ-
ლი: 274,1, ბიბრონი, 302,2, პრემამოსილი: 546,13, ლაბაზი:
417,21, ლმონიერი: 546,13, მანათობელი: 512,12, გრძნობათა
მაფრეზური: 512,12, მატეზური: 487:16, მბასრავი: 567,
20, მბეღიანავი 455,28, მეფეველი: 284,29, მშინი 598,6,
მზრეველი: 370,15, ნეჭარეზაპ მიმეცანეზური: 512,12, სასო-
ვნიშ მიხაპნი მიცეზობილი: 284,25, მევეზი: 424,25, სასო-
ვნიშ მღოცველი: 364,10, ნოშიშ მორეველი: 322,1, მოსევა-
რევი: 219,10, მოცეზური: 456,22, მოცევა: 512,12, მსასო-
ველი, 337,13, ნათელი: 457,19, ნაღვიანი 602,5, პაჭოლსანი:
339,18, რევალი: 299,26, სათნი 392,26, საწყალი: 465,24, სხი-
თსანი: 325, 8 და ა.შ.

ეს უხვი და მრავალფეროვანი ღეჟსიკა ზემისა და ში-
ნარსის შესაბამისადაა განჯენილი ვასილ მარნოვის პროზაში იმ-
ის მიხედვით, ზუ სარ და როდის ხდება მოქმედება, რომელ სოცია-
ლურ წრეს ეკუთვნისან პერსონაჟები და როგორია მათი სულიერი სამ-
ყარო, მათი სულიკვეთება.

მაგალითად, როცა მთაში მიმდინარეობს მოქმედება, გრა-
მატკული რიადეჟტიმების გვერდით მოქმედ პირთა რიადეჟტში
ავტორი უხვად იყენებს ღეჟსიკურ რიადეჟტიმებისაყ.

ამის ნიმუშებია:

აღი მაჰანიტა ჯაპმოატი ცხენი 1,22,19.

რეზა მარისებინსაპ ძნელ საქმედი ას 1,20,2.

ა,ბეზავ, ბენიკურო, კა ჭენობა არ იცოდი ცხენისა,

1,21,16.

იპ/ ვამბოთ, ცრემლით ვინამოთ: VI, 193, 29.

უფრო ხშირად კი ვასილ ბარნუკის მომხრეობის პერსონა-
ჟები აღმოსავლეთ საქარმველოს ბარის მკვიდრნი არიან. ამბე
კარგად მიუთითებს: ა/ ის სახელები და მეტსახელები, რომლები-
მაც მათ მოიხსენიებენ ავტორი. ესენია: გუგუბა, ლიმონა, ღვარ-
ჭინლა, ღუმბაცა, წრეჭა, ლაჭიანი, ჭიდაო... I, 282, 19. ან
კრევე: ბ/ მკახის ან გვარის მოხსენიება აღმოსავლეთ საქარმვე-
ლოში გავრცელებული წესის მიხედვით: ცაღყურაანი: 11, 62, 24, ბა-
სილაანი 111, 385, 8, კაკალაანი: 111, 385, 7, ნაჩხაჭაანი: IV
175, 24, ნაჭუჯაანი: I, 40, 12, ბუმბუღაანი: 1, 94, 2, ფოცხვა-
რაანი: 11, 7, 9, კურიანი: VI, 118, 4, წიწიქაანი: VI, 118, 4,
მელორიაანი: 11, 17, 9 და ა.შ.

ბ/ ნაწილობრივ, შესაძლოა ამბევე მიუთითებდეს ცხოველ-
თა საკუთარი სახელებიც. აღმასა: 111, 386, 17, აღაბუა: 1, 214,
10, ღინა: VII, 11, 1, ჭრეჭა, VIII, 11, 1, კრე: VI, 5, 33,
ფოცხა: 11, 409, 8, ხაღია: VI, 132, 23, რეზნა: VI, 132, 25 და
ა.შ.

მეტსახელების გამო თავად ვ. ბარნუკი საგანგებოდ შენიშ-
ნავს: "მეღავეში ყველას მრ-მრი სახელი ჰქვიათ, ურთი - ნაღოზი-
სა, რომელიც მეჭრეურ აღარც კი ახსოვს, და მეორე საფოცხველეთ".
I, 282, 19. ე.ი. სწორედ აღმოსავლეთ საქარმველოს ბარში ცხოვრო-
ბენ ფოცხვერაანი, კაკალაანი, ნაჭუჯაანი და სხვები, მესაქონლე,
მიწათმოქმედები ხაღები, და სწორედ მათი მხატვრული ამოკვეთების შე-
საფუძრისადაა დახასიათებული მინისა /"მიუხედავებელი ჭაჭინა"/,
რომელსაც მუჟასატი დასახელებია კისერი 93, 4, ხოლო მინისგანადის
საფრთხე ხარისპარია ვარსკვლავია, რომელიც ისე უნადებს, რომ ჭრის
ჭრადი ბნელში,

დამახასიათებელია მინისგან მოცემული: ურთი შენი ნაჭუჯა

ლოცვები ჩამაკრებინა! ისე შეგინახამ, როგორც ღვარის ჩინს,
გაგიფრთხილებინ, როგორც ხარის ქვეს... შევფხინ უღვაძებნიკო
არ გაგფენია წამწამი! ვინ იცის, კოჭ რაებს მოგფან, სურ
ქიშინიშინი გამოგზრინ გვ.134.

აქვე, სწორედ სოფლის ღვარადე დანერგი მოგზრობებში, სა-
გზრობის მიხედვით, გაბნეულია ექსპიკური დიადექტობებში. მა-
გალითარ:

გავლა: VIII, 394, 21, გავვინიშებუნი: I, 135, 12, მურა-
ლა: V, 584, 16, წინწანაქარი: VII, 12, 21, ანჯახი: III, 99, 4,
ნაბუჭი: IV, 64, 4, ბუჭუნი: VII, 35, 26, გაბასრუნი: I, 294, ბა-
რევა: IX, 162, 18, ავაბობა: VII, 22, 10 და ა.შ.

ღვარადე მრავალფეროვანი ექსპიკის საგზრობა მწერალს
უბიძგებდა უნის მთელი შესაძლებლობანი მოესინჯა. გარდასული ამ-
ბების გამოსაყვამად გამოეყენებინა ძველქარაული მასალა. კერძოდ:
ა/ არქაიზმები;

აოტა: V, 631, 8, გარზობა: VIII, 432, 30, მანამეინახე:
IX, 265, 10, არვე: V, 343, 27, მრბები: IX, 400, 14, მლილი:
VII, 77, 21, ხენეში: V, 538, 10, ვინილა: VII, 26, 11. მუნიტ:
VII, 209, 15 და ა.შ. და ბ/ ისტორიზმები, მაგალითარ: "ტიორტი
საკადეში" დასახელებული საბრძოლო იარაღები:

კენენი: 243, 5, გურბი: 381, 23, რახტი: 343, 23, ჯავშანი:
23, 28, ბამბულაკი: 378, 21, ჰორლი: 374, 7, რაშინა: 261, 1 ან
კრეკ სასმელის ჩასაყვებლად ნახმარი: ტაკუნი: VII, 349, 2,
ქიანტუნი: V, 491, 26. კუტადი: II, 23, 2, ჩორრათ: V,
და ა.შ.

ვ. ბარნოკის ენაში ისტორიზმებსა და არქაიზმებს გარკვეული
სტილისტური ფუნქცია ჰქონდა.

მაგალითად, არმაზისადმი მსხვერპლშეწირვის ცერემონიადი, ცხადია, ვერ გადმოიკვეთება გარკვეული ისტორიკოსების გარეშე.

"მეფემ ნუბლი მოიყარა ფინანსებზე. ხელნი განაჰყო. ღო-
ცულობდა, ხალხს ავერებდა, ოქროს ხონი წინ ჭრავებზე მსუ-
ბუქი ჭაბდა: სჭამინა კიდეური, ბაიბა რძით, ხორბალთ ღვინით.
ქადა არმაზის მეფეობასმუნი. მუხამარაზე იკვირება სუნუნებანი:
იოცება მეფე... მოიხარა, ჭრავების ქვას მუბრი შეახო, ამოწვ-
რილი სამოცათ ხმალი ამოძრა. აა არმაზის ხელით, შეეხო მეფეს
ნელიად, ნაბა: VII, 348.

არქანგელთა მწერალი გადმოსცემდა ეპოქის კოლორიტს,
ახორციელებდა აღიფრთხილებას და რეგულირებას /4, 133/, ასე, მა-
გალითად:

ბურნის ბახილი ბეცას უწევდა... გახსმოდა მტოვითარე
გარდა ბახილი... ბურთი კარძო მოკვლო ჭახტს რანდრთა ჭკადი,
გარს ჯიჟივნი სეფე ქალნი და შემუნვარნი...

მოყვანილი მაგალითებში საგანგებოდ შეჩვენული სიტყვები :
ბახილი, ჭკადი, შემუნვარი... ფრაზის რეგულირება ემსახურება.

მოგვიწერ არქანგელთა-ფრაგმენტების იმარჯვებდა მწერა-
ლი, როგორც გარკვეული მხატვრული ხერხის- შესაძარებლად ისტორიკოსად
უკვე აღიარებულ ამბებთან მეტი ეფექტის მოსახერხებად.

არაა შემთხვევითი, რომ "გოგონი სააკაძეში" ლუარსაბ მე-
ფის სიკვდილით დასჯამ ავტორის წინაშე ქრისტიან წამების სურა-
თი გასცემდა და ამიტომაც მწერალი ამ ეპიკოსს "ოთხთაღიდან"
ცნობილი ლექსი-ფრაგმენტით გადმოცემის / 4, 114/.

ამ შედარებით ე.წ. მწერალთა ლუარსაბ მეფის მოწამებრივი სი-
კვდილი დაღისი მნიშვნელობით ქრისტიან წამებას გაუთანაბრა, რი-
თაც ნადავლად წარმოაჩინა მეფის თავგანწირვის მნიშვნელობა ქრისა-

შენს და აამაღლა მთელი ქალსაშინის პიროვნება. არც ის არის შე-
მიხვედრით, რომ ვ. ბარნოვის საცვარეღოა პერსონაჟმა - მუქი
მარნიმ ღვთისმშობლის სიყვავებით "გაუშალა საცარე" ამოც კურა-
პარას:

"აჰა, მხეცალი შენი: მუცავნ მუ ნებისაგებრ შენისა".

ივარაუდება, რომ ეს სიყვავები მხოლოდ კლორიატის საჭიროებლსა-
შენს არ მოუხმია მძვრადს. მან ამით მათი სიყვარულის სიშაქიზე
და ამაღლებულმა აგრძელებინა მკითხველს და თავისი შედარებითი
დაუპირისპირდა აგროგრაფიული ნაწარმოების ავტორს - ქართვი მერ-
ჩუღეს.

მაგრამ საგულისხმოა, რომ ვ. ბარნოვის ენაში ლექსიკის
გარკვეული ნაწილი არქაიზმებისა და დიალექტების მიღმა გვას.
ამაღდან ურთი ჯგუფი ქალაქური ანუ ხელოსნებისაშენის დამახასია-
ლებელი სპეციფიკური ლექსიკაა ან ყოველთვისებითი ხასიათის ტერ-
მინოლოგია.

ასეაა მიგვაჩნია, მაგალითად, რომელიმე მოხელის /მჭე-
ლის, ხარატის, მკურავის.../ ან სხვა სოციალური ფენის /მაგა-
ლითად, ვაჭრის/ დამახასიალებელი ლექსიკა-ფრაზოლოგია, რაც ვა-
სილ ბარნოვის ენაში გამოკვეთილი თავისებურებითაა აღმუშავილი.

ესენი ქალაქის მცხოვრებნი არიან. "ფილიპის აჩრდილ-
ბით", მათი სამოსახლოა ხარატი: I, 139, 4, ილანი: VI, 29, 28,
ჩუღურეთი: 23, 34, ქალაქალაქი - I, 130, 1, ქალაქბანი: VII, 229, 4,
შეიქანბაბარი: I, 217, 3, ვანქის მოვარი I, 136, 11,
ანჩისხატის უბანი: VII, 44, 23 და სხვ.

სწორედ, აქ, ამ უბნებში, აგროგრაფებმ მჭიდრობი ჩაჩებებს:
441, 28, აქვთ: ფუქსი 342, 18, კვერი: 352, 18; ამასთან დავადი-
რებით ნახმარია ტერმინები: მეხანჯლე: 341, 32, უსტაბაში:
342, 6, ოსტატი: 342, 3, მუშტარი: 341, 32, ქარბალი: 342, 10,

შეტყობი: 342,17 რა ა.შ. საგარეო არა მარტო ხელსაწილ
ღეჭილი-ფრამენტული, არამდე მხატვრული აზროვნება. მაგ-
ლი, ხარატი ქალს ჩუქურჭმას აძარებს:

რა ჩუქურჭმა! ხარატი სახე, უხილ ჭაქური ნაქვთ:
79,25. სხვა თ იმიტომ ღიწნა, რომ არ იყო მინიანა მხა-
რადე ქალი: პირის ყდა მომხურო, ნახი - მომი, კაცნა მოჭ-
რილი: 74,17.

განსხვავებული მხატვრული სახეები აზროვნებს ვაჭარი
მიღვა /"ისინი ცისკარი"/.

ფრის ტრიალი სახეები გარდა მეტი ხე-
ნისა თ ფასს აძებს და განძე აძებს.

რა ქალი, სწორე ნახილი! 360, მეტი რა ქალი,
მეტი ქალი ფასი. მინა მეტი ჩემი ქალი ფასი
გაქვით იმი: 362.

არ კეთი:

ის რომ ნახი განძე, ისე მინა ფასი, თქვი
გინათ სავსე განძე აჭარა-მეტი. გინათ ქალი
რა იმი მაგნი სახი ფასი: 362.

ვაჭარი ქალი სხვა სამყაროს კეთი, მაგ
მეტი ფასი /და გინათ სხვა პირა მეტი ფასი / ყრარ-
ღი იქცეს აქარი არაქარი ღი, რომელი აქარი შე-
მოსული ქარი აქარი ენები. ასე, მაგნი, მაგნი:
ქარი ნახი სახი: /13/ ყრარ / kilauz /,
რა ნახი განძე, ფასი და სახი ფასი. აქარი
მინა ფასი გ.მარტი /განძე განძე ყრარ:
VIII,220,0/. ყრარ / kumral / - ქარი იმი ნახი
მინა, ყრარ ღი, ნახი განძე, გ.მარტი

ამ სიტყვებს ბუნებრივ მნიშვნელობაში გაუგებრობა, ზუსტად სიტყვა
თუ მნიშვნელობა: გაბიჭილი კარა, მიწვანე ნაღებში ყვითლანი: VII,
228, 1, აღაჩიყენ / აღაჩიყ /, წამც ნიშნავს მიაუქის სა-
ხეობახეობი კარავს და ამავად მნიშვნელობითაა ვ. ბარბაქაძისა:
კარებში, ჭარბებში, აღაჩიყებში: VII, 174, 15/.

[illegible]

საკუთრი სხეობა, რომელიც აღნიშნული სიტყვათაგან ბოლო პირველი
 იყო ნაბიჯი ჩვენს მიწვევით /მაგალითად "ვუფიქსირებად-
 ბი": უნარი, უნაღბი, აღაზრო.../ და ბოლო მათგანი უნაღ-
 ბობი დასტურდება.

[illegible]

ასევე, მაგალითად, ნასახუარნი მინერის უნიონ ნა-
 ნილი: სოსანი - ასოსნებრა: VII, 107, 5, ჯაფა - ჯაფაორბა: 11,
 297, 81, ნაბარი - ბონაბორბა: I, 197, 18, უკაცური - დაუკა-
ცურებია: 11, 256, 4, ამარი - ბამირბა: I, 173, 16, ტუჩი - ეტუჩი-
ბა: I, 313, 17.

ასეთად მიგვაჩინა ამ.მოგვები, რომელთა ამ.აზნა-
ნი შეიძლება ჯრთ რომელიმე ან სხვადასხვა მფყვრელების ნაწილი
იყოს. მაგალითად: გვერდიანი: V, 514, 28, ავზარი: I, 184,

20, ხშირბინი: VIII, 234, 7, დავამრავალი: VII, 117, 11, დი-
ტროზი: VIII, 429, 28.

განსაკუთრებით ჭარბად გვხვდება წმინდის სახელისა და
მინიშნების შევრდებით მიღებული ამჟამობები: ჩაშენებლები:
VII, 14, 19, ბნეველიერები: V, 323, 30, კეთილშეშები:
IX, 344, 16, აქრევი, ორენიანი ამჟამობები: უძრავ-უძრავი:
V, 301, 35, მოცეცხლ-მოცეცხლ: V, 611, 15, უღვაძე-უძრავ
ები: V, 304, 16 და ა.შ.

ორიგინალური გამოჩენის სახელთაგან ნაწარმოები მიმ-
ოვლები: ასე, მაგალითად, ისარი - ასარი: VIII, 321, 12, რკ-
ნა-გარკინებელი: VII, 181, 24, ნარკი - ანარკი: V, 509, 28 და სხვ. ზოგი ნათესი ან იმით იქცევა ყურადღებას, რომ
უზმინსწინაა ნახმარი. ასე, მაგალითად, ვარაყები: V, 453, 9/
ნაცვარი მოვარაყებულისა/, ცვიფრები: VII, 106, 3/
ნაცვარი განცვიფრებულისა/, აღმასები: VII, 298, 28 /ნაცვარი
აღმასებულისა/ და სხვ. უზმინსწინაა ნახმარი ზოგი საწესი.
ასე მაგალითად: სრული: VII, 117, 9, ახლოება: VIII, 203, 31
და ა.შ.

მწერალი ზოგჯერ სრულიად ახალ სიტყვასაც ან უმოჩინებელ
საზოგადოებრივ მიღებულსა და რამდენიმეჯერ მოკლებს. უფრო მუსტად-
ზოგ სიტყვას წინააღმდეგობა მასთან ახლოს იპოვი სიტყვის
ანალოგიით წარმოქმნის, ასე, მაგალითად: ნაწარმოები სიყვარული:
VII, 105, 3 სიყვარული ანალოგიით, დაჭედილობები: II, 99, 8-
პანამიკლები - სიტყვის ანალოგიით, იწარმოებენ: II, 66, 21-
იკავებენ ბმის ანალოგიით, მოაქრობი: I, 272, 23 - მოკლავ-
ნები სიტყვის ანალოგიით, ეფრება: I, 313, 17 - ეფრება ბმის
ანალოგიით და ა.შ.

ამგვარ ექსპრესიას, ცხადია, განმარტება ესაჭიროება.

ამას გრძნობს ავტორი და ხშირად ზეითონ გვთავაზობს ახსნა-
განმარტებას, ახსნილია როგორც საკუთარი წარმოების სიტყვა-
ები, ნეოლოგიზმები, ასევე სხვა.

ასე, მაგალითად, ეროშა მწერლის მიერ წარმოებული
სიტყვაა /ერო-ეროშა/ და ნახშირისა ელვისა, მხოლოდ თავის
საზე მზრუნველი ადამიანის პასახასიანებლად.

განაჯერებული ადამიანი ხარ და ვერ შეგვიგნია, რომ
მხოლოდ ეროშა, თავისკენ ღა, მხოლოდ თავისათვის ღრუნიდა
და სხვის მიწასთან გასწორება არც საკადრისია და არც სასარ-
გებო: 11, 331, 5.

ასევე ახსნილია საკუთარი წარმოების კომპოზიციები:
საქვერათა, მარტუტერათა, რაც თავისთავად ურთიანეთს სი-
ნონიმები ჩანს და ნიშნავს განზე გადგომას, ურჩობას, ასე მა-
გალითად: ურჩი გაუხდა მჯახს, საქვერათა გასწია: 11, 64,
34, განზე გადგომა გინდა, მიწი გაგვარო, მაგრამ ვნახო
მარტუტერათი რას შეიძენ: 11, 69, 29.

ახსნილია აგრეთვე სხვა სიტყვებიც.

მაგალითად, ავტორის განმარტებით ბიამანი მიგრუებულნი,
მიგრუნდნი ადგილია:

... ისე მიგრუნდნი იყო, ისეთი ბიამანი, რომ შევფიქ-
რობი: 11, 283, 9, ან არა: ეს რა ბიამანი ყოფილა ამ შუა
ქალაქში? და მერე ამისთანა მიგრუებულ ადგილას რა სასიამოვნოა
ყოფნა: 11, 283, 11.

როგორც გამოჩნდება, ეს სიტყვა, თავისი წარმოშობით სავარ-
სულო, აგრეთვე შემოსულის ქართულში, საღიჯრატოთა ენაში ვერ დამ-
კარგებულა, ზემოთ აღნიშნულ შემოქმედებას /6, 78; 12, 55-56/.

განმარტებულია სიტყვა სუბათ, რაც უნდა ნიშნავდეს მცირე-
რიცხოვანს.

ან რაპ უნდა მეტი? სურნა არიან, ერთი გზავნილია
დაცანდაცდებს რეაბილი: 11, 33, 7.

მწერლისეული ახსნა-განმარტება მთავარი რეგულირებაა მე-
რეგულირების ღრუბრებში, მთავარი ეს ახსნა-განმარტება ერთგვარი
საშუალებას უბოძებს მარტვისათვის. უმეტესად არტისტისა მკითხ-
ველთან, რეგულირება ანამორფოზისათვის მიმართავს. ასევე მი-
მართავს ყურადღებას მკითხველთან ნიშნობაებზე და აქცენტებზე
ასახსნელო სიტყვას.

ამ ხერხიდან განმარტებული სიტყვები: უპოვებ /VI,
27, 1/, რეგულირება და მთავარი სიტყვათა შეხამება ეს, მატარებელი:

იცო, რა არის მონამური ღვარი? მთავარი ღვარი მივუნიჭნა,
მატარებელი. მე სასტიკი მტრისა ესევე ღვარი და, ზევი
მომტრნის, მივუნიჭნა. მთავარი ესე მივუნიჭნა არ არის
მთავარი, მატარებელი ცვარი ადრია, დომინიკების ნაში, მონა ვარ
ამისთანა ღვარებისა /1, 30, 8/.

ამასთან, არის ისევე სიტყვებშიც, რეგულირება არც ღრუბრ-
თაშივე დასტურდება და მწერლისეული ახსნა-განმარტება არ ახ-
ლავს, ასევე სიტყვები ცალკე გამოყოფასა და შენახვას საჭირო-
ებს. მატარებელი ამასვე ხედავს.

ამრიგად, ვასილ მარტვის ურთის ღრუბრს, საკუთარი
რეგულირების შეხვედრებში შესაბამისად, მიმართს და მრავალ-
ფეროვანია /4, 29/, რასაც განმარტებებს, ერთი მხრივ, ღვარებზე
განსხვავებული ღრუბრული რეგულირების სიტყვა და, მეორე მხრივ,
ყველა საჭირო-სახალხო უარული უნის ღრუბრის გამოვლენისა, რაც
ძირითადად გამოვლენის მწერლის შემაჯავებების უარმართი ნაირ-
გვარობით.

3. მარტვის ღრუბრს რეგულირება ღვარებში სიტყვა არა

მარტო ახალი ქარაუღის მსაღიას, არამედ მოიყვას ძველ-ქარაუღ
ქუჩისკასაც /ისტორიკობებსა და არქაიზმებს/, დიდუქტობებს,
სასაუბრო მეფევედრადი მეტორიკენი სანტორესი ქუჩა-
დუღებს, ხშირად- საკუთარი წარმოების ნიმუშებს.

ქუჩისკას უნდა წაწილი ღრეს იმეოთადაც იხმარება და
ახლას საჭიროებს, ახლას-განმარტებას უმეცებას ანტექსტო
იძუტა.

გამოცენი ქუჩისკას უნდაუღებს გარკვეული სტილი
ფურცენი აქვთ: აქისნი ქმნიან ზავსუტურ ანტორის, ემსა-
ხურბიან ქუჩისკასუტობას და ხშირად მ/. მათა ანტორესი რე-
დობადა განმარტობუტობა რიგობა და აღიჭრასკობა.

ვ.მარტოსი პირობის უნდა და მრავალმხრივი ქუჩისკას,
პირველად, ქარაუღი ენის სიმბოლოებასა და უნდაც მეტად-
რეგობა მეფევედრებს; ამასთან, მასში არქაიკობა ანტორის ფარ-
თ განაღება და ქარაუღი ენის ღრმა კრება.

გამოცენი ქუჩისკას რიგობა და მეტორიკობა.

1. ივ.ტოტენიკი, ვასილ მარტოსი, სტილის ზავსუტურებასა
საკობისადაც/სეგნაქტორის უფობიკ/.
2. პ.მურდსპირი, ვ.მარტოსი /30 წლის იუმორეს გამო/, გამო.
"ქართა", 1919, №254.
3. გ.კიკნაძე, მეფევედრების სტილის საკობები, 1957, გვ.
52-57.
4. ჯ.კიკნაძე, ვ.მარტოსი ენა ისტორიკობა რიგობების მიხედ-
ვით, 1966.
5. ჯ.კიკნაძე, მსაგებუტობა ქუჩისკასი ფურცენისადაც,
"მაცნე", ენისა და რიგობადაც სტილი, 1980, გვ.135-147.

5. ჯ. კობერიძე, სალიტერატურო ქარბუღისა და რედაქტორის ურთიერთობის ისტორიიდან, ქარბუღი სიყვეცის კუთხურის საკითხები, 1984, გვ. 78.
7. მ. რატიანი, ვ. ბარნოვის ისტორიული რეცენზიები, 1944.
8. თ. სასოკია, "ჟურალ-ჟურალის" რეჟისორის გამო: ვ. ბარნოვი, "ჟურალ-ჟურალი", 1934, გვ. 509.
9. ს. ჭაბერაძე, ვ. ბარნოვი, "სახალხო საქმე", 1919, № 675.
10. გ. ქიქოძე, მესაველი წერილი-ვ. ბარნოვი "ჭვდილის აზრობები", 1929, გვ. XI.
11. ს. ზიქოვანი, ვ. ბარნოვის "ჟურალ-ჟურალის" გამოცემის გამო: ვ. ბარნოვი, "ჟურალ-ჟურალი", 1934, გვ. VII-IX.
12. გ. ჭუმბურიძე, "გაჰინიმიკური ძიებანი", მსუ შრომები, 164, ენაბეცნიერება, გვ. 55-56.
13. Турецко-русский словарь, составил Д. А. Магазаник, под редакцией В. А. Гордлевского, Москва, 1945.
14. Гаффаров. Персидско-русский словарь, т. т. I. II. - 1914-27, Москва.
15. როტრე ჩანს, მძინიძია და პოლისეძია ღვიტ ვ. ბარნოვის ენის გამოცემების ურთ-ერთ წყარო მიაჩნდა და საგანდობოდაც მიმართავდა მას.
16. ვ. ბარნოვი, მბუღებანი /ახლომეუღი/, 1961-1964.

Е.А.Кошоридзе

К ХАРАКТЕРИСТИКЕ ЛЕКСИКИ В.БАРНОВА

Резюме

Лексика В.Барнова чрезвычайно богата и многообразна, о чем свидетельствует обилие в ней различных тематически лексических групп.

Выявленные лексические единицы (историзмы, архаизмы, диалектизмы) выполняют функции стилистические; а именно, - создают определенный колорит, экспрессивны и конкретная реализация их нередко обуславливается ритмом и аллитерацией.

Незаурядность лексики В.Барнова еще раз делает очевидным богатство и неограниченные возможности грузинской лексики, выявляя, вместе с тем, глубокую эрудицию автора.

H.Koshoridze

REFERRING V.BARNOV'S VOCABULARY

Summary

V.Barnov's vocabulary is excessively rich and varied, exposing great amount of the matically different lexical groups and the national language at the same time.

The lexical units, such as historisms, archaisms, and dialectisms carry out stylistic functions, introducing special colour and expressiveness, and their concrete realization is ofthen stipulated by rythm and alliteration.

V.Barnov's out of the cimmon vocabulary witnesses richness and limitless potentialities of the Georgian language as well as the author's deep learning.

თბილისის შრომის წითელი ეროვნული ორდენის
სახელმწიფო უნივერსიტეტის შრომები
Труды Тбилисского ордена Трудового Красного Знамени
государственного университета
281, 1988

ა. ლომთაძე

მ საბრძანტის აფრიატობაშია უარმდეგურ ენებში

61

საბრძანტისა და საბრძანტის უსაფრთხოების უარმდეგურ უარმდეგურ
უარმდეგურადი არაერთი მკვლევარი შეეცადა ამ საკითხის
ახსნას.

ცნობილი პოეტოლოგი ჯ. ნოზაძე პოეტოლოგიაში
მ¹ ს პოეტისა მ² ს წარმომადგენელს სუბსტანციურად მიიჩნევდა [11; 61],
მ. ნოზაძე კი მას ანტიმონარქიულ უარმდეგურ [10; 48, 78]. მკვლევარმა
მეტი წინილი ამ მოვლენას ამომონარქიულ ხასიათს უარმდეგურ
მოვლენად მიიჩნევს და სპეციალური კვლევის საკითხად აქვთ
უცხოელები /გ. ნოზაძე, ი. მთავრიძე, შ. გაფრინგაშვილი, ი. ურბაძე,
გ. აღმაშენებელი, გ. ცხელიძე და სხვ./ ჩვენი შეხედულებით ეს უკანასკნელი
მოსაზრება სწორია, მაგრამ გასაარკვევია, რა ხასიათს
სა უნდა იყოს ეს ამომონარქიული მოვლენა? რა იწვევს მას?

პირველად ყოველსა, უნდა აღინიშნოს, რომ ეს საბრძანტის
ამომონარქიულ მოვლენას შეეძლო არაა, რადგან მისი მემორიული საბრძანტის
მოვლენად უნდა მოგვინ, კერძოდ, ბ მ უ რ ი მ ა ნ ბ მ ი -
ვ ა ნ ი მორალურ ფორმადი ყოველთვის იცავდა, სხვათაშორის,

¹ საკითხის მოხსენება 1986 წლის 17 დეკემბერს თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტში. იხ. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ფილოლოგიის ფაკულტეტისა და საქარტველს სსრ უმაღლესი სასწავლებლების
უნივერსიტეტის რეკონსტრუქციის სამეცნიერო კონფერენცია,
ენათმეცნიერება, I, ეძღვნება აკაკი შანიძის დაბადების 100 წლის
თავს, მოხსენებათა კრებული, თბილისი, 1986.

სწავლავს უცვლელი სახით. ასე, მაგალითად: იმერულ რიპაქტ-
ში /ქვემოიმერულ კილკაქტში/ შ რავრტის შ ხანმოვანს: ხუ-
შანთ > ხუტანთ, სახუთი > სახუტი... ქარტლში - ქს:
გვრძი > გვრძი, ბიბლიური გუამარტულ კილკაქტში - ცს:
კაქტი > კაქტი... რა იმერულ ზომებშიც აღნიშნული შ, ც,
შენარჩუნებულია, შეცვლილია მხოლოდ შ /შ > ქ/.

იმერულ ზომებში ასევე შენარჩუნებულია ს მ ნ რ ე-
ბ ი /შ, წ, ღ, რ/: მიღლები > მიღლები, ღერეპანი > ღერეპანი,
სოფელი > სოფელი, ხარბი > ხარბი.

იმერულ ზომებში ასევე შემნახულია არასწორი ხმო-
ვები: მთებში > მთები, თუთი > თუთი, კანკარტი > კანკარტი,
ქაქი > ქაქი, საყუბიძა > საყუბიძა, ძაუტი > ძაუტი,
ქერქი > ქერქი, ყინპაქტი > ყინპაქტი, ჟაქ ში > ჟაქ ში,
საჩეკელაქტი > საჩეკელაქტი ...

იმერულ ზომებში შემნახულია სპირანტები: საჭაქტი >
საჭაქტი, რაბაქტი > რაბაქტი, ქარქაქტი > ქარქაქტი.

იმერულ ზომებში უცვლელადაა წარმოდგენილი ხმოვან-
ები: ჯრიქტი > ჯრიქტი, რძეში > რძეში, საქარტელში > საქარ-
ტელში...

მათადაც, ყველა შემთხვევაში შს წინამავალი მგრა,
ხანმოვანი ის /ხმოვი, სპირანტი/, ზე ხმოვანი, იმერულ ზომ-
ებში შენარჩუნებულია. ეს, ცხადია, იმავე მეფეებთან, რომ
ყველან მხოლოდ რა მხოლოდ შ ხანმოვანი იცავდა ქს, მხოლოდ
რა მხოლოდ შ გადარს ქ ში, ხედა შ სპირანტის აფრიკატიზაცია
/შ>ქ/, აფრიკატიზაცია ხანმოვანთა კომპლექსის შერწყმის გაქ-
ტი!

გ. როგორც ქვემო-აღმოსავლეთის ენის კოლონში აქვს მგრა
მგრა შენარჩუნების ერთი თავისებურ შემთხვევა: ზე ს სპირანტი

I. ზეით აღმოსავლეთ-ში ხანმოვანის ისტორიის შესახებ იხ. [8; 217-220].

უმუშაოთი მიხედვით $\underline{u}$. სისინ-მინიმალური სპირანტი $\underline{u}$ ან $\underline{u}$, ისინი შეიძლება იყოს, რა მიიღება უკანასკნელად რიგის ადრინკატი:

$$\underline{u} + \underline{u} > \underline{h}, \underline{u} + \underline{u} > \underline{h} \quad [12; 49-51].$$

$\underline{u}$ რა $\underline{u}$ ან $\underline{u}$ რა $\underline{u}$ სპირანტად შეიძლება ან იმ ენაში ისეთსავე შეიძლება იძლევა, რომლისავე - $\underline{u}$ ხმელის შეიძლება იმავე სპირანტად: $\underline{u} + \underline{u} > \underline{h}$, $\underline{u} + \underline{u} > \underline{h} \quad [12; 51]$.

გ. როგორცაა მტკიცებით, $\underline{h}$ ადრინკატის მიღების ქვემო-აღ-
მართისათვის რამდენიმეა შემთხვევითი ფონეტიკური პროცესის მსგავსი
შემთხვევები უნდა ახასიათებდეს ქართულ ენასაც $[12; 51]$, კერ-
ძოდ, შემთხვევითიანი გამოხატონაზე, ადრინკატის ქართულში
"- $\underline{u}$ თანებების ნაცვალად მოგვრე - $\underline{h}$ ვარდნის ხმაზეა რიგის
იპირველში - ხვესურში, ფაშურში, მთურში, მოხვეურში,
ფორიფორში, გურში, აჭარში... უნდა ან ხ ს ნ ა
ს ა ხ ე რ ს მი ც ე მ ი თ ი რ უ ნ ე ს -
ა ფ ი ე ს ს ა : რა - $\underline{u}$ /ნა/ თ ა ნ ე ე რ ს თ ა ე-
კ ი ე რ ს ი რ ე რ ს ი რ ე რ ს ი რ ე რ ს ი რ ე რ ს . მაგ.,
• მთა- $\underline{h}$ < მთა- $\underline{u}$ - $\underline{u}$, სოფელი- $\underline{h}$ < სოფელი- $\underline{u}$ - $\underline{u}$...

$\underline{u}$ ბევრის მიხედვით სპირანტად შეიძლება ადრინკატის
მიღება ჩვეულებრივი მოვლენაა საერთოდ. ამის საფუძველია მთელი
ადრინკატის შეიძლება, რამდენადაც იგი შეიძლება ხმელისა რა
სპირანტის მიხედვით. ი გ ი ე ე მ ე ე ე ი მ ი ე ე-
ც ა ე ე ე მ - ა დ ი ე ე რ ს ა რ ა ქ ა რ თ -
ე რ ს რ ა ე ე ე ე მ ი რ ა ე ს პ ი რ ა ნ-
ც ე მ თ ა ნ ა რ ა მ ბ ე რ რ ხ მ ე რ $\underline{u}$ -ს, ა რ ა-
მ ე რ ა ე რ ე თ ე ე ს პ ი რ ა ნ ე რ $\underline{u}$ - ს . მ ე რ ე რ-
მ ა მ .

აქედან გამომდინარე, ცხადია, ისეთი ორი ბგერის შეზღუდვა, რომელ-
თაგან ერთ-ერთს პამახასიკაშვილი ამჟამინდელი არაა ხმის, ვერ
უნდა მოგვცეს ადრიატიკა ბგერა.

2. ლ ქართულში სხვა სპირანტიზმთან შედარებით რაც უნდა
"ნაკლებნაპირალური" იყოს და "ენაკონილიზმი", უდავოა, რომ
იგი ხშირად ბგერებისაგან ზუსტდროშად განსხვავებულია: მას არ
ახასიკაშვილს ხმის უღებენ, წმინდა სპირანტიზმ, ლ კი წმინდა
ხმის: მისი წარმოქმნა ხმის უღებენს გარეშე ისევე შეუძ-
ლებელია, როგორც ლ და ლ ს. ამდენად, ლ ქართულში ლ და ლ და
არაა ადრიატიკის შექმნაში. მისი შეზღუდვა ლ სთან აქ, რომც
მოხდეს, ადრიატიკის ვერ მოგვცემს. ასეცაა.

სულ სხვა კითხვაა ჩანს ქვემოთხსენებულ: აქ ლ და ლ ს
ან ლ და ლ ს შეზღუდვა იძლევა ადრიატიკის: პირველ შემთხვევაში
ლ ს, მეორე შემთხვევაში - ლ ს. და ეს იმიტომ ხომ არაა, რომ
აქ ლ "ნაკლებნაპირალური" ყოფილა ვინც ქართულ ლ? იქნებ ეს
თამაშითა გარკვეულ წოდებს ადრიატიკის მომენტში? იქნებ ლ და
ლ ს სპირანტიზმის არსებობის მიზეზი? ყველაფერი ეს გასარკ-
ვევია.

3. და მე პაპასტორებმა ის, რომ ქვემოთხსენებულში ლ სპი-
რანტი /1/ ლ და ლ ს აღმოჩნდა, ვფიქრობთ, იგი მანც ვერ გა-
მოგვბოძებს იმის მტკიცების საჭიროებად, რომ ქართულში ლ და ლ სპი-
რანტი შეზღუდვა იძლევა ადრიატიკის, კერძოდ, ლ ს.

გ. ცოცხანითს აზრით, აღმოსავლეთ საქართველოს მთის რე-
გიონებში /ლუზურში, ღვარში, ღვარში, ღვარში, მთიანეთსა და ხევ-
სურში/ ლ მნიშვნელოვნად წინაგონიზმი ხმისა, კერძოდ, ლ სთან ლ
სპირანტიზმის შეზღუდვა, ისე, როგორც ქართულში კარგად ცნობილია "აფ-
ქვიმე" > ლ მნიშვნელობის შემთხვევაში გვაქვს, ან კერძოდ, ღვარში
მანგალი: სააფქვი > სააფქვი. დასაბუთება აღნიშნული პუნქტებისა

ასეთია: "მეშურში თაქონის ყოველთვის და ხშირ შემთხვევაში
შეაშრებიც -ჩინ თანდებურობან სახელს ახლავს მრავლობითის
გაგება: სტუმარჩინ ნიშნავს ს ტ უ მ რ ე ბ შ ი ნ , მთაჩინ-
მ ლ ე ბ შ ი ნ , და არა მთაში; ჯაცჩინ- ჯ ა ც ე ბ შ ი ნ , ხალ-
ხ შ ი ნ . ცხადია, ასეთ შემთხვევაში თანდებურობა უნდა დარღ-
ვდეს მრავლობითის მიცემითი ბრუნვის ფორმას. მთის დიპლექტებში
ბრავლობითი ნარქანდანი იქნებოდა. ე.ი. ურთად აღმოჩნდებოდა სახელის
ბრავლობითის მიცემითის მ და თანდებურობის შ, რომელთა შეჯერ-
ბისას ჩ-ს მიღება სრულიად ჯანმრთეობითი მრავლენაა ქართლის
უნიტრის სინამდვილეში ...

გარდა ამისა, მთის დიპლექტებში ხშირია - ნარ-თანდანი
ბრავლობითის მიცემითის გამოყენება ლოკალურად. მაგ.: "ხელთ
ქაფა შუბნი, წვერბასრნი მამისთვის მონაპოვრია" /ვაჟა, "მამთ-
ჩინნი"/. "მჭრისამც დედასა გვერი ხკბენს და ჩაუძვრება უბე-
ლ" /იქვე/. "წისქვილში საფქვავ წავიღო, ღრთავ ავბაჟოვ კაგებ-
ლა, გზათ ღაგებ შემომეფარნეს, დამიცეს ანგე-ბანტესა"/ხალხ.
ფი./.

ასეთ ლოკალურს მე-ში თანდებურობა დარღვრის, კვლავ მი-
თქმებით მ-სა და შ-ს არმონაცხისა და შემდეგ ჩ-ს. პრეცედენსი
მარტოვებია: ხელთ > *ხელთში > ხელჩინ; უბეთ > *უბეთში > უბე-
ჩინ; გზათ > *გზათში > გზაჩინ.

ქვეჩინ, უბეჩინ და გზაჩინ მთის დიპლექტებში რეალური ფორ-
მებია.

მაშასადამე, არსებობს საფუძველი ვთქვათ, რომ შინ თან-
დებურობა აღმოსავლეთ საქართვლო მთის დიპლექტებში -ჩინ-ში გადარის
ნარ-თანდანი მრავლობითის ფორმაზე დარღვრას" [15; 115-116]
რამი ჩვენია ა.ღ../.

ავტორი პაპსკვინს: "ქართულის რიადეჟებში -ში თანდებულის
-ჩი-ში გაქასჯლის ~~ორნაობი~~ საფუძველი არსებობს: ურთ - ეს არის
სონარის მომდევნო პოზიცია, ხოლო მეორე ნინაენისმოური თ-სა და
შ-ს შერწყმა. პირველი მოქმედებას მხოლოდ ჯუჯღში /რაც აღბათ
ბანურ ენობრივ სინამდვილესთან სიამბოჯოთაა გამოწვეული/ და
მეორე - აღმოსაჯრეთ საქარტველოს მთის რიადეჟებში და ნაწილობ-
რივ ჯუჯღში" [15; 116] /ხაზი ჩვენი. ა.დ./.

როგორც ვხედავთ, აქ ავტორი ლეიბს, რომ შ > ჩ ჟონეტი-
კური პროცესი ქართულის ქასაჯუური რიადეჟებშიდან ახასიათებს
მხოლოდ ჯუჯღს, აღმოსაჯრეთ რიადეჟებშიდან კი მთის რიადეჟებს,
გარდა ამისა, ჯავახურსა და ჟურთქენულს¹.

ვფიქრობთ, სამეცნიერო დიფერანციაში არსებული მასალების
მოშველიებით ჩვენ დამატებულად ვუჩვენებთ, რომ შ > ჩ პროცესი ქარ-
ტული ენის რიადეჟებისათვის საერთო კანონზომიერებას წარმოად-
გენს: ის მეტნაკლებად დამახასიათებელია ყველა ქართული რიადეჟ-
ისათვის /ინტელექტუალური გამოკლებით/, ზოგი სადიფერანციალური ქართული-
სათვის და მეტრულისათვის. ასე რომ, როგორც, ეოგოკურია, ვიფიქრობთ ამ კან-
ონზომიერებას ურთ და იტყვ მიზეზი უნდა იწვევდეს ყველგან და
არა - სხვადასხვა.

ამდენად, პირველად ყოველსა საძიებელია ეს საერთო მიზე-
ზი და არა სხვადასხვა: ჯუჯღისათვის - ურთ, მთის რიადეჟებისათ-
ვის - მეორე, ჯავახურისა და ჟურთქენულისათვის - მესამე და ა.შ.

და მაინც მოკლე შევხებით აღმოსაჯრეთ საქარტველოს მთის
რიადეჟებში შ > ჩ ჟონეტიკური პროცესის ბევრად წარმოადგენილ ახს-
ნას:

1. აქ მოცემულია მხოლოდ ვარაუდი, რომლის მიხედვით,

1. ავტორი ცდილობს ახსნას კიდეც, თუ რის გამო არ ახასიათებს
"ბარის რიადეჟებს / იმერულს, ქართლურსა და კახურს"/ ეს მოვ-
ლეა! [15; 116] .

რისპირკებიდან ურდინდეს: "ჩი-ს ურდინდის მრავალმითის
ნიუანსი ახლავს" ¹, ჩი ს ა მხრომითისათ. ხომ უაქვია,
რთი ამ მემკვიდრეში ჟიჩს ანალოგიის განხორციელება!

3. ავტორი გვაუწყებს, ფიქრშიც პაიჭი ეს ანალო-
გია. ფიქრის მატარებელში ან არ ჩანს ასე. იმ მატარებ-
ებთან, რომლებიც სამეცნიერო ღიჭრატურაშია შექსირებული,
სურ სამიოებს ჟი მინიქება ჟიჩნებს მრავალმითის გაგება,
პანარჩენებს ან ასეა რამ არ ახასიათებთ და მუშობრებრიცაა
ახასიათებთ; ასე, მატარებელი:

რას ვაცის ჟი ე რ ჩი ნი გაბედილი ვარ = ხეღი და არა
ხეღებში;

ისინი ჟი რ ე ა ე რ ჩი ნი ირვინა = ჟიჩნეღი და არა
ჟიჩნეღებში;

ეპაჟაც ან გეაქცა და მ ჟი ს ე რ ჩი ნი ეცა = ეცა მ-
სეღი და არა მსეღებში;

გამამრეხებს ე ა რ ჩი ნი ა ჟი = ვარინა და არა ვარინ-
პან;

ნასეღა ის ვაც-ი? გ ბ ა გ ა ს ა ე ა რ ჩი ნი პამეჟა-
რა = გბაგასეღი და არა გბაგასეღებში;

ჟიჩი ჟეეს სე ე ა რ ჩი ნი ანევენთი = ვარინი / ვარეჟი / და
არა ვარინებში;

მ ა რ ჩი ნი ენინლა = მარში ენინლა და არა მარინებში;

ს ა ე ჟი მ ჩი ნი = საჟიმში და არა საჟიმებში;

ე ე ე ბ ე რ ჩი ნი = ეეებელი და არა ეეებებში;

მ ი ნ ა ჩი ნი ჩაუმაჩხავ = მიჩაში და არა მიჩნებში;

მ ე მ ა ჩი ნი = მუშაჟი, სამუშაოჟი და არა მუშებაჟი,

ან სამუშაოებაჟი...

1. იბ. [15, 116].

შ¹ს წარმოუქმინსაფის საჭირო ნაპრადსა, ამგვარად, ამ არ-
საკლავიერი პრეტენსიის შეერეება სონორის ხმის პრეტენსიან
იძლევა აფრიკას, კერძოდ, ჩ¹ს, რადგან ის არსაკლავიერად
ხმურ-სპირანტული ბგერაა:

ხელში > ხელჩი, მიძღვრში > მიძღვრში, ხარშვა > ხარჩვა
და ა.შ.^I

შეიძლება ი. ქობულაძემ შ. გაფრინდაშვილის ახსნა სწო-
რად მიიჩნია, მაგრამ შემთხვევათა მხოლოდ იმ $x \text{ } \partial \text{ } \eta \text{ } \theta \text{ } \partial \text{ } \eta$,
სადაც შ სპირანტი უშუალოდ მოსდევს სონორ თანხმობებში: შ, წ,
ღ, ჩ¹ს, ხოლო მასალათა მეორე ჯგუფში, სადაც შ სპირანტი წინ
უძღვის უკანაენისმიერებს /შხ, შქ და მისთ./, შ > ჩ ფონეტიკ-
ურ პრეტენსიას ახსნის საკითხი ღიად დატოვა /შეშვა, დაშვა იმის
შესაძლებლობაც, რომ ასეთ შემთხვევებში შ¹ს აფრიკატიზაციის
სიხშირე შეიძლება აიხსნას ანალოგიით, ანუ სტანდარტიზაციის
ფენომენის არსებობით უნაშ. მანვე გამოყო შემთხვევათა მე-
სამე ჯგუფი, მისი შემთხ, რაოდენობრივად განსაკუთრებით მრავალ-
რიცხოვანი, სადაც შ > ჩ ხდება I და II ჯგუფში აღნიშნული კონტრ-
სტის გარეშე /მეშჩი < მეშში... გაჩი < გაში, ქეჩი < ქეში...
შაჩი < შაში, შეჩი < შეში და მისთ./ და ამ რი-
გის მასალაში მან შ > ჩ პრეტენსიის სპონტანურ მოვლენად ჩაუვა^{II}.

ამი ფაქტობრივში უთუოდ აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ
მისმა ავტორმა სწორად გაიფაღიწინა სონორებთან მეზობლობის
გარეშე არსებული მასალა და შეეცადა აეხსნა ის განსხვავებულებად
/ანალოგია, სპონტანური გარდაქმნა/. ეს ამ საკითხის ახსნაში
მავის დროზე უთუოდ წინადადებული ნაბიჯი იყო.

I. ნბ. [2; 29-32].

II. ნბ. [14; 71-72].

სონორებთან მემორიზაციით ხსენის გუგუნი მ სპირანტის
აფრიკანოზაციას გ.ცოცანიძე ისეთ მასალაში, რეკონიკა: სოფელ-
ნი, ლიკი, მუგელნი, ხელნი, მიმღებნი და მისთ. /იბ.გემომ/.
გარდა ამისა, ის გუგუნი, რომ მ > ჩ "სონორის მიმღებნი
პროცესში" "მოქმედებს მხოლოდ გუგუნი /რაც აღბათ განუ-
წმინდვ სინამდვილესთან სიხლუთაა გამოწვეული/" [15;
116].

მ ს აფრიკანოზაციას, მ > ჩ გუნდოვანი პროცესი, გუგუნი-
მან ურთა ახასიათებს ყველა ქართულ დიალექტს. ასე რომ, გა-
წმინდვ სინამდვილესთან სიხლუთა ახსენის მესამედობა
გამორჩევა. მერეა და, მ > ჩ მუგუნი არა გვაქვს, რადგან
მ მანდებელი მას საერთოდ არ მოუპოვება, მ ს აფრიკანოზაცი-
ა /მ > ჩ / მუგუნი უფრო იშვიათია, ვიდრე გუგუნი. ასე რომ,
"სიხლუთა" ამ მემორიზაციაში არაფერს ნიშნავს. რაც შეეხება ს
> ც ს სიხლუთა, ის მუგუნი სიხლუთა ან არ უნდა იყოს გა-
საღწერელი, არამედ მუგუნი /z e s p, კონსონანტი/ სუნდობა.

მ ს გარდაქმნა ჩ აფრიკანოზაცია ხდება არამარტო სონორებთან
/მ, ნ, ლ, რ/, არამედ არასონორ ბმულებთანაც /მ, გ; პ, ტ, ც; ც,
წ; ჭ, ყ; ჭ, ყ, ღ .../ უმეტეს მემორიზაციის დროსაც.

ან მაგრამ რა არის ის საერთო ზღვარი, რაც მოუპოვება
აფრიკანოზაციას, რაც სახეს უცვლის მ სპირანტსა და აქ-
ცვს-მას ჩ აფრიკანოზაცია? ესაა ბმევა, ბმევის პროცესი, რაც ახასი-
ალებს ამ მემორიზაციას არტოვრაციას. ამიტომაც, რომ გემო მ > ჩ
ხეობა ყველა სახის /ჩგუნი/ ბმულებთან: გვაქვს ის სუფთა
ბმულები /მ, გ; პ, ტ, ც; ჭ, ყ; ღ /, აფრიკანოზაციას /ც, წ, ჩ /;
სპირანტოვრაციას /ყ, ჭ /, ნარევიანთან /მ, ნ, ლ, რ /, ე.ი. მ > ჩ ბი

1. იბ. [7; 116].

ორივე შესაძლებელია, რადგან ხშირად ინმარება ზარმა საბ-
ში, აქედან ან შეიძლება მისთვის საბი, რა ან ბ სხან მემორ-
ლობი რთრც ვნახეთ, შესაძლებელი იყო შ ს აფრიკაშიცა.
ასევე შესაძლებელი იყო სონორ ღ სხან მემორლობი მისთვის
შ > ჩ: საბღი > საბჩი, ხოლო შემდეგ ღ ს პაპარტონი შეიძლება
საბჩი > საბჩი პროცესის განხორციელება.

ან, მაგრამ ხომ დადგენილია შემთხვევები, როცა -ში თან-
დებური -ჩი-ს სახითაა წარმოდგენილი არახშიური ან ხ, წ თანხმობ-
ების მიმდევრობა, არამედ ვ, გ, ძ სპირანტიზის ან კრეც ხმოვ-
ების /ა, ე, ო/ მიმდებარე იხ. საფრევი /მოხ., ხეც./, ფრეც-
ი/ფრევი./, თეცი /ჯავახ./, პარბაჩი, ქარქაჩი /ხეც./, ლა-
ჩი/ფი./... ამბი, ფეცი /ქვ.იმი./, ფეცი /ქარხ./, ფა-
ჩი, საფრეცი /მესხ./, ფეცი, ეცი /ჯახ./, მეცი, უცი
/ფი./, ამბი, რეცი, საქარფეცი/მოხ./...

ასეთი შემთხვევები, რთრც ვნახეთ, შეიძლება იმ რი-
აფრეცის, სადაც -ში > -ჩი მოგვინა იშვიათა /მესხური, ჯახური,
თაური.../ და იმ რიაფრეცის, სადაც ის ხშირია /ჯავახური,
ლაური; ფეცი.../, ხოლო იმ რიაფრეცის, სადაც -ში > -ჩი
პროცესი თქმის პასრულებული /მოხეცში, პირიქი ხეცსურში,
ქეცი/ფეც/; ბუნებრივ, -ჩი აწინაშევი პოტიციებიც უნდა
აწინა და ავავს ანუ.

რა ნიპადავში მხრია ხსენებული პროცესის პასრულება? ან,
ას ვეცა პოტიციამი რეაღიპაციის საფრეცის არ აქონდა?

ეს მხრია ანალოგიის, ანუ პარაპოტივი განხორციელების ნი-
აფრეცის ცნობილია, რომ ყოველი ენობრივი კრეცის აქვს ბუნებრივი
/ანალოგიური/ მიმდებარება საამარტონის საკისი ენის სფრეცურ-
ის სირეც, მხარბინის ენის ფრეცის მიმდე სხვაპასხვა ენობრი-
ვი ზარმების ურთე პავანა, სფრეცის განიპა და ეს მოგვინა საკის

კვალს ჭრუვებს ენაში. ესაა საფუძველი ანალოგიისა, ანუ მარა-
ბივმადველი განმარტებისა.

შეიძლება თუ არა მოცემულ შემთხვევაში ასეთ ღერძენ-
ციას ენოქმედა ქარხულ **ბიბლიკა**ებში? შეიძლება.

ჩვენ ზემოთ ვნახეთ, რომ შ სავან ჩ მიიღებოდა: 1. თან-
ხმოვანთა მერყევის გზით - შ სთან, ან ასომილაციის ძროს რ
სთან / რ > თმ/ და ჭ სთან / ჭ > თმ/;

2. შ > ჩ პროცესს ატელი ჰქონდა წმინდა ხმულები / შ,
ჭ; რ, თ, ჭ; ბ, ქ; ლ / მგზობლობაში;

3. ის ხდება ქ. სპირანტობებთან / ყ, წ / მგზობლობაში;

4. ხდება აფრიკალებთან / ც, წ; ჩ, ჭ / მგზობლობაში;

5. ხდება სონორებთან, ანუ ქ. ნარევი თანხმოვნებთან
/ მ, ნ, ღ, რ / მგზობლობაში;

6. მას ასევე ატელი ჰქონდა ხმის ჯემენის შემცველი
ლ, ბ სპირანტებთან.

მართალია, მასალა ხელთ არა გვაქვს, მაგრამ შ ს აფრიკა-
თბაყის მსგავსადვე მოსალოდნელია დადასტურებს დანარჩენ ხმუ-
ლებთანაც: ვ, კ; ძ, წ სთან / პირველი ორი წმინდა ხმულია, მე-
ორე კი - აფრიკატი /.

ასე რომ, შ > ჩ პროცესს საფუძველი აქვს განხორციელებს
27 ამბიციით.

დარჩა წმინდა სპირანტებისა / ვ, ბ, ს, ჟ, მ, წ / და
ხმოვნების / ა, ე, ი, ო, უ / მგზობლობის ამბიციები: სულ 11, სა-
დაც შ > ჩ ზონეტიკური პროცესი არ უნდა ხდება იმის გამო, რომ
წინა მგზობელი თანხმოვანი არახმულია.

ასეთ ვითარებაში ანალოგია, რა ზედა უნდა, მოსალოდნე-
ლი იყო განსაკუთრებით იმ ბიბლიკაებში, სადაც შ ს აფრიკატი-

ყნა უკვე განხორციელებულა ჩამოთვლილ 27-სავე პოზიციაში და
სადაც ჩ-ს უკვე გაბატონებული მიგრირებული სახეობის მიუხედავად
/მოხუჭი, პირიქითა ხევისურული, ღერეიძული/. ასევე არის: აღ-
ნიშნულ პიკეტაჟებში უკვე გაქცეა მ-ს შვედა -ჩ-თ სპირანტი-
ბის: ვ, გ, ს, ჟ, შ და ხმოვნების მუშობლობაში^I.

ანალოგია შედარებით ნაკლებად უნდა გვეჩვენოს ისეთ პი-
კეტაჟებში, სადაც მ და მისი მონაცვლე ჩ ურთაო იხმარება /უფრო
ხშირად, თუ უფრო იშვიათად/ და ასევე არის: ამ პიკეტაჟებში,
იმ მასალების მიხედვით, რომელიც სამეცნიერო ლიტერატურაში მო-
გვაკება და რომელიც ჩვენ გვითხ მასისმაღურად წარმოვაგონეთ,
ანალოგიის შემთხვევები აღნიშნული წმინდა სპირანტიზმისა და ხმო-
ვნების მუშობლობაში იშვიათაა.

პასკენა: შ ჩვეულებრივი ფონეტიკური მოვლენაა ქართ-
ულურ ენებში, სალიტ. ქართულსა და მის ყველა პიკეტაჟში /ინტო-
ლოგის გამოკლებით/. ის ამბინაფორული ხასიათს ფონეტიკური
პროცესისა და არა სპირანტიზმ^{II}. ეს ცვლილება გამოწვეულია ხმულ
თანხმოვანთა მუშობლობით: მუშობელი ხმული თანხმოვნის არტიკულა-
ციისა ხმის ამოწვევით ნაწილობრივი შეერება /შერწყმა/ მ
სპირანტის ნაპირალთან არტიკულაციასთან იძლევა ჩ აფრიკატს, 'ანუ
ხმულ-ნაპირალთან თანხმოვანს. ასეა ხმული თანხმოვნის მომდევნო,
მასთან უშუალო მუშობლობაში. ასეთვე ვითარებასთან გვაქვს სა-
მე ხმულის წინა პოზიციაშიც, მაგრამ ამასვე - სხვა დროს.

I, ეს როგორ ნიშნავს იმას, რომ შ-ი თანდებული სრულბით არ გვ-
ვაება. მაგალითად, მოხუჭში ფიქსირებულია: წმინდა მ ე ლ ე ბ -
შ ი ბერები რომ ცხოვრობეს: ქრ. 33, 25. სულ უნდა ყველა ფი-
რის პატრონის მ ა ბ შ ი მივიღეს: ქრ. 39, 15. [შერ. 15;
111-113].

II, შერ. [14 ; 72].

та ს образует аффрикат ჭ, т.е. смычно-целевой согласный:
kidobanṣi > kidobanči, čxubṣi > čxubči, gverdṣi > gverdči. . .

A.E.Lomtadze

AFFRICATIZATION OF SPIRANT ს IN KARTVELIAN LANGUAGES

II

Summary

Affricatization ს (ს > č) is a regular phonetical phenomenon in Kartvelian languages, in the Georgian literary language and all its dialects (except Ingiloian). This phonetical process bears a combinatory character and is not spontaneous.

It takes place when the spirant ს follows any kind of obstruant consonant.

The affricatization of spirant ს in junction with all kinds of obstruant consonants is caused by a partial fusion of the occlusive component with the spirant which produces an affricate č: kidobanṣi > kidobanči, pexṣi > pexči, čxubṣi > čxubči, gverdṣi > gverdči. . .

თბილისის შრომის წითელი ორმის ორდენოსანი

სახელმწიფო უნივერსიტეტის შრომები

Труды Тбилисского ордена Трудового Красного Знамени
государственного университета

281, 1988

გ. ს. ნეზიერიძე

მოქმედებითი გვარის ზმნათა თურმეობითი

პირველის წარმოება ქართულში

წინამდებარე სტატიაში ჩვენ შევხვებით მოქმედებითი გვა-
რის ზმნათა თურმეობითი პირველის თემის საკითხს, რადგანაც ეს
საკითხი პრობლემატური აღმოჩნდა ქართულ ენათმეცნიერებაში. როგორც
გნობილია, აქტიურ ზმნათა თურმეობითი პირველისათვის აკ. შანიძე
პირველი სერიის თემას მიიჩნევს ამოსაღ. ად შემდეგი მიზეზების
გამო: 1) ფუძედრეკადი ზმნები ამ მწკრივში წარმოდგენილია უდრე-
კელი ფუძით, ე. ი. სრულ საფუძურზე მყოფი ფუძით ისევე, როგორც პირ-
ველი სერიის მწკრივებში (შედრ. გლეჯს - დაუგლეჯია, ამტყვევს - და-
უტყვევია). ფუძედრეკადი ზმნათა მეორე სერიის თემა რედუქციის სა-
ფუძურზეა წარმოდგენილი (შედრ. დაგლეჯს, დაამტყვრია ← დაამტყვრია),
რაც აშკარას ხდის იმას, რომ ფუძედრეკადი ზმნების თურმეობითი
პირველი ემყარება არა მეორე, არამედ პირველი სერიის თემას. ასევე
პირველი სერიის თემას ემყარება ფუძეკუმშვად ზმნათა თურმეობითი
პირველი. ამგვარი ზმნები თურმეობით პირველში წარმოდგენილი არიან
შეკუმშული ფუძით (წუღოვანი საფუძური) ისევე, როგორც პირველი სე-
რიის მწკრივებში (შედრ. შიღს - გაუშდია, თღის - გაუთღია) და არა
შეკუმშვადი ფუძით, როგორც ეს მეორე სერიის მწკრივებში გვაქვს
(შედრ. გაფშადე - გაფშადო, გაფთადე - გაფთადო) (1, 436).

სხვა მდგომარეობა გვაქვს ამ თვალსაზრისით თემისწინააღმდეგობა
ზმნებში. სადიტერატურო ქართულში /-ავ/ და /-ამ/ თემის წინააღმდეგობა

წარმოდგენილია თურმეობით პირველშიც, ე. ი. ამ შემთხვევაშიც თურმეობითი პირველისათვის ამოსავალია პირველი სერიის მემა (შდრ. კერავს - შეუკერავს, აბამს - დაუბამს). მაგრამ თვითონ სალიტერატურო ქართულ წარმოქმნაში /-ავ/ და /-ამ/ ხემის ნიშნები თურმეობითი პირველის ფორმებში წაშლილია და ამიტომ პარადელურად იხმარება "შეუკერია" ან "დაუბია" ტიპის ფორმები. მემა ამ შემთხვევაშიც პირველი სერიისაა, რასაც კარგად გვიჩვენებს /-ავ/ ხემისნიშნისანი ფორმულიზაციის გზები "კლავს" ტიპისა. თურმეობითი პირველში გვაქვს "მოუკლია", ე. ი. შეკუმშული მემა (ნუღრვანი საფეხური) და არა შეკუმშვითი /-კად/ ტიპის მემა, როგორც ეს მოსალოდნელი იყო იმ შემთხვევაში, თურმეობითი პირველი რომ მეორე სერიის მემას ემყარებოდა.

/-ი/ ხემისნიშნისანი გზები უგამოწაკლისოდ პირველი სერიის მემას იყენებენ თურმეობითი პირველის ფორმათა საწარმოებლად (შლის→გაუშლია, ჭრის→გაუჭრია). /-ებ/ ხემისნიშნისანი გზითა დიდ უმრავლესობა ასევე პირველი სერიის მემას ემყარება თურმეობითი პირველის საწარმოებლად (ამტყიცებს→დაუამტყიცებია, აკვდევინებს→მოუკვდევინებია).

მაგრამ /-ებ/ ხემისნიშნისანი გზები მანც გარკვეულ პრობლემას აჩენს, რადგანაც ყველა ამგვარი გზა თურმეობითი პირველის საწარმოებლად, ერთი შეხედვით, არ იყენებს პირველი სერიის მემას. ამიტომ საუცხოოდურ ლიტერატურაში გაბატონებულია დვალსაზრისი, რომლის მიხედვითაც აქტიური გზითა ერთი ჯგუფი თურმეობითი პირველის ფორმების საწარმოებლად მეორე სერიის მემას იყენებს. თვითონ აკ. შანიძეს ასეთ გზებად მიაჩნია ისეთი /-ებ/ ხემისნიშნისანი აქტიური გზები, რომელთა ძირი უმარცვლოა (1, 436) (შდრ. ა-ვს-ებ-ს → გა-უ-ვს-ი-ა, ა-გ-ებ-ს → ა-უ-გ-ი-ა, ა-გდ-ებ-ს → და-უ-გდ-ი-ა, ა-ნთ-

ბ-ს→და-უ-ნთ-ი-ა, ა-გზ-ებ-ს→და-უ-გზ-ი-ა, ა-ვდ-ებ-ს→და-უ-
ვდ-ი-ა, ა-ლ-ებ-ს→გა-უ-ლ-ი-ა, ა-ცხ-ებ-ს→წა-უ-ცხ-ი-ა, ა-წყ-ებ-
ს→და-უ-წყ-ი-ა, ა-ხდ-ებ-ს→უ-ხდ-ი-ა, ა-ქ-ებ-ს→შე-უ-ქ-ი-ა). მო-
გვიშეცადეთ /-ებ/ შემთხვევითიანი ზმნებში შემთხვევითიანი /-ებ/ თურმეო-
ბითი პირველის ფორმებში წაშლილია ისევე, როგორც ამ ზმნათა მეორე
სერიის მწკრივებში (მდრ. ა-ვს-ებ-ს→ა-ა-ვს-ო, ა-გ-ებ-ს→ა-ა-გ-
ო, ა-ქ-ებ-ს→შე-ა-ქ-ო და სხვ.) და ამიტომ ამ შემთხვევაში თით-
ქმს თურმეობითი პირველისათვის ამოსავალია არა პირველი, არამედ
მეორე სერიის შემთხვევა.

ანალოგიური მდგომარეობა გვაქვს /-ობ/, -ოფ/ და /-ებ/ შე-
მთხვევითიანი ზმნებშიც. ამ შემთხვევაშიც თურმეობითი პირველის ფორ-
მებში შემთხვევითიანი არ ჩანან ისევე, როგორც მეორე სერიის მწკრივ-
ებში ფორმებში, რაც საფუძველს იძლევა იმის დასამტკიცებლად, რომ
/-ობ/, /-ოფ/, /-ებ/ შემთხვევითიანი აქტიური ზმნები ქართულში თურ-
მეობითი პირველის ფორმათა საწარმოებლად ემყარებიან არა პირველი,
არამედ მეორე სერიის შემთხვევა (1, 437): ა-თბ-ობ-ს→გა-ა-თბ-ო→გა-უ-
თბ-ი-ა, ა-ქრ-ობ-ს→ჩა-ა-ქრ-ო→ჩა-უ-ქრ-ი-ა, ა-ღპ-ობ-ს→და-ა-ღპ-ო
→და-უ-ღპ-ი-ა. ა-დნ-ობ-ს→გა-ა-დნ-ო→და-უ-დნ-ი-ა, ყ-ოფ-ს→
ა-ყ-ო→გა-უ-ყ-ი-ა, მი-ს-ც-ებ-ს→მი-ს-ც-ა→მი-უ-ც-ი-ა.

ამრიგად, თითქმის ყოველი ის, რომ აქტიური ზმნათა თურმეობითი
პირველი ქართულში ხან (უმრავლეს შემთხვევაში) პირველი სერიის
შემთხვევითიანი ემყარება, ხან კიდევ (შედარებით იშვიათად) - მეორე სერიის
შემთხვევითიანი, მაგრამ რაიმე წესი ფონოლოგიური, მორფოლოგიური ან მორფოლო-
გიური ხასიათისა, რომელიც არეგულირებდეს ამოსავალი შემთხვევითი
თურმეობითი პირველის ფორმებში, ერთი შეხედვით არ ჩანს. ამიტომ
ქართულ ენაშემოცნებებში გაბატონებულია აზრი, რომლის მიხედვითაც
აქტიური ზმნების თურმეობითი პირველისათვის ამოსავალია ხან პირ-

ველი, ხან მეორე სერიის შემთხვევა, თუმცა რაიმე წესი, რომელიც არაპირდაპირ
რეზულტატად შემთხვევას, ცნობილი არ არის. მხოლოდ აკ. შანიძე მიუთით-
ებდა იმაზე, რომ თურმეობითი პირველის საწარმოებად მეორე სერიის
შემთხვევებიდან ისეთი /-ებ/ შემთხვევებიანი გზები, რომლებიც
შეიარაღებული ძირს შეიჭრებოდა. აკ. შანიძევე აღნიშნავს, რომ "სამოგადოებრივ,
II სერიის შემთხვევებიდან ისეთი გზები, რომელთაც წყვეტილის მე-
სამე სუბ. პირში 7 აქვთ და 6 ფუტის გზისგან-დარღვეული გზები"(1,
417).

მაგრამ შესაძლებელია ერთი მოგონი წესის გამოყენება, რომელიც
აკ. შანიძესვე ეკუთვნის, მაგრამ იგი ამ წესს იყენებს მხოლოდ
/-ებ/ შემთხვევებიანი გზების მიმართ. ამ წესის მიხედვით, როგორც
შევხვედრებით აღნიშნული იყო გზები, მეორე სერიის შემთხვევებიდან ისეთი
/-ებ/ შემთხვევებიანი გზები, რომელთაც შეიარაღებული ძირი აქვთ. ეს წესი
სი, ჩვენი აზრით, მოგონი წესია და მოიცავს /-თბ/, /-თგ/, /-ამ/ და
/-ემ/ შემთხვევებიანი აქტიური გზებისა. ყველა ამ გზის (ა-თბ-თბ-ს,
ა-დნ-თბ-ს, ა-ქრ-თბ-ს, ა-თრ-თბ-ს, ა-დპ-თბ-ს, ა-ბრ-თბ-ს, თნ-თბ-ს,
ა-დრ-თბ-ს, ა-მკ-თბ-ს, ა-დტ-თბ-ს, ა-მბ-თბ-ს, ა-ნდ-თბ-ს, ა-პ-თბ-ს,
ა-პყ-თბ-ს, ა-რთ-თბ-ს, ა-რრ-თბ-ს, ა-რგ-თბ-ს, ა-ს-თბ-ს, სპ-თბ-ს,
ა-ტყ-თბ-ს, ა-ყრ-თბ-ს, თ-თბ-ს, ი-დრ-თბ-ს, ა-ტნ-თბ-ს, ა-მრ-თბ-ს,
ა-ტნ-თბ-ს, ა-ტბ-თბ-ს, ა-ტრ-თბ-ს, ა-ტბ-თბ-ს, ა-ტრ-თბ-ს, ა-ტყ-თბ-ს,
ა-ტდ-თბ-ს, ა-ტგ-თბ-ს, ა-ბ-ამ-ს, ა-დგ-ამ-ს, სვ-ამ-ს, ა-სბ-ამ-ს,
ი-ტვ-ამ-ს, ა-რტყ-ამ-ს, წარ-მთ-მტვ-ამ-ს) ძირი შეიარაღებულია და ამით
რომ თურმეობითი პირველი იხილი სათანადოდ წარმოგვეჩინო არიან
შემთხვევების გარეშე: გაუთვლია, დაუდგინა, გაუქრია, დაუთვრია, დაუ-
პია, დაუბრ-რია, დაუთვრია, გაუდრ-რია, შეუტვრია, დაუდტ-რია, დაუმბ-რია, მი-
უდრ-რია, დაუპია, დაუპყრია, გაუთვრია, დაუბრ-რია, დაუტვრია, დაუტ-რია,
მოუტ-რია, შეუტყ-რია, დაუყრ-რია, უმ-რია, უდრ-რია, დაუდ-რია, გაუშვ-რია,

გაუფრინა, დაუცხვინა, გაუძვინა, დაუცხვინა, გამოუწვინა, დაუწყვინა, მიუჰყვინა, დაუჰყვინა, დაუბინა, შეუბინა, დაუბინა, რაუცვინა, დაუბრუნა, წარმოუშვინა, დაუბრუნა, გაუყვინა, მიუყვინა. ამრიგად, თუ მოქმედებითი გვარის ზმნის ძირი მარცვლიანია, მაშინ თურქულში პირველში შემოსილი არ წაიშლება, მაგრამ თუ ასეთი ზმნის ძირი უმარცვლოა, მაშინ თურქულში შემოსილი ზმნის წინა წაიშალოს.

შემოსილი ზმნის მოქმედებითი გვარის ზმნათა თურმე-ობით პირველის ფორმებში რომ მარტაც ძირის მარცვლიანობაზეა დამოკიდებული, ამას კარგად გვიჩვენებს "სცემს" და "მისცემს" ზმნათა ურთიერთმიჯობის პირება. "სცემს" ზმნაში /-ემ/ სეგმენტი აღარ გამოიყოფა შემოსილი ზმნად (იგი უკვე ძირის კუთვნილებაა) და ამიტომ ძირი მარცვლიანია და /-ემ/ სეგმენტი სათანადოდ წარმოდგენილია თურქულში პირველში (შდრ. ს-ცემ-ს - ს-ცემ-ა - უ-ცემ-ი-ა). "მისცემს" ზმნაში კი /-ემ/ სეგმენტი შემოსილი ზმნის წინაა და ამიტომ იგი არც მეორე სერის მწკრივებშია წარმოდგენილი (შდრ. მი-ს-ც-ა - მი-ს-ც-ე-ს) და არც თურქულში პირველში (შდრ. მი-უ-ც-ი-ა). როგორც ზედათქმულიდან შევძლებთ, მოქმედება მოგადი წესი, რომლის მიხედვითაც უმარცვლო ძირის შემცველ აქტიური ზმნის პირველი თურქულში ფორმებში შემოსილი ზმნის წინა წაიშალოს.

უმარცვლო ზმნური ძირით რომელსაც ვამბობთ, ასეთი ძირი უმარცვლო ზმნად იყოს პირველი-ორი სერის ყველა მწკრივში. ამიტომ ზმნათა ამ ქვეკლასში ვერ გაერთიანდება ე. წ. ჯუძედრეკადი ზმნები. ამგვარი ზმნები წყვეტილის პირველ-ორ პირში მარცვლიანი ძირებით არიან წარმოდგენილი (შდრ. გა-ვ-შად-ე - გა-შად-ე, გა-ვ-შად-ე - გა-შად-ე და სხვ.) და, მაშასადამე, ისინი არც უმარცვლო ძირების მქონე ზმნები არიან.

გასათვალისწინებელია ერთი გარემოება: სასაუბრო საღიჭ-

ნატურთ ქართულშიც კი - ავ თემისნიშნისანი ზმნები, რომლებიც უმარ-
ცვლო ძირებს არ შეიცავენ, თემის ნიშანს კარგავენ თურმეობითი
პირველის ფორმებში: ხატავს - დაუხატავს/დაუხატია, კერავს - შე-
უკერავს/შეუკერია, ლებავს - შეულებავს/შეულეობა: -ხატ-, -კერ-,
-ლბ-... ძირები უმარცვლო არაა, მაგრამ თემის ნიშანს მაინც ვერ
ინარჩუნებენ თურმეობით პირველში, რაც, რა თქმა უნდა, ანალოგიის
შედეგია. როგორც ჩანს, სასაუბრო სალიტერატურო ქართულში (და არა
სამწერლობო ენაში) მოქმედებს ანალოგიის წესი, რომელიც ვრცელდება
მხოლოდ - ავ თემისნიშნისანი ზმნებზე და არ ვრცელდება -ებ თემის-
ნიშნისანი ისეთ აქტიურ ზმნებზე, რომლებიც მარცვლიანი ძირით არიან
წარმოდგენილი (შდრ. გა-უ-კეთ-ებ-ი-ა, ა-უ-ჭირ-ებ-ი-ა, ა-უ-შენ-ებ-
ი-ა...), მიზეზი ამისა უნდა ვეძებოთ -ებ და -ავ თემის ნიშნების
სხვადასხვა დისტრიბუციულ ქცევაში: -ებ თემისნიშნისანი აქტიურ ზმ-
ნებს თემის ნიშანი გადაჰყვებათ თურმეობითი მეორისა და კავშირე-
ობითი მესამის მწკრივებშიც (შდრ. გა-ე-კეთ-ებ-ინ-ა) გა-ე-კეთ-ებ-
ინ-ო-ს, ა-ე-ჭირ-ებ-ინ-ა/ა-ე-ჭირ-ებ-ინ-ო-ს, ა-ე-შენ-ებ-ინ-ა/
ა-ე-შენ-ებ-ინ-ო-ს...), რაც შეეხება -ავ თემის ნიშანს, იგი თურ-
მეობითი მეორესა და კავშირეობით მესამეში არ გადადის. როგორც ვხე-
დავთ, -ებ თემის ნიშანი მთელი მესამე სერიის კუთვნილებათა, ხოლო
-ავ თემის ნიშანი - მხოლოდ თურმეობითი პირველისა. ამიტომ თურმე-
ობითი პირველის მწკრივში მოქმედი ანალოგიის წესი -ებ თემის ნი-
შანზე, რომელიც მთელ სერიას აზასიათებს, აღარ მოქმედებს.

წესი, რომლის მიხედვითაც მოქმედებითი გვარის ზმნათა თურ-
მეობითი პირველში თემის ნიშნები უნდა წამსაღოს, მორფოლოგიური წეს-
ია, ე.ი. მორფოლოგიურიც არის და მორფოლოგიურიც. ეს წესი მორფოლო-
გიურია იმიტომ, რომ უმარცვლო (resp. მარცვლიანი) ძირის ცნება
არც წმინდა მორფოლოგიურია და არც წმინდა მორფოლოგიური. მორფოლოგი-

ურია მარცვლიანობა (resp. არამარცვლიანობა), ხოლო ძირის ცნება მორფოლოგიური ცნებაა. ამიტომ ზვიგინი წესიც სათანადოდ მორფოლოგიური წესია.

ამრიგად, ლექსის ნიშნების წაშლა აქტიურ გმნათა პირველი ლექსობის ფორმებში გარკვეულ მორფოლოგიურ წესს ემყარება. ამ წესის მიხედვით თუ მოქმედებითი გვარის გმნის ძირი უმარცვლოა, მაშინ მისი ლექსის ნიშანი ლექსობით პირველში უნდა წაიშალოს. ამ წესის მოქმედების შედეგად იქმნება მომცვეებითი შთაბეჭდილება, თქმის მოქმედებითი გვარის გმნათა რაღაც ქვეყანის ლექსობითი პირველის ფორმათა წარმოების დროს მეორე სერიის ლექსს ემყარებო-
დეს. ამიტომ ქართულ ენათმეცნიერებაში დამუშავდა ლექსი, რომლის მიხედვითაც აქტიურ გმნათა ლექსობითი პირველი ხან პირველი სე-
რიის ლექსს გულისხმობს ამოსავლად, ხან კიდევ მეორისას, რაც, რა ლექსი უნდა, დაუშვებელია: ლექსობითი პირველისათვის ან პირველი სერიის ლექსი უნდა იყოს ამოსავალი, ან მეორე სერიისა.

სხვა სიტყვებით: თუ აქტიურ გმნათა ლექსობითი პირველის წარმოება დამოკიდებულია ძირის მარცვლიანობაზე, მაშინ მეორე სე-
რიის ლექსის საკითხი ავტომატურად უნდა მოხსნას. საკმევ ისაა, რომ ლექსის ნიშნების წაშლა ლექსობითი პირველში ხდება მხოლოდ ისეთ აქტიურ გმნებში, რომელთაც უმარცვლო ძირები აქვთ და, ამდენად, ლექ-
სობითი პირველისათვის ამ შემთხვევაშიც ამოსავალია პირველი სე-
რიის ლექსი, მაგრამ გარკვეული მორფოლოგიური წესის მოქმედების გამო ლექსობითი პირველში ლექსის ნიშნები წაშლილია. ამრიგად, აქტი-
ურ გმნათა ლექსობითი პირველის ფორმებში უნდა ვიღაპარაკოთ ლექ-
სის ნიშნების წაშლაზე, რაც გარკვეულ პირობებში ხდება, და არა
იმაზე, რომ ამ მწკრივისათვის ხან პირველი სერიის ლექსი არის ამო-
სავალი, ხან კიდევ მეორისა. სათანადო წესიც ასე უნდა ჩამოყალიბ-

ღვს: მარცვლიანი ძირების მქონე აქტიური ზმნათა ჟურმეობით პირ-
 ვეღში შემის წიშანი არ წაიშლება, ხოლო უმარცვლო ძირების მქონე
 აქტიური ზმნათა ჟურმეობით პირველში შემის წიშანი აუცილებლად უწ-
 და წაიშალოს. ეს წესი გამორჩევავეს მეორე წესს. მარცვლიანი ძირების
 მქონე აქტიური ზმნათა ჟურმეობითი პირველი ემყარება პირველი სე-
 რიის შემას, ხოლო უმარცვლო ძირების მქონე აქტიური ზმნებისა - მე-
 ორე სერიის შემას.

მაგრამ პირველი და მეორე სერიის შემას ერთმანეთისაგან
ძირითადად განასხვავებს შემის ნიშნების წაშლა, რადგანაც შემის
ნიშნები, როგორც ცნობილია, წარმოადგენილია მხოლოდ პირველი სერიის
მწკრივებში, ხოლო მეორე სერიისში წაშლა ხდება. ამიტომ შეიძლება
შეიქმნას შესაბამისი, რომ მეორე სერიის მწკრივებსა და აქტიური
ვმინების ჯერმეობით პირველში მოქმედებს ერთი და იგივე წესი, რომ-
ლის მიხედვითაც შემის ნიშნები უნდა წაიშალოს.

მარტალია, შედეგი ერთი და იგივეა, მაგრამ თემის წიგნების წაშლა, ერთი მხრივ, მეორე სერიის მიქროგვება და, მეორე მხრივ, ატ-ტიური გმინების ზურმუხტით პირველში ორ სხვადასხვა წესს გულისხ-მობს: თემის წიგნების წაშლა მეორე სერიის მიქროგვებაში მორფოლო-გიური წესია. თემის წიგნების წაშლა ამ შემთხვევაში ხდება როგორც უმარცვლო, ისე მარცვლიანი ძირების მიქრო გმინებში და, ამდენად, რა-იმე ფორმული ურ საფუძველს იგი არ გულისხმობს. ამიტომ თემის წიგ-ნების წაშლა მეორე სერიის მიქროგვებაში წმინდა მორფოლოგიური პრ-ცესია, რომელიც, რა ზემა უნდა, ახსნას მოთხოვნის საკუთრივ გრამატი-კული დონეზე.

Դոգորոց Յեղեզատ, Կ՛իկուր Յմնատա աւրնիւթիտի Զորհրդուն զոր-
 մեջի շնճ զոճԿարճոտ աւմիս ընթին իսթիճի ճա Կր թաթ Կրճ-
 Կրթիճի. աւմիս ընթին իսթիճի իսթիճի իսթիճի իսթիճի իսթիճի իսթիճի

სხვა მოვლენაა. წაშლის შემთხვევაში ამოსავალია პირველი და არა მეორე სერიის თემა, რადგანაც წაშლაზე დაპარაკს მაშინ აქვს აზრი, როდესაც ამოსავალი ფორმა შემოსწმენდიანია. ამოსავალ ფორმაში თემის ნიშანი უნდა გვექნოდეს, რომ მისი წაშლის შესახებ ვიღაცა-ერთი. ეს ამოსავლად მივიჩნევთ მეორე სერიის თემას, მაშინ, რა თემა უნდა, ვეღარც თემის ნიშნების წაშლაზე ვიღაცა-ერთი, რადგანაც თემის ნიშნები მეორე სერიაში წარმოდგენილი არაა. როგორც ამას ქვემოთ დავინახავთ, აქტიურ გმნათა თურმეობითი პირველის ფორმებში სწორედ წაშლა ხდება თემის ნიშნებისა და ამიტომ შეუძლებელია ეს ფორმები მეორე სერიის თემას ემყარებოდეს.

სხვა მდგომარეობაა ამ თვალსაზრისით აქტიური გმნების თურ-მეობით პირველში. ამ შემთხვევაში თემის ნიშნების წაშლას რაიმე გრამატიკული მიზეზი არა აქვს. გრამატიკული თვალსაზრისით ყველგან დასაშვებია თემის ნიშნებიან ფორმები, მაგრამ მორფოლოგიური წესი დასაშვას თემის ნიშნების გამოყენებას უმარცხლო ძირების მქონე გმნათა თურმეობით პირველში.

როგორც ვხედავთ, თემის ნიშნების წაშლას, ერთი მხრივ, მეორე სერიის მწკრივებში და, მეორე მხრივ, თურმეობით პირველში სხვადას-სხვა საფუძველი აქვს. პირველ შემთხვევაში საფუძველი მორფოლოგიუ-რია, ხოლო მეორე შემთხვევაში - მორფოლოგიური. მართალია, ორივე ეს წესი ამოსავლად თემის ნიშნებიან ფუძეს ვარაუდობს, მაგრამ თემის ნიშ-ნების წაშლის მიზეზი სხვადასხვაა. პირველ შემთხვევაში მათი წაშ-ლის მიზეზი მორფოლოგიურია: როგორც ჩანს, მეორე სერიის მწკრივებში თემის ნიშნები გრამატიკული თვალსაზრისით შეუძლებელია და ამიტომ ისინი უნდა წაიშალოს, მაგრამ ეს მოვლენა, ვიმეორებთ, ახსნას მოით-ხოვს. ჰქონდით კი მისი რაიმე დამაკმაყოფილებელი ახსნა არ არ-სებობს. მეორე შემთხვევაში თემის ნიშნები გრამატიკული თვალსაზრი-სით შეუძლებელი არაა, მათი არსებობა სათანადო გმნურ ფორმებში არაფერს

დაამთავრებდა, მაგრამ მორფოლოგიური წესი შედის ძალაში და უმარ-
ცვლო ძირების მიქრო აქტიურ გმნათა თურმეობით პირველში შემის
ნიშნების წაშლა ხდება. ამიტომ ვთქვამთ, "დაუბამს" და "დაუბია"
გრამატიკული ფაქტორებისაა ერმანდებისაგან არ განსხვავდება.

მოცემული საკითხის კვლევა დიპტონიური ფაქტორების
მდინარე ლეონის მხარს სინქრონიული კვლევის შედეგად მიღებულ და-
სკვნებს. როგორც ცნობილია, ძველ ქართულში ხშირად გვხვდება შემის-
ნიშნებიანი ფორმები თურმეობითი პირველისა ახალი ქართლის უმეის-
ნიშნო ფორმების ნაცვლად. "ძველ ქართულში, - აღნიშნავს არნ. ჩიქო-
ბავა, - არა ერთგან გვაქვს ანდროს ფუტისაგან ნაწარმოები თურმე-
ობითი პირველი მაშინ, როდესაც ახალ ქართულში იგი ნაკვეთა მეორე
ჯგუფის ფუტავა დაფუძნებული" (2, 95-96). ასევეა არნ. ჩიქობავას
მიხედვით: მიუღებებს (მიუღა), შეუწდებებს (შეუწდია), უწეობებს
(უწეობა), უღებებს (უღებია), დაუყოფებს (დაუყოფა), მიუღებებს
(მიუღებია) და სხვ. (2, 96-97). ასევე მდგომარეობას ადასტურებს
ძველ ქართულში 8. სარგველავი (3, 169).

ამრიგად, უმარცვლო ძირების შემცველი მოქმედებითი გვარის
გმნებში ძველ ქართულშივე და უფრო ადრეც თავი უჩვენია შემის
ნიშნების წაშლის ტენდენციას თურმეობითი პირველის ფორმებში: "მიუ-
ღებებს" (შემისნიშნებიანი) ტიპის წარმოება წინ უსწრებს "მიუღა"
(უშემისნიშნო) ტიპის წარმოებას. სხვა სიტყვებით - რომ ვთქვათ,
უმარცვლო ძირებიან აქტიურ გმნათა თურმეობითი პირველში შემის
ნიშნების წაშლა ხდება, რაც დამამტკიცებელია იმისა, რომ დიპტონი-
ური ფაქტორებისაა გაგრძელებად გმნათა თურმეობითი პირველი ემყარე-
ბა პირველი სერის შემას იმ შემთხვევებშიც კი, როდესაც ასეთი
გმნის ძირი უმარცვლოა. მაშალა, ყველა ამგვარი გმნისათვის არ
იქნება შემისნიშნებიანი ფორმა თურმეობითი პირველისა, მაგრამ ეს

გვიჩვენებს მხოლოდ იმას, რომ მეშინის ნიშნების წაშლის პროცესი იწყება არა ძველ ქართულში, არამედ უფრო ადრე და ამიტომ, ვაქცავთ, "უქია" ფორმის არქეტიპად * "უქებიეს" ფორმა უნდა იკავარაუდოთ. ურთი სიტყვით, უმარცვლო ძირებიან მოქმედებითი გვარის შინადაა თურმეობითი პირველისათვის დიპტონიკური თავისებურებისათვის პირველი ზეობის შემას ამოსავალი და არა მეორე სერიისა:

მიუხედავად ამისა, არნ. ჩიქობავა გარდასვდა შინადაა თურმეობითი პირველისათვის მანრე მეორე სერიის შემას მინიშნებს ამოსავლად. "თურმეობითი პირველის წარმოებაში, - წერს არნ. ჩიქობავა, - უფრო ძველია ის ტიპი, როცა ამოსავალი ხელმეობითის ფუძეა გათყუნიებული, შედარებით უფრო ახალია აწმყოს ფუძისაგან წარმოება (მხედველობაში გვაქვს აწმყოს მოქმედებითი გვარისაგან წარმოება):

უ-წყ-ი-ე-ს - ძველი ტიპის წარმოებაა, უ-მიზად-ეზ-ი-ეს - ახალი ტიპისა" (1, 95). "სიამბლე-სიძველეზე რომ ვლამარაკობთ, - შენიშნავს არნ. ჩიქობავა, - ივარაუდება ზეპირ ცოცხალ მეტყველებაში წარმოქმნა, სამწერლო ენაში ვითარება თავისებურია: ძველ ქართულში არა ერთგან გვაქვს აწმყოს ფუძისაგან წარმოები თურმეობითი პირველი შინადა, რადგანაც ახალ ქართულში იგი ნაკვეთა მეორე ჯგუფის ფუძეზეა დაფუძნებული" (2, 95-96).

როგორც ვხედავთ, არნ. ჩიქობავა სწორად შენიშნავს იმ ფაქტს, რომ დიპტონიკური თავისებურებისა შემისნიშნაწი წარმოება თურმეობითი პირველის ფორმებისა წინ უსწრებს უმეშინიწიწ წარმოებას, მაგრამ აკეთებს სრულიად მოულოდნელ დასკვნას იმის შესახებ, რომ თურმეობითი პირველისათვის ისტორიულად ამოსავალია მეორე სერიის შემას და რომ "უწყიეს" ტიპი უფრო ძველია, ვიდრე "უმიზადებიეს". სინამდვილეში "უწყიეს" ტიპის წარმოება ახალია და იგი ამოსავლად "უწყებიეს" ტიპის წარმოებას ვუდისხმობს. ერთი სიტყვით, არსად-

ღან არ ჩანს, რომ აქტიურ ზმნათა თურმეობითი პირველისათვის ამო-
სავალი იყოს მეორე სერიის შემადგენელი ნაწილი. ჩიქობავას თვალ-
საზრისი სათანადოდ არ გულისხმობს არაა. უფრო მეტიც, ამ თვალ-
საზრისის დამტკიცება, როგორც ჩანს, შეუძლებელია, რადგანაც გარდა-
მატად ზმნათა თურმეობითი პირველი ემყარება პირველი სერიის თე-
მას როგორც დიაქრონიული, ისე სინქრონიული თვალსაზრისით.

შეიძლება დავასკვნათ: აქტიურ ზმნათა თურმეობითი პირველი
ქართულში ერთი შეხედვით ორგვარად იწარმოება, რადგანაც გვაქვს
როგორც თემისნიშნით (აქრებობა, დაუხატავს...), ისე უთემისნიშ-
ნით (გაუფრია, დაუყვია...) წარმოება. ამ ჟღერის ასახსნელად შეიძ-
ლებოდა შემოგვეტანა ორი სხვადასხვა წესი. 1) თემისნიშნით და
უთემისნიშნით წარმოება გარდამატად ზმნათა თურმეობითი პირველისა
დამოკიდებულია ძირის მარცვლიანობაზე: თუ აქტიური ზმნის ძირი
მარცვლიანია, მაშინ თურმეობითი პირველი ემყარება პირველი სერიის
თემას, მაგრამ თუ ამგვარი ზმნის ძირი უმარცვლოა, მაშინ იგი (თურ-
მეობითი პირველი) დამყარებული იქნება მეორე სერიის თემაზე. ამ
წესის გარკვეული ვარიანტია ღვინისათვის გავრცელებული სპეციალურ
ლიტერატურაში. მაგრამ ეს წესი არ არის ადეკვატური. ამიტომ აუცილე-
ბელია მისი შეცვლა მეორე წესით. 2) თუ აქტიური ზმნის ძირი მარცვ-
ლიანია, მაშინ თურმეობითი პირველში თემის ნიშანი წარმოადგენილი
იქნება, მაგრამ თუ ამგვარი ზმნის ძირი უმარცვლოა, მაშინ თურმეო-
ბითი პირველში თემის ნიშანი წაიშლება. მეორე წესის მიხედვით, აქტი-
ურ ზმნათა თურმეობითი პირველისათვის ყოველთვის ამოსავალია პირ-
ველი სერიის თემა, ე. ი. მეორე სერიის თემის საკითხი ავტომატურად
გამორიცხებულია.

ლიტერატურა

1. აკ. შანიძე, ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები I, თბ., 1973.
2. არნ. ჩიჭოძე, ენათმეცნიერების კონსტრუქციის პრინციპები იბერიულ-კავკასიურ ენებში, I, თბ., 1948.
3. 8. სარგველაძე, ქართული სალიტერატურო ენის ისტორიის საკითხები, თბ., 1975.

Г.С. НЕБИЕРИДЗЕ

ОБРАЗОВАНИЕ ЗАГЛАЗНОГО ПЕРВОГО АКТИВНЫХ ГЛАГОЛОВ
В ГРУЗИНСКОМ ЯЗЫКЕ

Резюме

В специальной литературе считается, что заглазное первое активных глаголов в грузинском опирается то на основу первой серии: $\alpha - \check{s}en - ev - s \rightarrow \alpha - u - \check{s}en - ev - i - \alpha$ (строит - оказывается построили), то на основу второй серии: $\alpha - kev - s \rightarrow \alpha - k - o - u - k - i - \alpha$ (хвалит - похвалил - оказывается похвалил). В настоящей статье доказывается, что заглазное первое активных глаголов всегда образуется от основы первой серии.

თბილისის შრომის დიდებულ გმირის ორდენის მფლობელი
საბჭოთაო უნივერსიტეტის მრჩეველი
ТРУДЫ ТБИЛИССКОГО ОРДЕНА ТРУДОВОГО КРАСНОГО ЗНАМЕНИ
ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА
281, 1988

Ц. М. Кабардина-Абашидзе

СООТНОШЕНИЕ БИСУБЪЕКТИВНЫХ И СУБЪЕКТИВНЫХ
ПРЕДЛОЖЕНИЙ

"Отличительная черта современной лингвистической семантики состоит в том, что ее целью является описание смысла не только отдельных слов, но и целых предложений и даже текстов. Иначе говоря, в компетенцию семантики входят сейчас как описание смысла слов, так и выявление механизмов, с помощью которых смыслы слов объединяются в смысл предложения" (1, 176).

Наблюдения над фактическим материалом, отражающим нормы современного русского литературного языка, с учетом данных трансформационного анализа, свидетельствуют о том, что ни одна из семантико-грамматических групп бесподлежащих глагольных предложений не является абсолютно бессубъектной, так как предложениям указанной морфологической структуры свойственна категория лица в ее более широком синтаксическом понимании (2, 207), что явствует из тождества смысла субъектных и бессубъектных предложений.

В нашем понимании категория лица теснейшим образом связана с ситуацией и с актом коммуникации и может быть разрешена только с их учетом.

Бесподлежащие глагольные предложения представляют целую шкалу переходности от полной бессубъектности до мнимой, относительной, обусловленной особенностями предикативных связей, лексическим значением слова, выполняющего роль сказуемого, характером второстепенных членов, контекстом и речевой ситуацией.

Формально-грамматическая структура предложения и его внутренняя семантическая форма не находятся во взаимно однозначных отношениях. Опуская факт существования в русском языке прямых и косвенных способов выражения внеязыковых реалий при сохранении единства предикативных отношений, традиционный синтаксический анализ, базирующийся на формальной структуре, все же не мог обойти своим вниманием относительной субъективности бесподлежащих глагольных конструкций, но, тем не менее, то обстоятельство, что основной структурой в индоевропейских языках и, в частности, в русском языке является номинативный строй предложений, было для него решающим (3,17). А между тем фактический материал свидетельствует о том, что возможности русского языка чрезвычайно разнообразны, и каждый владеющий русским языком в соответствии с характером высказывания, требованиями смысла, контекста или стиля может изразить реальный субъект (РС) самым различным способом.

Разумеется, противопоставление традиционной грамматикой безличных предложений личным как односоставных может быть аргументировано тем, что это противопоставление связано с принципом отсутствия-наличия подлежащего. Противопоставление предложений, где РС выражен номинативом, предложениям, в которых РС выражен другими формами, безусловно, необходимо, но это противопоставление не должно являться основанием для деле-

ния предложений на личные и безличные, субъектные и бессубъектные, как это делалось в традиционной лингвистике, так как противопоставление именительного падежа субъекта косвенным падежам с тем же синтаксическим значением не может стать основой деления предложений на субъектные и бессубъектные. Различия в способах выражения РС не являются основным фактором при выделении того или иного типа предложения. В противном случае противопоставление предложений производится не по сущностному признаку, а по формальному показателю. Основным же для современных направлений языкознания, опирающихся на семантические принципы, является, как известно, выделение сущностной стороны явлений /4/.

Отсутствие в лингвистической литературе унифицированного толкования роли и значения различных косвенных падежей потребовало поисков создания единого, научно строго обоснованного принципа дифференциации предложений, принципа, который не разрывал бы так называемые личные и безличные предложения в антонимические категории, а помог бы отделить субъектные предложения от подлинно бессубъектных.

Решение вопроса, связанного с классификацией предложений, можно найти, только проанализировав так называемые безличные предложения, во-первых, с точки зрения наличия или отсутствия РС, представляющего собой реального носителя действия, состояния, признака в денотативной ситуации, и, во-вторых, установив, какое формальное выражение получает РС в тех или иных предложениях.

В противовес традиционной грамматике, наделившей статусом грамматического субъекта лишь прямой-номинативный-падеж и на этой основе противопоставляющей личные предложения безлич-

ным, реальным субъектом считаются и формы косвенных падежей имени.

Реальный субъект получает выражение в различных косвенных падежах, а в ряде случаев восстанавливается за счет контекста или ситуации, когда с помощью внутренней реконструкции выявляется отсутствующая единица - РС.

Анализ форм выражения реального субъекта (РС) в современном русском литературном языке при сохранении единства предикативных отношений позволяет квалифицировать предложения, в которых РС выражен именительным падежом, как номинативно-субъектные, а те предложения, в которых РС выражен косвенными падежами или восстанавливается путем внутренней реконструкции, как косвенно-субъектные.

Косвенно-субъектными предложениями являются предложения, в которых РС выражен существительным в родительном, дательном, творительном и предложном падежах. Косвенно-субъектными являются также предложения, синонимичность которых с номинативно-субъектными предложениями строится на "перекрестности компонентов" исходной и преобразованной структур, обусловленной общностью смыслового значения, а также предложения, в которых РС восстанавливается за счет контекста или ситуации, когда с помощью внутренней реконструкции выявляется отсутствующая единица - РС.

Различия в смысле между трансформируемыми косвенно-субъектными и номинативно-субъектными предложениями, каковы бы они ни были, сводятся к различиям в их модальных и экспрессивно-стилистических оттенках; общее (денотативное) значение высказывания при этом не изменяется. Сравни, например:

Срочно требуется выехать $\longleftrightarrow$ Срочно должен выехать.

Вдруг повеяло жаром ↔ Вдруг повеял жар.

Рассвело ↔ Наступил рассвет.

Следовательно, ни одна из семантико-грамматических групп бесподлежащих глагольных предложений не является абсолютно бессубъектной. Даже в кажущихся наиболее бессубъектными группах предложений определенная часть конструкций вступает в отношения регулярной конструктивной и функционально-смысловой соотносительности с номинативно-субъектными предложениями, и РС в ряде случаев при строго регламентированных условиях восстанавливается. Говоря словами Г.А.Золотовой, "семантика предложения -- это прежде всего проблема связи языковой структуры и выражаемого ею внеязыкового содержания" (5,17).

Литература

1. Е.В.Падучева. Рецензия на: Богуславский И.М. Исследования по синтаксической семантике: сферы действия, "Известия АН СССР", серия Литературы и языка, 1987, вып.2, т.46.
2. Н.С.Поспелов. Прямое и относительное употребление форм настоящего и будущего времен глагола в современном русском языке. В сб.: Исследование по грамматике русского литературного языка. М., 1955.
3. Т.Б.Алисова. Очерки синтаксиса современного итальянского языка (семантическая и грамматическая структура простого предложения). М., 1971.
4. А.Н.Арутюнова. Предложение и его смысл. М., 1976; В.Г.Гак. К проблеме синтаксической семантики (семантическая интерпретация "глубинных" и "поверхностных" структур). В сб.: Инвариантные синтаксические значения и структура предложе-

ния. М., 1969; Г.А.Золотова. Очерк функционального синтаксиса русского языка. М., 1973.

5. Г.А.Золотова. Коммуникативные аспекты русского синтаксиса. М., 1982.

გ.ბ. კაბარდინა-აბაშიძე

სადასტურებელი სტრუქტურის შემცველი და უსტრუქტურო

ბინძურებების თეორია

რეზიუმე

სტრუქტურული განხილვისა სადასტურებელი სტრუქტურის შემცველი და უსტრუქტურო ბინძურებების თეორია, უსტრუქტურო ბინძურებების თეორია სტრუქტურული - გრამატიკული ჯგუფი არ წარმოადგენს აბსოლუტურად უსტრუქტურულს.

Ta.M. Kabardina - Abashidze

ON THE RELATIONSHIP OF SENTENCES WITH

AND WITHOUT THE SUBJECT

Summary

The article deals with the problem of relationship of sentences with and without the subject. The study showed that none of semantico-grammatical groups of impersonal sentences can be without the subject.

Труды Тбилисского ордена Трудового Красного Знамени
государственного университета

281, 1988

Э.Л.Кремер

ВЗАИМОУСЛОВЛЕННОСТЬ ВНУТРИСЛОВНЫХ И МЕЖСЛОВНЫХ
ИННОВАЦИЙ В ЭМАНТИЧЕСКОМ ОБЪЕМЕ СЛОВА

Среди массы древнерусских слов, утративших в ходе истории свои значения, есть целый ряд таких, которые потеряли все древние производные значения сохранив основные номинативные, то есть те, которые как бы непосредственно направлены на "предметы", явления и действия и качества действительности и отражают их общественное понимание /1,12/. К таким словам относится, например, слово ласка. В Словаре русского языка XI-XVII вв /2/ у данного слова зафиксированы следующие значения: 1) ласка, 2) лесть, 3) милость, покровительство. Из всех этих значений русский литературный язык сохранил только первое.

Возникает вопрос: действительно ли существовали все эти значения у данного слова, или же слово имело одно недицфенцированное значение, и мы членим его, так сказать, с точки зрения наших современных взглядов, "модернизируя" смысловую структуру слова? Впрочем, относительно первого значения вопрос снимается, ибо оно, во-первых, засвидетельствовано разнообразными контекстами древности, а во-вторых, сохранилось до сих пор. Остановимся на остальных значениях.

ЛАСКА = ЛЕСТЬ. Это значение существовало у данного слова в древнерусской письменности. Свидетельство этого: оно является основой значения целого ряда производных слов, среди которых целый ряд синонимов, обозначающих льстеца: ласкавец, ласкавник, ласкатель, ласковник, ласковец, ласкословец, ласкочий. (Орфография здесь и дальше приближена к современной).

Ср. также: ласкавий (=льстивый), ласкательствовати (=льстить) и др.

Значение "лесть", хоть и возникло на основе прямого номинативного значения слова ласка (льстить = ласкать, обманывать, притворяться любящим), но в целом плохо вписывалось в смысловую структуру анализируемого слова, так как имело эмоциональную окраску, совершенно противоположную той положительной оценке, которую имеют все остальные значения данного слова (ласка, милость), зато оно очень легко вошло в смысловую структуру слова лесть, имеющего также отрицательно окрашенное значение, вошло в его структуру настолько прочно, что вытеснило значение "обман, хитрость", бывшее для слова "лесть" основным в древнерусском литературном языке. Ср. производные от этого слова: льстец - обманщик, льстити - обманывать, льститися - обманываться, лестник - обманщик, лестьба - обман, хитрость.

Исчезло у слова ласка и значение "милость, покровительство". Исчезновение этого значения у данного слова непонятно, если взять его изолированно, но оно становится понятным, "когда мы будем изучать это слово в связи с другими словами, синонимическими с ним и, главное, принадлежащими к одному и тому же кругу представления" /3, 75/.

Этот принцип М.М.Покровского, основанный на понимании системности в семантических изменениях, проливает свет на многие процессы в семантической структуре языка, как проливает свет и на историю интересующего нас слова.

У слова лаока значение "милость, покровительство" было производным, тогда как для слова милость оно было основным. Последнее очень часто употребляется в памятниках именно в данном основном значении.

При анализе указанных слов мы видим не только совпадение значения, но и крайнюю близость контекстов в титулах. Ср.:

Божиею милостию князь и государь Подольской земли и
Зъ божьей ласки великий князь Литовский.

Все это и обусловило, по-видимому, закрепление данного значения за словом милость и исчезновение его у слова ласка.

Однако не во всех восточнославянских языках судьба этого слова и производных от него одинакова. В белорусском, например, лащиць = льстить, в украинском же, так же, как и в русском, ни ласка, ни ласкать не имеют значения "льстить".

Интересно, что в современном болгарском языке у существительного ласка сохранилось значение, близкое значению соответствующего русского слова. В толковом словаре болгарского языка так толкуется его значение: Ласка – проява на нежност и обич; милувка. Добро, благосклонно отношение /4/.

Большая часть производных от этого слова развивают и варьируют это значение. Это слова: ласкав, ласкаво, ласкавост.

Другую линию развития значений дает группа слов: 1) ласкател, 2) ласкателка, 3) ласкателно, 3) ласкателство. Слова

эти в словаре имеют помету "книжн." или "остарел" (устаревшее) и означают они: 1) льстец, 2) льстец-женщина, 3) льсти-во, 4) лесть, ласкательство, угодничество. /4/.

В современном болгарском языке есть глагол лаская - принадлежность живого разговорного языка, значение которого в словаре толкуется следующим образом:

1. Користо хваля, обсипвам с хвалби някого;
2. Перен. Доставям на някого приятно чувство, радвам не-кого /4/.

Здесь второе значение, приближающееся к основному значению данного слова в древнерусском языке, объясняется как переносное от значения "льстить". Ведь понятие "льстить" можно рассмотреть с двух сторон: с точки зрения того, кто льстит, и того, кому льстят. Вопрос только в том, является ли это переносное для современного болгарского значение отголоском древнего или оно вторично, развившееся независимо от него.

Итак, в болгарском языке мы имеем две семантические связи, каждая из которых развивает определенное значение. Связывает их между собой глагол лаская и прилагательное ласкателен, совмещающие в себе оба значения:

ласка	ласкател
ласкав	ласкателка
ласкавост	ласкательство

лаская, ласкателен

В сербском языке слова с этим корнем развили значение лести: ласкав - льстивый, заискивающий, лестный; ласкавец - льстец, подхалим; ласкати - льстить, заискивать.

Аналогичное этому явление имеем в македонском языке: ласка - лесть, лстить; ласкав - лстивый, ласкавец - лстец.

Западнославянские языки - чешский и польский развили "положительные" значения этих слов и утратили (если они имелись) "отрицательные".

В чешском языке, например, все значения слова носят в себе общее значение "любовь". Переносные значения также основаны на этом исходном значении. В производных большая близость к русскому языку.

Польский язык в слове *taska* развивает значение, зафиксированное в древнерусском языке, но отсутствующее в современном литературном языке - "милость". Это значение лежит также в основе производных.

Итак, все три значения древнерусского слова ласка зафиксированы различными славянскими языками, если не в самом слове ласка, то в производных:

1. ласка, любовь - украинским, белорусским, русским, болгарским, сербским, македонским,
2. лесть - белорусским, болгарским, сербским, македонским,
3. милость - это значение в качестве основного номинативного, источника значения производных, находим в польском языке.

Как видим, в большинстве языков устраняются как внутрисловные, так и межсловные противоречия между "отрицательным" и "положительным" значениями слова ласка и его производных. Эти инновации обусловлены двусторонними системными связями:

с одной стороны, все значения полисемичного слова образуют множество, в котором все элементы обуславливают друг друга, а с другой, слово - "член лексического множества: класса, группы, ряда; следовательно, на нем всегда лежит печать отношения к данному множеству и через него - к другим лексическим множествам" /5/, 7-8/.

Литература

1. Виноградов В.В. Основные типы лексических значений слова.
- В кн.: Избранные труды. Лексикология и лексикография.
М., 1977.
2. Словарь русского языка XI-XVII вв. М., 1981, вып.8.
3. Покровский М.М. Семасиологические исследования в области древних языков. В кн.: Избранные работы по языкознанию.
М., 1959.
4. Речник на съвременния български книжовен език. София, 1957.
5. Шведова Н.Ю. Об актуальных потенциях, заключенных в слове.
- В кн.: Слово в грамматике и словаре. М., 1984.

თბილისის შრომის ნიჭიერი ძროშის ორგანიზაციის

სახელმწიფო უნივერსიტეტის შრომები

Труды Тбилисского ордена Трудового Красного Знамени
государственного университета

281, 1988

მ. ლეგია

შინაგანი მფრველების რიგით-სფიკური : საინტერ-
ნაციონალური უ.ფორმების რიგითი "ხმაური და მძვინვარე-
ბა"/ქვემოთ მოცემული მასალაზე დაყრდნობით /

პრობლემის სამეცნიერო აღიარების რიგის მხრით განმარტებული
შინაგანი განაპირობა ის, რომ გვიჩვენებს თანამართლის მრავალფეროვნებას
და ფორმების აღიარებას მხარეთა შორის. XX საუკუნის
მეორე ნახევარში რიგითი ძირითადი მომენტები აღიარებულია ადამიანზე,
ის გრძელდება და ფორმების სამეცნიერო. "XIX საუკუნის დამ-
თავსა და XX საუკუნის დასაწყისში რიგითი ფორმების აღიარება
შინაგანი განმარტებულია სინამდვილეზე ინტერესებს" /1,92/. ადამი-
ანის გრძელდება უშუალოდ დადგენილებებს გვიჩვენებს სულიერი ცხოვრება, ფი-
ზიკური, განცდილი, მხარეთა შორის. ამდენად, სადასტურებს თანამართ-
ლის ფორმების მრავალფეროვნების შესახებ მინიმალური რიგის სა-
დასტურებს განმარტებულია ფორმების რიგითი იდეალ-ესთეტიკური მი-
მართების დამოუკიდებლობა და განვითარებაში და მკითხველი უმეტე-
სად პირისპირ რჩება გვიჩვენებს განვითარებულია შინაგანი სამეცნიერო.
პრობლემის სამეცნიერო აღიარების დამოუკიდებელია ფორმების უკონკრეტო
ფორმების რიგითი "ხმაური და მძვინვარება". დამოუკიდებელია
და იდეალის, რომელიც არის მხარეთა შორის ერთ-ერთი უმეტე-
სად მომენტები რიგითი ფორმა იმ ნაწარმებში, სადაც მათი მართლ-
მართებულობა უკონკრეტო, ადამიანისთვის თანამართლის აღიარება და სადაც იდე-

ურ-ესტეტიკური ინფორმაციის არსებობა ნაწილი მკითხველამდე აღწევს უშუალოდ გვიჩინს სამეცნიერო პლანში განუვადი. ზოგ-
ნერს ბევრად აღნიშნულ წიგნში პერსონაჟის სამეცნიერო პლანი
გვიჩინს ხასიათის სიღრმისეულ გახსნასთან ურთოდ გადმოცემა
მთელ მხატვრულ-ესტეტიკურ და ფაბულურ-ფაქტობრივ ინფორმაცი-
ას. სააღფარო პლანს მინიმალური წილი აქვს მთელი იმ ნაწილშიც
კი, სადაც ხარობა მხოლოდ ავტორისაგან მომდინარეობს /მეოხე
ნაწილი/ და სადაც მინიმალ ფაბულური ინფორმაციის გარდა, გარ-
და რეალურ, თანმიმდევრულ ხეობილებათა აღწერისა, სააღფარო
პლანს სხვა დაფიქრება არა აქვს. აქ არ ვხვდებით არც სიღრმი-
სეულ სელებს, არც გვირგვინს საქცელებისა და განწყობის ავტორისმი-
ერ განსახს.

"ხმაურისა და მძვინვარების" პირველი სამი ნაწილი ავ-
ტორის იმპერსონალიზაციით, ავტორის ჩაურევლობის პრინციპითაა
განწყობილი. ესენია მესამეებისა - ბენჯინს, ქვენიტინსა და კუი-
სონ კომპოსონის ხარობის პლანი.

ნაწარმოების პირველი ნაწილი მოცემულია ჯონებრივად
არასრულფასოვანი პერსონაჟის - ბენჯამინ კომპოსონის ხარობა.
ბენჯინ მოკლებულია აბსტრაქციის, ლოგიკური აზროვნების უნარს,
იგი ვერ ამყარებს მოკლებულა მორის უმპირადურ და სიჭრეტით
მიმართებებს, მიბრძოლაგობრივ კავშირებს და მისი მეცნიერება
ისეა უნებრივად გაფორმებული, რომ იგი ცხოვრების, მოკლებების,
სამყაროს ბენჯინსეულ აღქმას გადმოცემა. ნაწარმოების !! ნა-
წილი მოცემულია კომპონების უფროსი ძმის - ქვენიტინის ხარობა.
აქ ნაწარმოებები უნებრივად მასალა უფრო დიდია მოკლებებით, გა-
ცელებით და ძველად აღსაქმელი, უფრო წიგნის პირველი
ნაწილი. ქვენიტინის მინიგან მონოლოგებში ხდება იმ მთისა გაგ-
რძელება, გარდაცვალება, განვითარება, რაც ბუნებრივად და ფაბულურ-

რსულის ზე ანდროს ეპიგრაფებს. ქვენიტი ამისონი კი სუბინეფერი
ნარმოეფენების, შეტრძნეუბებისა და ემოციების, საკუთარი აღქმის
პრობლემა ატარებს მის ცხოვრებაში მომხდარ სხვადასხვა ფაქტს,
აკავშირებს მათ ცხოვრებისეულ, მთავარ პრინციპებთან.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ქვენიტის შინაგანი მდგომარეობის
ამსახველი ფაქტის შინაარსი და მისი ენობრივი გაფორმება არაფრ-
მგვარაა. შინაარსის მიხედვით ამ პერსონაჟის თარობა შეიცუ-
ბა სამი ძირითადი სახეობად დაეყოფი: 1. ლოკუტრი, აბსტრაქტული
მსჯელობები სხვადასხვა სტრუქტურაში - ერთი კატეგორიაში, ერთ-
ის აბსტრაქტულობაში, მკაცრის, სამხრეთის დაკავშირება, სიციცხლის ამა-
რებაში, რაც შეესაბამისი დეუსიკური სისტემით და სინტაქსური ინ-
ტენსიფიკაციის გაფორმებულ;

2. ნარსულის მოკლებები, მთავარეფიციები, შორეული ასო-
ციაციები, რაც ძალიან ბუნებრივი, ფრაგმენტული და ამორტულია.
ასეთი ეპიგრაფები ხდება ქვენიტის ცნობიერების უკონტროლო, უკონ-
ტროლო, ლოკუტრი და გაუაზრებელი მასალის უშუალოდ რეპროდუქცია.
3. ქვენიტის აღქმები. ეს მტრდრობარე ახალგაზრდა საოცარი სიმ-
დადრით შეტრძნობს ბუნების სილამაზეს, ფრეს, სუნს, სხვადასხვა
ბავრებს, ხმებს, მისი აღქმები რომ ესმეტიკურ შიშოქმეებთან
დაკონს მკითხველზე, ძალიან დამაბი და მთავარეფიკაცია, სტრუქტურა
დახვეწილია და მკომარია ტრეპებით.

ქვენიტის ცნობიერების ნაკადში დაფიქსირებულია მისი
ემოციური რეაქცია მხეველითისა ზე სმენით აღქმაზე, მისი ფიქ-
რები და ასოციაციები აღსავსეა მოვლენების ემოციური ხილვითა და
რამბული განცდებით. ამ პერსონაჟის ცნობიერებაში აქვარა განც-
დისა და გააზრების სწრაფი მოხვედრობა და ურთიერეკავიერი.

ქვენიტის თარობაში პარტუტულია მოვლენათა მანძიმევე-
რობა, ხდება ქრონოლოგიური აღქვა, თარობა ასოციაციური, აგრესი-

ბრუნვის არაერთგვაროვანი, არასწორხაზოვანი ხასიათის გამო ღო-
ბიკური, თანმიმდევრული აზროვნებას ცვლის ასოციაციების გრძელი
ჩაფიქვნი, წარსული ცხოვრების მთავარ ფიგურებში და მოკრებებში,
ანმყოფი "რამდენიმეჯერ" წარსულის ასოციაციებით. წარსულის როლი
ძალიან ძლიერია ქვეყნისთვის, წარსული იმდენად ძლიერადაა
დაღწეული მის ცნობიერებაში, რომ იგი ანმყოფს ნაწილი ხდება.

ქვეყნის მხრებში ურთიერთობა მათი რიტუალური მოვლენებში-- ეს
არის თანმიმდევრული, რეალური პლანში განვითარებადი მოვლენები--
ანმყოფი მოვლენები, რომლის პარადიგმაც თანაარსებობს არარეალ-
ურს, ასოციაციური სამყარო. ქვეყნის ცნობიერებაში ყოველწამს
ერთმანეთს ეხებება ანმყოფი და წარსული, რეალური და მოკრებები,
რაც მასში ყოველთვის მტკიცებულ განცებებს იწვევს. ხშირად ხე-
და აზრის სწრაფი მონაცვლეობა, იგი ურთიერთობა რამდენიმე მიმარ-
ბებშია განხილული, რომელიც მსხვერპლს ცვლის დიდი რაოდენობის რე-
ალური მოვლენები.

ამათივე უნდა აღინიშნოს, რომ უ. ფოლკინგის შინაგან მე-
ფიქრებას მხატვრული ეფექტის მიზნით იყენებს და არა ქვეყნის-
თვისაა ეს არაფორმალური ნაკადის, რომელიც არაფორმალური,
გაუგებარი, მეფიქრებამდელი მასალის მთლიანობაზეა გაუმართა-
ლებელი. იგი შინაგან მეფიქრებას ფიქრებს ამბობს, მთელი ნაწარმო-
ების სიუჟეტით, შინაგან მონოლოგში ნაწარმოების მთელი შინაარსისა
გაუმართალებელი. ავტორი ფართოდ გააგვიშლის გზის აზრებისა და
წარმოგებების უსასრულო სამყაროს. ამიტომ ფოლკინგისთვის იწ-
ველია პრაქტიკული ცნობიერების ჩვენება მთლიანად ან არ არის, არა-
მეტი იწველია პრაქტიკის პრინციპში გაგებადი იგი ფართო პრაქტიკებში--
სოციალური, ეთნიკური, რელიგიური, მორალური. ის, რაც ქვეყნის
მხრებში ეფიქრებული, მუდმივად და ამოუხსნელია, აგრეთვე იმ-
დენად ნაწარმოების საერთო ანტიფიქტის ფონზე. შინაგან მეფიქრებ-

მას ზოგჯერ იცნებებს უმოცოთრად პაძაბული გიორგი შინაგანი
სამყაროს გახსნისათვის, გიორგის პრამატული სულიერი ცხოვრების
გაძილსაცემად.

ქვენტონი ხშირად იხსენებს ბავშვობას, წარსულს, მისი
ცნობიერება ფრთხილად უნდა და იტყვას ზემოთ ირგვლივ. ამიტომ,
ბუნებრივად, მის მიუგვამებდაში ატოლი აქვს 'ხშირ ვან-
ბერგებებს'; მთორება ცალკეული სიყვარული, ზრახვები, მოგზა-
რინადადებები.

ხშირად განმეორებადი ექსპიკური ურთულდების გამოჩენა
ფრთხილად განიხილვების სიუჟეტურად და ზემოთურად, მაგრამ
მოგზაჟი ისინი ყოველგვარი ზემოთური კავშირის გარეშე, მათსუ-
ფარი ასოციაციის სახით წამოგვტყდებდა ქვენტონის ზნობაში -
წამოგვტყდების მხატვრული სიბრძნის ზარჯებში მათ აუცილებლად
ინერტიზაქურ-მხატვრული მინიშნულობა გააჩნიათ. ესენია სიმ-
ბოლური მინიშნულობითი პატერნული ექსპიკური ურთულდები-

Caddy, sister, watch, river, gull, train, 'Benjy' s pasture;

სება ნეიტრალური ექსპიკური ურთულდების სუბიექტურად გააზ-
რება, ეს სიყვარული ზნობაში განსხვავებულ ელემენტს, განსხვავ-
ებულ ნიშანსებს იძენენ; ზარჯებდა მათ სემანტიკური ჩარ-
ჩობები. პავლირება სიყვარული - "sister" - ხშირ განმეორებას
ქვენტონის ზნობაში - That had no sister /10.74/

I said did you ever have a sister? /10;75/

No sister no sister had no sister /10;39/

Did you ever have a sister did you /10;145/

ნეიტრალური ექსპიკური ურთულდები-"sister" - ქვენტონის
ზნობის ანტეფრთხილად გარკვეულ სტრუქტურულ ანტიფრთხილად იძენს;
იგი გამოდგომითი საკუთარ პატი - კვირბი ზიქრობს, ქვენტონისა-
თვის "sister" ზიქრისა და განსხვავებული მუდმივი მდებარეობა, რაგან

იგი ვერ ურჩევდა მუხანის პატარასა და ლიზბერის ბედავას.
ქვეთინის ცნობიერების ნაკადში საკმაოდ ხშირად ამოვლინებ-
ებოდა კუროს საქონიერი განცხადება, მთავარ ყაღვურთა ღრამ-
ბუნების საბინო, მთავარ კი - სრულყოფილია: "Mr and Mrs Jason
Richmond Compson announce the marriage of their daughter of Can-
dace to Mr Sydney Herbert Head on the twenty fifth of April one
thousand nine hundred and ten at Jefferson Mississippi" /10;87/.

კუროს ურჩილის უბიძგის განსვენებისას განსაკუთრ-
ებით ხშირად იმეორებს ქვეთინი სიტყვას - "promise" - კუროს
ბუბრას, რათა ბრუნვა არ მოაქვს ბუნის და მამას, ქვეთინი
ხშირად მუხანის ურჩიერად იმეორად უსახებოდა ყველას.

Are you going to look after Benjy and father ? . .

Promise . . . promise . . . promise . . . I m just sick I can't ask
anybody yet promise you will /10, 103/;

I promise Caddy Caddy

. . . Will you look after Benjy and father /10; 107/.

ნაწარმოების მიხედვით კონკრეტული ზნეობა promise" ან-
კარად უპირისპირდება მუხანის ბედავას კაცობრივად მძიმად-
ბას. ქვეთინი - მუხანის მომავალი და იმედი, მთავარკურობით
ამოქრებლს სიკვდილს და აღმდგომად, მისი მოსამართლე ნათქვამი
სიტყვა "promise" ზნეობით ურჩიერად მათარბებია.

სიკვდილის წინ ქვეთინი ხშირად იმეორებს სიტყვას -

"twilight" - "I could see the twilight again, that quality " of light
as if time really had stopped for a while" /10;153/.

მოხერხება ქვეთინის სიკვდილის მდებარე - "the road empty in
darkness, in silence. . . silence, darkness, sleep" /10,156/.

სიტყვები - twilight, darkness, silence, sleep -

"ბიბი", "სიჩუმი", "სიბნელე", "ძიღი"- ამჟამად მეფეებებს
დასასრულის მოახლოებაზე, რაც ერთდროსავე შეუძლებელია შეძრწო-
ნადგევითი: "A quarter-hour yet. . . And then I'll not be. The

Peacefullest words. Peacefullest words. Non fui. Sum. Fui. Non sum.
Somewhere I heard the bells once, Mississippi or Massachusetts. I
was. I am not. Massachusetts or Mississippi. I will be dead in" /
/101 157/.

პირველი ფრაზა ბუსტარ აღნიშნავს ქვეთონის სიციხის
პარკინიკა რჩის. სიტყვას - "bells" - სიმბოლური მნიშვნე-
ლობა გააჩნია, ერთს მხრივ, ქვეთონს ატონებდა კედის საქონ-
ბინო ბარები, და ეს არის ატონებდა ქალაქის საათის ხმა, საათის
ბარები, რომელიც ყოველ ღამეზე წუთში რეკავს და თანდათან დაბ-
ლოებს საბედისწერო წამს. ღამის სიტყვებისაგან შედგენილი
ფრაზა - Non fui Sum. Fui. Non sum — არ ვიყავი, ყოფილა, არა
ვარ, ვიყავი - იმეორებულ ყოფილს, არსებობის ციკლის უმარტო-
ვან ფორმულა მჩივს მხრიდან უარყოფითა ჩაკეტილი; რჩის არტა-
ხეობი გამომწველებელი ქვეთონი ერთდროს გამოსავალს ღვთაებულ-
ლობაში ხედავს.

ღვთაებულობის წინ ქვეთონი ბუნებრივ გულისგან იმეორებს
შინაგან სიხლის ღაქას, რომელიც ჯერადობა ჩუბის შეძრწო-
და; ეს კონკრეტული მოქმედება რჩის, სიმბოლური მნიშვნელობის იძენს;
ამით ქვეთონს თქმის სურს მოსცილობს ღაქა საკუთარ მკახს, ამ
მოქმედებით ის ცდილობს წაშალოს, მუხისფერობიდან ამოიწოს ის ღა-
ქა, რაც კედელში მის ფსიქიკას დააფრ.

ქვეთონი ძალზე მტრდროშობა პირველდება. მის მეფეებება-
ში საგანგებო აღნიშვნის ღირსია ის ექსტრემური ერთეულები, რომელ-
მაც განსაკუთრებით უსვამს ხაზს მის გაზრდილ მტრდროშელობას. სხვა-
დასხვა ფიგურა შეტრფების აღმნიშვნელი ექსტრემების ხშირი გან-

ცხრაფეხიან სუნი ყველაზე უფრო სვედისმომცვერელია, ეს ბავშვი-
ბის, საძიებელი, ნარსულის სურნელია.

განსაკუთრებული ინტენსივობით შეიგრძნობს ქვენიშნის სხვა-
დასხვა ბგერებს, ხმებს - საათის ნიჟიკს, მარის ნკარუნს, ფი-
ლოზის შრიკს, ფეხების ბუბუნს, მათარბლის ბორბლების გრუ-
ბუნს, ბენჯის ბიუჭუნს და ღრუკს, კეისის ჯილისცემას; ქვენიშნის
უნიჭირობის ნიშანსებოთ აღიქვამს ბუნების და ადამიანთა ხმებს.
სიტყვა "sound" და მისი მრავალგვარი ექსპრესიული მოძიებებისა-
clatter, crackle, tick, click, tinkle, murmur, whistle, ring, rustle,
whisper - განსაკუთრებით უსვამს ხაზს ქვენიშნის გა-
ზრდილ მგრძნობელობას ფეხების ბუნს:

I will look down and see my murmuring bones /10,76/.

... labouring sound of the exhaust and groaning wheels/10,83/.

The watch ticked on /10, 76/.

... little wheels clicking and clicking /10,77/.

I could feel the letters crackle through my coat /10,87/.

... a bell tinkled, but just once, high and clear and small/10, 115/.

The bird whistled again /10,124/.

... her heart was hammering there /10, 137/.

... her clothes rustled /10,142/.

ქვენიშნის ბეჭედილება მძივარია სინთეზური ექსპრესიული
გრძნობით. ეს განსაკუთრებით უხვია მძინა " to look "-ის სი-
ნთეზური პარაფრაზი. ქვენიშნის აქვეყნებული სინთეზური გამოხატვის
სხვადასხვა პერსონაჟების მიერ, ხედავს მანერას, იგი მათ გა-
მოხედავით თქმის რაღაც მნიშვნელობას აქსესს, გამოუთქმელ ამ-
რებს კითხულობს:

She looked at the woman, then she gave me a feeling black glance
and looked at the woman again /10,116/.

մոգլմիլ ճինաբաբըմաժի սոգլյա "glance" -ն ճամոցընեմի լլեյն-
 թնի խաճն լլեյնի թաթնան ևճնաճ միջրան ճարլլլլլլլլլ մոմաճալլլլլլլ.

She looked at me with her black friendly stare /10,121/.

ամ ճինաբաբըմաժի սոգլյա "stare" " ճամոխաթան թաթնան թալլլլլ-
 ժլ, զլրաթլլլլլլլ միջրան.

She just looked at me with her black, secret friendly gaze /10,126/.

A man . . . peered at us over steel spectacles /10,130/.

Mrs. Bland stared at me for a moment /10,133/.

Յոգլլ ճնոթալլլլլ լլլլլլլլլ լլլլլլլ - "look"-ն ճամո-
 ջընեմիսան լլլլլլլ "ալլլլլ" ամ սոգլյան թամաթմոմա լլլլլլլ-
 ժն, ճաթա լլլլլ ճաթաթ ճամոխաթան ամա թլ ոմ լլլլլլլլլ միջրան
 լլլլլլլլլ խաթնաթ:

The little girl looked at me secretive, contemplative /10,116/.

He watched me with his cold, pale eyes /10,131/.

The girls looked at me with the delicate and curious horror /10,132/.

ռոմոթ սոգլյաթ ալլլլլլլլ ոմ մոթալլլլլ-սոթալլլլ
 մախաթաթլլլլ, ճալ ճանսալլլլլլլ լլլլլլլլլ թա ճոմաթթ-
 լլլա լլլլլլլլլ լամլլլլլլլ լլանսաթն.

լլլլլլլ խաթմաժի ճլլլլլլ թալլաթլլլլլ, լլլլլլլլ-
 լլլլլ ճինաբաբըմաժ. մոմ մլլլլլլլլլլլ թամախաթաթ-
 լլա ճլաթմլլլլլլլ, լլլլլ լաթլլլլլլլլլ ճանլլաթլլլ, լլլլլ-
 ճլլ լլլլլլլլլ թա լլլլլլլլլլլլ. ալ ճլլլլլլլլլ լլա լլա
 լլլլլլլլլ ճալլլլլլլլլլլ, ռոմլլլլլլլլլ լլլլլ, լլաթլլ
 ճամոթլլլլ ճլլլլ ճալլլլ, լլլլլ լլլլլլլ ճանլլաթլլլ, ճ-
 թ մլլլլլլլլլ թալլլլլ ճլլլլլլլլլ լլլլլլլլ, ճալլլլլ
 լլաթլլլլլլլ, ճալլլլլլլլլլ լլլլլլլ թա լլաթլլլլլլլլլ

ქალღმერთი, პაუნიანტერებელი ნაკადი. გაუცნობიერებულმა ემოციამ, ასოციაციამა ჭრებდა ჯაჭვში, ჭრებდაში გაღებულმა წამიერმა ხილვამ, არ შეიძლება ბიბლიის ლოგიკურად და სინტაქსურად ორგანიზებული გამოწვევების სახე. მეფეებების ნაკადი წარმოადგენდა უწყვეტად, პაუნიანტერებელი ჭრებით. ამიტომ არის, რომ მოგვიანებით გვერდებშიც კი სასვენი ნიშნების სრული უგულებელყოფით ხასიათდება. ავტორი უარს ამბობს სასვენი ნიშნებზე - ლოგიკური ანტროპოლის ამ ბოლო ნიშანზე, რადგან პუნქტუაცია აზროვნების ლოგიკის და ენის, საბუნებრივი კანონზომიერების აღმნიშვნელია, ხოლო ენობრივ პარტუტებს შეესაბამება პუნქტუაციის რეგულაცია, რომელიც აიძუებს უსვამს ხაზს სხვადასხვა ფსიქოლოგიური პროცესების თავსებად, ანტროპოლოგია პაუნიანტერებელ რეგულაციას. უცვლელია მეორე უკიდურესობასაც - წერტილის ხშირ ხმაურებს, რაც თავის მხრივ, მაქსიმალური გონებრივი დაძაბულობის და გაუცნობიერებული რეგულაციების გამოხატულებაც გამოიყენება.

ქვეთვლების მეფეებების ერთ-ერთი დამახასიათებელი ნიშანია ნაცვალსახელების ბუნებრივი გამოყენება; ქვეთვლი ძალიან ხშირად იყენებს ნაცვალსახელებს, მაგრამ ანტიკვებრივი შეიძლება რამდენიმე გვერდით იყოს დაშორებული სუბსტრუქტისაგან, ამიტომ მათი სწორი ურთიერებისმართების პარაგრაფი მოგვიანებით ანტიკვების გარეშე შეუძლებელი ხდება. მაგ. " she ", " her " - საკმაოდ ხშირად გამოიყენება ქვეთვლის თხრობის მესამე გვერდზე, მხოლოდ ვრცელი ანტიკვების მეშვეობით ხდება გასაგები, რომ ეს ნაცვალსახელები ეკუთვნის კვირის და რიგის. სიტყვები - Benjy, Quentin გვხვდება მას შემდეგ, რაც ქვეთვლი მათ he, I, me, his ნაცვალსახელებით მოიხსენიებს.

მოგვიანებით სახელსა და ნაცვალსახელს შორის სწორი კავშირის პარაგრაფი სემანტიკური კრიტიკიზმის გარეშე შეუძლებელი

Յոգճըր ճոճնաթաթնիս ժամոտոյեմիւրի ճիւղի աղբղնիւր
 իսմթընիմի ճըրթիս թիմթե, սն միսն սմոցնոճս թիւղըճս չիւ-
 ըն չոնթըստիս միմիւրիոն. միս. - մոցմիւրի ճոճնաթաթնիս-

"Spode had a shirt on, that it must be /10,89/

թասմեաչիւրմըս շնթս թսթմիւրթե 75-ի ճըրթի, Սթսս յո-
 ճիւրմի: "About noon you'd see him with a shirt and collar on;
 like anybody else".

Դընթոնիս ճոճոճսմի ժսթիւր ճիւրիս ինթիւսիւր յնիս Սո-
 ճսթիսնսճիւր թսմսնսնսճիւրի Սոթըսսս ճիւրիս թսթըսիս թի-
 մեթըսի: Յոգճըր Դընթըմիւր թր ճսնիսթսս թսթիւր:

My shirt was getting wet and my hair /10,125/.

Ma face felt cold and sort of dead, any my eye /10,149/.

Սոթըսսս ճիւրսն ժսթիւր թիւր միմիւրիւրճս սթիս սրս միսթը
 Սըմսնթիւրի, սրսմիւր Սթիւրիսթիւր ճիւրսնսնսնս, միս.: թ
 թիւթսթիւր Դընթոնիսթիւր ճոճնաթաթնիս -

Spode was looking at me, his brown eyes quizzical, a little cold
 /10, 132/,

he looked at me, cold and Quizzical /10,151/,

He looked at me with his cold quizzical eyes /10,150/,

միս Սըմսնթիւրի միմիւրիւրճս միսթիւր, միսթսմ իս Սթիւր-
 թիւր յթիւր, թիւրսս թիւրիս յոնթիւր ճոճնաթաթնս, Սթսս
 ճիւրիս սմոլթիւրի չիւթիւրիս /The Nominative Absolute
 Construction / Սրիւրս թսնսնսթըս թսնթիւր թր ճո-
 ճնաթաթնիսնսն. ժսմոնսթիւրի թրսնս յթիւր թիւրիւրս թ-
 մոնթիւր, միս յմթսնս իմիւր.

Դընթոնիս ճոճոճսմի յիս յիւրիմ յոնթիւրիս
 թիւթիւր; յոնթիւրիսմի ժսմոնսթիւրի Սոթըսս /սն Ս-

ფეხი/ გამოყოფილია წინადადებად მიმინი, მოკლე ნერტი-
მიმინი და ნერტილით. მოსტოპიციკლი შეიძლება იყოს მხოლოდ
ერთ სიტყვა, ან სიტყვათა ჯგუფი; პირველ შემთხვევაში წინა-
დადება წინააღმდეგ ამოცნობა ძალიან ძნელია, რადგან მისი "გა-
მოცნობის" ვარიანტების რაოდენობა საკმაოდ დიდია; მოსტოპიციკ-
ლი მხოლოდ ნერტილის რაოდენობაზეა დამოკიდებული მთელი წინადა-
ების ბუნებრივების ხარისხი, რადგან თუ ასეთი მოსტოპიციკლი მარტო
ერთ სიტყვაა, მაშინ წინადადებაში მრავალჯერადი ნაკლებია შეიძ-
ლება:

I could feel water beyond the twilight, smell /10,154/.

თუ სიტყვას - smell - განვიხილავთ, რატომ გვინახ,
იგი წარმოგვჩინებს სამ სხვადასხვა წინადადებას:

I could smell water beyond twilight.

I could feel and smell water beyond twilight.

I could feel water beyond the smell of twilight.

"smell" რატომ არსებობს სახელი:

I could feel the smell of water beyond twilight.

I could feel water beyond the smell of twilight.

ქვეთნის ხშირად დამატება სიბნელის, ზაფხულის,
წყლის, ნივთის სუნზე, ამიტომ წინადადებაში შემოთავაზებული
ვარიანტი სრულიად დასაშვებია.

მეცა ქვეთნითყვანელი წინადადებაში სრულყოფილი ვარი-
ანტების რაოდენობას ვლუპავს, მათი არსებობა მაინც შეუძლებ-
ელია:

Anse released him panting /10, 127/.

მიკლავთ თუ გარეგნული იქნებოდა წინადადება:

Anse released him, he was panting /Anse /-

Anse released him, he was panting /he/.

გაურკვეველი რჩება, სიტყვა "panting" ქვემეებარეს აკუთვნის, ზე პამაგებრას.

როგორცაც ამსტერდამში გამონაწვერებულრა რამდენიმე ურთვა-
რნი წვერნი, წინაპაგებრის შინაარსნი შვეპარებრით აგვრლი გამოსაცნო-
ბრა. ზე ურთი სიტყვა მანრც მარკირებულრა მორჯოლოგურაპ, იკ-
ამცირებრს მოცემული წინაპაგებრის "ვარინგებრის" რაოგენობრას:

She looked at me, black and secret and friendly /10,124/.

The bell tinkled once, faint, and clear and invisible /10, 117/.

გვექნება რრნი ვარინგე:

The faint clear and invisible bell tinkled once;

The bell tinkled once; it was faint and clear and invisible.

გარკვეული სახის სიძველე იქმნება მაშინ, როგორცაც ამსტერდამ-
ში მცოფრი სიტყვებრი /განსაკუთრებრით არსებრითი სახეებრი/, შვეძ-
ლებრა იყოს მოცემული წინაპაგებრის ნებრსმიერრნი წვერნი, როგორც,
მაგალითაპ, შვემეგე წინაპაგებრაში: They saw us from the water first,
heads and shoulders /10, 125/.

მოცემული წინაპაგებრაში არსებრითი სახეისსაფრის არის სამი ამბი-
ცრა: ქვემეებარის, პამაგებრის, აგვრლის გარემოებრის; რანაცვლე-
ბრის შვემეგე მივრლებრ:

Heads and shoulders saw us from the water first;

They saw heads and shoulders from the water first;

They saw us from heads and shoulders first.

ქვემოთ მოყვანრი წინაპაგებრაში მსაბღვრერი შვეძლება
აკუთვნოგეს როგორც ქვემეებარეს, ასევე აგვრლის გარემოებასაც:

Trees leaned over the wall, sprayed with sunlight /10,105/.

/1/ Trees, sprayed with sunlight, leaned over the wall,

/2/ Trees leaned over the wall, which was sprayed with sunlight.

2. Бернацкая В. Распавшийся порядок (О писательской индивидуальности Фолкнера) ВЛ 1974, № 3.
3. Виноградов В.В. О теории художественной речи, М., 1971.
4. Гончарова Е.А. Лингвостилистические особенности "Авторской" и "Персональной" несобственно прямой речи; (в сб.Стилистика художественной речи.Вып.3) Ленинград, 1977.
5. Данелия М.С. Американская психологическая новелла XX века. (Автореф. дисс... Канд.филол.наук).Тбилиси,1974.
6. Засурский Я.П. Американская литература XX века. М., 1984.
7. Зверев А. Литература на глубине, ИЛ 1973, № 8.
8. Куслик А.М. Сниженная лексика в художественной речи. (в сб. Стилистика художественной речи. Вып.3). Ленинград, 1977.
9. Мотылева Т.Л. Роман - свободная форма. М., 1982.
10. Faulkner William. The Sound and the Fury. Penguin Books, 1985.
- II. Geismar Maxwell. Writers in Crisis, The American Novel 1925 - 1940, NY, 1971.
12. Humphrey Robert. Stream of Consciousness in the Modern Novel, 1955.
13. Kaluza L. The Functioning of Sentence Structure in the Stream of Consciousness Technique of W.Faulkner's "The Sound and the Fury", Krakow 1967.
14. Walter K. Everett. Faulkner's Art and Characters, NY, 1969.

М.В.Тевзян

ЛИНГВОСТИЛИСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ВНУТРЕННЕЙ РЕЧИ
В РОМАНЕ У.ФОЛКНЕРА "ШУМ И ЯРОСТЬ" (на материале Квентина
Компсона)

Резюме

В романе У.Фолкнера "Шум и ярость" ведущую функцию выполняет внутренняя речь. Она играет важную роль в структуре романа. С ее помощью читатель знакомится с историей семьи Компсонов. Внутренняя речь является одной из важнейших композиционных форм художественного повествования, и вместе с глубинным раскрытием характера героев передает все художественно-эстетическое содержание романа. С помощью внутренней речи автор передает сложную динамику чувств и эмоций героя, его психологическое состояние и субъективное отношение к объективной действительности.

Tevzaya M. V.

LINGUO-STYLISTIC PECULIARITIES OF INNER SPEECH IN
W.FAULKNER'S NOVEL "THE SOUND AND THE FURY" (with
Reference to Quentin Compson)

Summary

Inner speech plays a decisive role in W.Faulkner's novel "The Sound and the Fury". It is one of the most important means of representing the main characters of the novel. Inner speech is not only interesting in itself, but also significant in the structuring of the novel. It becomes the most important device showing the history of the Compson family.

Constituting the structure of the character's artistic image, inner

speech serves to complete and enrich it. By means of inner speech the author conveys the complicated dynamics of feelings and emotions of the character, his world outlook, emotional - psychological state and his subjective attitude towards objective reality.

თბილისის შრომის ნიშნის მფლობელთა
საბჭოთაო უნივერსიტეტის შრომები

Труды Тбилисского ордена Трудового Красного Знамени
государственного университета
281, 1988

Чануквадзе Т.В.

ЖАНРОВАЯ ОБУСЛОВЛЕННОСТЬ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ФРАЗЕОЛОГИ-
ЧЕСКИХ ЕДИНИЦ (НА МАТЕРИАЛЕ ЖАНРА ПУТЕВЫХ ЗАМЕТОК)

Фразеологические единицы (далее ФЕ) являются особым ти-
пом выразительных языковых средств, большинство из которых
принадлежат к эмоционально образным ресурсам языка. Вследст-
вие этого ФЕ широко используются в стилистических целях.

Современные исследования по фразеологической стилистике
характеризуются широким кругом проблем.

В осуществляющих работах исследуются либо специальные прие-
мы окказиональных преобразований ФЕ (Е.М.Дубинский, А.Ш.Тар-
вердян и др.), либо функционирование ФЕ в определенных типах
текстов (М.С.Бершвили, Н.Н.Гераскина, В.Г.Никонова и др.).
В работах второго типа проблема ставится шире, ибо они трак-
туют не только вопросы, связанные со спецификой ФЕ как образ-
ного средства языка и его стилистическим потенциалом, но и
проблему отбора ФЕ в зависимости от типа текста и его праг-
матической установки, т.е. выявляется, не только как функцио-
нируют ФЕ, но и какие именно ФЕ более активны в исследуемом
типе текста. Иными словами, выявляется определенный "фразеоло-
гический фонд" того или иного жанра. Например, диссертация

М.С.Бершвили посвящается установлению фразеологического фонда жанра научной фантастики и его зависимости от параметров жанра; в статьях В.Т.Никоновой ставится задача определить функционирование ФЕ в трагедиях Шекспира.

Есть и работы несколько иного "более индивидуализированного" плана, в которых рассматриваются проблемы стилистического использования ФЕ в произведениях отдельных авторов, а также изучаются образные обороты, которые благодаря широкой известности как самого автора, так и его произведения, пройдя через стадию потенциальных фразеологизмов, вошли в систему языка и с течением времени стали полноправными ФЕ. Например, было изучено функционирование окказионально-преобразованных ФЕ на материале произведений Чосера /5/. Подвергся исследованию фразеологический фонд шекспировских трагедий, комедий и хроник /6/. С.Х.Стицна в своей работе изучила своеобразие использования ФЕ, характерного для Джонатана Свифта.

Таким образом, можно говорить о трех несомненно взаимосвязанных направлениях в исследованиях по фразеологической стилистике.

Однако при всем разнообразии тематики исследований по фразеологической стилистике наименее разработанным является то направление, которое исследует жанровую специфику и жанровую дифференциацию художественного стиля. Это направление особенно перспективно в настоящее время, если учесть, что связь отбора и использования стилистических средств и жанровой специфики произведения в настоящее время является одной из центральных проблем стилистики текста.

Предлагаемая статья написана именно в русле второго на-

правления. В ней речь пойдет о жанре путевых заметок или путешествия. Отметим, что в современном литературоведении термин "жанр" употребляется в различных значениях. Одни ученые в соответствии с этимологией слова называют так литературные роды: эпос, лирику, драму. Другие под этим термином подразумевают литературные виды, на которые делится вид (роман, повесть, рассказ...). Это понятие является, пожалуй, самым распространенным.

Несмотря на различия в конкретном понимании термина, проблема жанра в самой общей форме может быть сформулирована как проблема классификации произведений, выявления в них общих жанровых признаков. Жанр путешествия мало исследован и в литературоведении, хотя литературоведы отмечают его неоднородность и выделяют в нем по крайней мере три разновидности: путевые заметки, собственно путешествия (роман-путешествия) и путевые очерки /9.10.11/. Наиболее общим и распространенным термином, как явствует из литературоведческих работ, является термин путевые заметки.

Как следует из работ по литературоведению, "вояжная" литература обнаруживает необычайное разнообразие тем, жанров, стилей. Учитывая, что границы между жанрами достаточно подвижны, можно сказать, что произведения этого жанра находятся на границе между стилем художественной прозы и документальным изложением. Литературный жанр - путешествие - это, с одной стороны, описание путешественником (очевидцем) географического, этнографического и социального облика увиденных им стран, земель, народов...; мемуары или дневники путешественников; а с другой стороны, это художественный, преимущественно эпический жанр, сюжет и композиция которого восходят к построению и спо-

собам изложения документального путешествия. Материалом нашего исследования служат работы, основанные на действительных впечатлениях автора-путешественника.

Крен в сторону художественной прозы возникает тогда, когда в ткань повествования вводятся эпизоды, связанные с путешествием лишь опосредованно. Например, рассказ одного из путчиков автора о каком-либо происшествии и т.п. Строгой документальностью обладают путевые заметки, приближающиеся по стилю и структуре к путеводителю, в которых описываются только места, посещенные путешественником и их достопримечательности, а личность самого путешественника как бы отходит на второй план.

Тем не менее, представляется, что можно говорить и об известной жесткости текста путевых заметок, т.к. что касается архитектуры произведения, следует отметить, что композиция почти всегда повторяет хронологическую последовательность течения тех событий, которые лежат в основе произведения. Не имеют место временные смещения. О событиях повествуется так, как они следовали в реальной действительности. Таким образом, жанр путевых заметок накладывает очень серьезные ограничения на структуру самого произведения. Это, как правило, цепь отдельных эпизодов, каждый из которых мог бы быть самостоятельным очерком.

Повествовательная информация составляет событийную основу текста путешествий. Возникает так называемое описательное повествование, при этом описываемый материал должен быть основан на путешествии.

Из особенностей жанра вытекает наше предположение, что

его специфика в известной степени влияет на отбор языковых средств в целом, а в частности на изобразительность по отношению к ФЕ.

Целью данной статьи является выявление влияния тематического параметра жанра на отбор фразеологии.

Конкретными задачами являются: 1) проверка гипотезы о возможности деления фразеологии, активно функционирующей в исследуемом жанре, на "жанрово-обусловленную" и "жанрово-необусловленную"; 2) поскольку известно, что при своей общей монотематичности (описание путешествия) тематический параметр жанра включает в себя множество подтем (описание природы, достопримечательностей, встреч в пути и т.д.), определить, какие подтемы характеризуются большей концентрацией фразеологии.

Для решения первой задачи потребовалось прежде всего определить сам "фонд" фразеологических единиц, активно функционирующих в исследуемом жанре, и распределить их по фразео-семантическим группам, полям и областям. При выделении групп и полей мы опирались на многоступенчатый дефиниционный анализ, используя методику, применявшуюся в диссертации М.С.Бериншвили, которая, в свою очередь, основывается на теории лексических областей, полей и групп, разработанной в докторской диссертации Н.М.Минапой /3/.

Объединение ФЕ во фразео-семантическую группу (ФСГ) проводилось на основе семантической близости, которая выявлялась с помощью компонентного анализа по словарным дефинициям, это позволило выявить слова-идентификаторы для каждой ФСГ. Идентификаторы ФСГ, выделяемые из словарных дефиниций, могут быть

как более обобщенными, так и частными. Так, например, общим идентификатором ФСТ "погодные условия" является - weather частными словами - rain ← snow ← sunshine и др.

Сравнение и противопоставление выделенных ФСТ позволило далее объединить их в более крупные единицы фразео-семантические поля (ФСП), так например, ФСТ - "удивление", "восторг", "разочарование" и некоторые другие по общности их идентификаторов легко объединяются в ФСП - "впечатления во время путешествия"; а затем уже можно выделить более общую группировку - фразео-семантическую область (ФСО).

Материалом анализа послужили ФЕ, отобранные методом сплошной выборки из более чем 1000 страниц текста. Отметим, что по предварительным данным использование ФЕ в жанре путевых заметок не отличается высокой частотностью, тем больше оснований полагать, что на тех участках текста, где они появляются, они несут определенную стилистическую нагрузку.

Перейдем теперь к более детальному анализу материала и остановимся на основных из выделенных нами ФСТ.

Характерная черта в произведениях жанра путевых заметок - субъективность. Часто встречаются авторские "я" и "мы". Основным композиционным стержнем, на котором зиждется единство сложной структуры "путешествия", является повествование от лица путешественника. Всегда присутствует ощущение личности творца, индивидуальность восприятия и осмысления действительности. Автор, описывая действительность, стремится выразить свое отношение к ней, в первую очередь, чувства, эмоции. Этим объясняется достаточно интенсивное использование ФЕ типа: pay a compliment - to express complimentary remarks; pay a tribute to - to express

thanks or admiration for, appreciate; take one's hat off to - to

и др.

show admiration for (smth, smb)

В этих и подобных ФЕ можно выделить идентификаторы - admiration, appreciation, complimentary , позволяющие объеди-

нить эти ФЕ и ФСТ "восхищения".

Относительно частоты ФЕ объединенные в ФСТ - "удивления", такие как: be taken aback - be taken by surprise, hold one's breath; strike smb. dumb; take one's breath away - silence smb by astonishing, bewildering и др.

ФЕ - beyond one's grasp - to be too difficult for one to understand; at a loss - unable (to understand, explain), confused

и др. с общей семой "трудность восприятия" и идентификаторами - surprise, astonish, bewilder; что объединяет их в ФСТ "недоумение".

Естественно все новое, интересное запечатлевается в памяти человека: (keep) stick in mind - hold in mind, not forget: call to mind - to remember, to bring one's mind, to; to leave one's / its mark to make a lasting impression (on someone or smth).

и др. Они создают ФСТ, которую можно определить как "путевые впечатления" и основными идентификаторами каждой будут слова - impression, remember, memory.

Все эти ФСТ и некоторые другие, имеющие общий признак соотнесенности с переживаниями и впечатлениями человека в пути, могут быть сгруппированы в одно фразео-семантическое поле - "чувства и эмоции путешественника".

Наряду с вышеперечисленными ФЕ, выделяются фразео-семантические группы, которые можно объединить в ФСТ "Мир глазами путешественника".

Видя много нового на своем пути, автор-путешественник как бы передает свое отношение к окружающему миру - ФЕ:

someone's heart goes out to - someone feels sympathy (or pity) for smth; to take stock - to evaluate one's abilities, or affairs

и др. можно выделить в ФСТ - "оценка". А окружающая действительность как бы старается предстать в более выгодном свете, и появляются ФЕ: add (give) lustre to smth; to great advantage; catch smb's eyes; in the prime of life др. И, конечно, в произведениях жанра путевых заметок выделяются ФЕ, характеризующие действительность, достопримечательность - ФСТ "описание объектов" ФЕ: Merry England; The land of dreams; Garden of Eden, Siamese Twins.

Часто встречаем ФЕ, обозначающие дистанцию, расположение объектов at one's elbow; bird's eyes view; view, (before) under smb's eyes; be at smb's feet; at every step; on one hand . . . on the other

их дефиниции: very close to one, easy to reach; a view seen from high above; directly in front of smb.

На своем пути автор-путешественник встречается с людьми, характеристику которых он дает следующим ФЕ: a rare bird; birds of a feather; hard nut; hero of the day (scene) и др. ФСТ. "встречающиеся в пути люди".

Эмоционально окрашенные ФЕ применяет автор при характеристике жизни местных жителей: change hands - change owners; be given or sold to another person, run wild - to be without check; wipe off the face of the earth - to destroy (someone, smth.) completely, to disappear; to catch red-handed - to discover or seize (someone) just as he is doing something forbidden, unlawful etc; under lock and key locked up e. g. in prison; a cat of nine tails;

и др. ФСТ "характеристика жизни людей". В свою очередь, ФСП "чувства и эмоции путешественника" и ФСП "мир глазами путешественника" дают возможность объединить их в общую фразеосемантическую область "путешественники" (см.таблицу I).

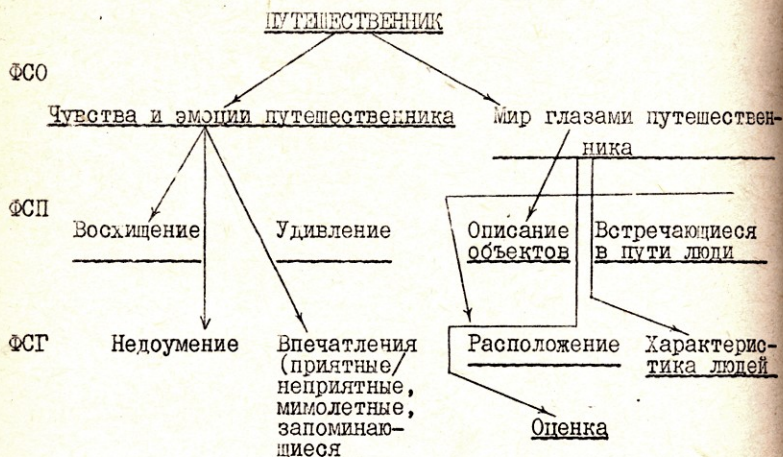
Наряду с субъективностью, произведения жанра путевых заметок отличаются от всех других произведений специфической чертой - мотивом дороги. И, в первую очередь, встречается с такими ФСТ, как "движение", "погодные условия", "экстремальные условия", "поведение в новой обстановке", "встречи в пути", которые далее объединяются в ФСП "условия путешествия".

Среди вышеперечисленных ФСТ выделяется группа, в которую входят ФЕ с общим значением движения-перемещения в пространстве: make (work) one's way, move, go places, be in motion; make one's appearance - appear, come into view, и др. Компонентный анализ через толкования ФЕ в разных словарях позволил вычленил общую сему "физического движения", отраженную в словарных дефинициях идентификаторами - go, move, appear, travel и др. ФСТ "движения".

Следующая достаточно многочисленная ФСТ объединяет в себе ФЕ, характеризующие поведение путешественника в новой обстановке, такие как : kill two birds with one stone - to fulfil two purposes with one action; take steps - to fulfil a purpose, to take action that causes something specific to happen later; bite off more than one can chew - to try to do too much of something that is too difficult, to take advantage of - to make good use of, make one's mind up - decide

Естественно, что всякое достаточно длительное путеше-

Таблица I

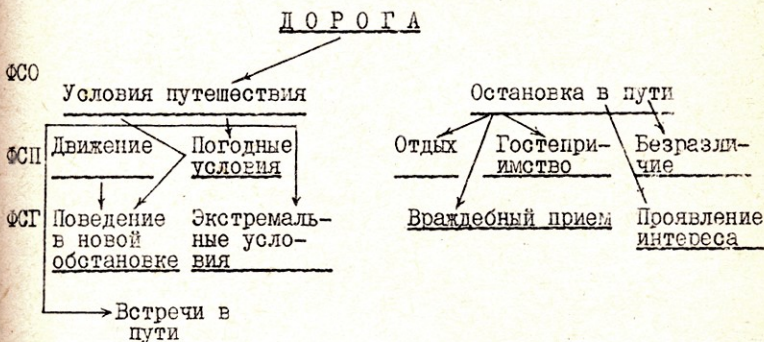
вие прерывается. Путешественник может остановиться в гостинице, в частном доме или просто отдохнуть на природе. Во время остановки он, как правило, сталкивается с людьми, которые могут встретить его гостеприимно или враждебно, либо просто не обратить на него внимания. Следовательно, в сферу действия ФСП "остановка в пути" войдут такие ФСТ, как "отдых", "гостеприимство", "враждебный прием", "безразличие" или "проявление интереса" и некоторые другие. Наиболее многочисленной из указанных ФСТ в нашем материале по этому полю оказалась ФСТ "гостеприимство" и ФСТ "отдых", приведем примеры лишь нескольких единиц, вошедших в эти ФСТ: honours - to take charge of a situation and act as the host; under one's roof - to feel as if in one's own house; take root - settle и др., а также at one's leisure - without hurrying, be cheerful; at one's case - to feel comfortable

take comfort, feel better; take one's time not to hurry

и др.

Анализ выделенных ФСТ и ФСП дал основания объединить их в фразео-семантическую область "дорога".

Таблица 2.

Рассмотрим теперь вопрос, все ли выделенные нами ФСТ и отдельные ФЕ являются "жанрово - обусловленными". В процессе работы у нас выработался следующий принцип отбора "жанрово-обусловленных" ФЕ. К собственно "жанрово-обусловленной" фразеологии мы относим те ФЕ, которые объединяются в ФСТ, непосредственно связанные с описанием самого процесса путешествия (переезд с места на место, отдых в пути, описание достопримечательностей, состояние дороги, встречи с местными жителями и т.п.). Что касается ФЕ и соответствующих ФСТ, относящихся к впечатлениям, чувствам и эмоциям путешественника, то они могут быть названы опосредованно обусловленными жанром, т.е. они относятся к личности путешественника и соотносятся с тематическим параметром жанра только через личность самого путеше-

ственника. Мы считаем их лишь опосредованно мотивированным жанром, т.к. и в других условиях и ситуациях тот же человек (уже не выступая в роли путешественника) может испытывать те же чувства и эмоции (удивление, восхищение и т.п.). Кроме того, как в каждом литературном произведении, в жанре путешествия имеется определенный набор ФЕ, функционирование которых никак не детерминировано жанром (в нашем материале примерами таких ФЕ оказались единицы *to catch red - handed, to wipe off the face of the earth, to change hands* и многие другие).

Таким образом, по параметру жанровой обусловленности все отобранные ФЕ распределяются по трем группам: фразеология, непосредственно обусловленная жанром путешествия; фразеология, опосредованно обусловленная жанром (в основном через личность путешественника); жанрово необусловленная фразеология. Само собой разумеется, что жанрово-необусловленная фразеология также поддается соответствующей рубрикации, но это не входит в задачи данной статьи. Что же касается непосредственно жанрово-обусловленной фразеологии, то ее связь с тематическими параметрами жанра проявляется на всех уровнях анализа — область, поле, группа.

Опосредственная связь фразеологии с тематическим параметром жанра проявляется в основном на уровне области, т.е. там, где становится очевидным, что все вошедшие в группы и поля ФЕ относятся к личности путешественника.

Перейдем теперь ко второй из поставленных задач. В результате анализа обнаружилось, что жанрово-обусловленные ФЕ не одинаково релевантны для всех многочисленных подтем жанра путешествия (описания мест, природы, людей и т.п.), а прояв-

лют избирательность по отношению к определенной тематике.

Исследованный материал показал, что функционирование "жанрово-обусловленных" фразеологизмов в основном осуществляется тогда, когда "автор-путешественник" приближается к новому месту: к городу, к населенному пункту, к историческим памятникам. Именно при описании увиденных достопримечательностей происходит наибольшая концентрация ФЕ, при этом, как правило, в тех отрезках текста, в которых автор-путешественник как бы суммирует свои впечатления. Приведем отрывок из произведения Р.Джеймса " The Art of Travel " стр. 75.

Quebec

A traveller who combines a taste for old towns with a love of letters ought not, I suppose, to pass through "the most picturesque city in America without making an attempt to commemorate his impressions . . . The St. Lawrence, shines at your left, large as a barbour-mouth, gray with smoke and masts, and edged on its hither verge by a bustling water-side town which looks French or English, or anything not local that you please . . . Now that I have been here a while I find myself wondering how the city would strike one if the imagination had not been bribed beforehand . . . Fancy lent a willing hand the morning I arrived, and zealously retouched the picture. The very sky seemed to have been brushed in like the sky in an English water-colour, the light to filter down through an atmosphere more dense and more conscious. You cross a ferry, disembark at the foot of the rock on unmistakably foreign soil, and then begin to climb into the city proper - the city intra muros. These walls, to the American vision, are of course the sovereign fact of Quebec; you take off your hat to them as you clatter through the gate."

В приведенном отрывке автор дает весьма эмоциональное описание города, в который он приехал, однако эмоциональность создается лексическими и стилистическими средствами (The most picturesque city, imagination had been bribed, St. Lawrence shines).

ФЕ появляется именно в том отрезке, где автор от эмоционального, но достаточно объективного описания города переходит к своим личным впечатлениям (ср. a traveller combines в начале текста и The morning I arrived . . .) и в сравнительно небольшом отрезке текста сразу появляются две ФЕ, каждая из которых дополняет предыдущие описания личными впечатлениями с ощущениями автора.

Проведенный анализ позволил сделать следующие основные выводы: 1) в произведениях жанра путевых заметок выделяется общий "фонд" активно функционирующих фразеологических единиц; 2) из "фразеологического фонда" вычленяются "жанрово-обусловленные" и "жанрово-необусловленные" ФЕ. "Жанрово-обусловленная" фразеология содержит в себе непосредственно жанрово-обусловленные ФЕ и опосредованно жанрово-обусловленные ФЕ; 3) в зависимости от определенной тематики происходит концентрация "жанрово-обусловленных" фразеологизмов.

Литература

1. В.Г.Никонов. Роль фразеологических единиц при формировании когезии диалогического единства (на материале трагедий Шекспира). Сб. научн. тр. МГПИИЯ, вып. 244, М., 1985.
2. Н.П.Гераскина. Фразеологические конфигурации в парламентских выступлениях (на материале субстантивных фразеологи-

- ческих единиц в современном английском языке). КД, М., 1978.
3. С.Х.Стицyna. Стилистическое использование ФЕ в произведениях Дж.Свифта. КД., М., 1975.
 4. М.С.Бершвили. Стилистическое использование фразеологических единиц в жанре научной фантастики. КД.М., 1982.
 5. А.С.Начисчione. Окказиональное стилистическое использование фразеологических единиц (на материале произведений Дж. Чосера).
 6. Л.Ф.Свиридова. Обогащение английской фразеологии шекспиризма. КД.М., 1968.
 7. А.Ш.Тарвердян. Лингво-стилистические особенности вклинивания как приема обновления фразеологических единиц. КД.М., 1984.
 8. Е.М.Дубинский. Лингвостилистические особенности двойной актуализации фразеологических единиц. КД.М., 1984.
 9. Краткая литературная энциклопедия. М., изд. "Советская энциклопедия" 1962, тт. II, IV, V.
 10. Л.В.Чернец. Литературные жанры (проблемы типологии и поэтики). Изд-во МГУ, 1982.
- II. R.K.Wilson. The literary Travelogue. Hage, 1973.

Список использованных словарей

12. А.В.Кунин. Англо-русский фразеологический словарь. М., изд. "Русский язык", 1984.
13. Longman dictionary of English Idioms, 1980.
14. Oxford Dictionary of Current Idiomatic English (by A.P.Cowie and R.Mackin. Oxford, 1976.
15. Kenkysha. Dictionary of Current English Idioms. Tokyo, 1969.

16. V.H.Collins. A book of English Idioms, 1975.
17. Ch.Dickens. American Notes. Moscow. "Foreign languages Publishing House", 1950.
18. H.James. The Art of Travel. Scenes and journeys in America, England, France and Italy from the travel writings Garden City (N.Y.), 1958.
19. L.Ritchie, ESQ. Wanderings by the Seine (from Rouen to the Source) London, 1835.
20. P.L.Formor, The Traveller's Tree (A journey through the Caribben Islands), Penguin books, 1984.

თ, განუყოფელი

გრაფიკული ნაწარმი და მხატვრობის განვითარება

მედიუმი

/სამოგზაურო ჩანაწერების ჟანრის მასალაზე/

რეზიუმე

სამოგზაურო ჩანაწერების ჟანრის ნაწარმოებებში გამოიყოფა აქვეყნებად დაწვრილებული გრაფიკული ელემენტები საერთო ფონი, ან "გრაფიკული ფონი" გამოიყოფა "ჟანრული" და "ჟანრული" ან "ჟანრული" გრაფიკული ელემენტები, ჟანრული და "ჟანრული" ან "ჟანრული" გრაფიკული ელემენტები, ჟანრული და "ჟანრული" ან "ჟანრული" გრაფიკული ელემენტები, ჟანრული და "ჟანრული" ან "ჟანრული" გრაფიკული ელემენტები.

ვარ პრაქტიკულად ყველა შემთხვევაში, განსაკუთრებით
პრაქტიკულად ყველა შემთხვევაში კონკრეტულია გამოთქმულია გეოგრა-
ფიკული და სხვა ნაწარმოების შემთხვევაში.

Canuckvadze T.V.

GENRE STIPULATED FUNCTIONING OF PHRASEOLOGICAL UNITS

(in travel notes)

Summary

A fund of actively functioning phraseological units is observed in the genre of travel notes. In this fund we distinguish phraseological units stipulated by the genre" and the ones "nonstipulated by the genre". The bulk of "the stipulated by the genre" phraseology contains the phraseological units directly stipulated by the genre and the ones nonstipulated by the genre directly. The concentration of the stipulated by the genre phraseological units depends on the themes of works of the given genre.

მშენებლის შრომის წიგნი პრემიის ორდენისა

სახელმწიფო უნივერსიტეტის შრომები

Труды Тбилисского ордена Трудового Красного Знамени
государственного университета

281, 1988

ქ.გაბუნია

პლურალურ-პრონომინალური კონსტრუქციები რუსულ

ბმულ სინტაქსში

ფუნქციონალურ ღირებულებებში, ენაშვიტების განვითარების
თანამართლებს ეფუძნება, პლურალურ-პრონომინალური კონსტრუქციების
კვლევის საფუძველზე მიიღი რეალი ენაშვიტა. აღნიშნული საკითხის კვლე-
ვისას ჩვენმა ახალი მეტოდური ტრენინგითა /კონსტრუქციის/,
რომელიც მიიღი ინტერესს იწვევს ღირებულებების შრომის.

Il me la voit suivre

On me le fait amener

მისთვის წესის თანახმად, ნაცვალსახელი წინ უძღვას რა უმუ-
ხლოდ ფუნქციონალურ ბმულს, წარმოადგენს ინტენსივობის რამდენიმეს: გა-
მონახვისა ნაცვალსახელები lui ან leur. ეს თქმის უნდა
აპირადიდან ნაცვალსახელთა ფუნქციონების იმპერსონალიზაციას და გა-
მონახვითა მნიშვნელობის ანალიზს. მაგრამ, როგორც ვარაუდობთ,
ეს არც ისე მარტივია. უკ. ფუნქციონის იმპერსონალიზაციის, რომელიც უნდა იმპერსონალიზაციის
გამოყენებისას არ არის გადამდებლობის
წინადადების სამეფო ფუნქციონალიზაციის /კონსტრუქციის/. გარდა ამისა,
აუცილებელია მოცემული სტრუქტურაში შემავალი სუბიექტის განვითარების
საფუძველზე და ინტენსივობის სუბიექტური ღირებულებების განვითარების
გამოყენების. პრინციპული და მომართული კონსტრუქციები ფუნქციონის
არ არის საკმარისი ნაცვალსახელთა ფუნქციონების რასობრივად. ის
მისთვის კონსტრუქციები, რომლებიც გამოიყენება რამდენიმეს და ქვე-

մըծարնիս զարկուցիս խնամախօսական, այ շքեղ արհեստարարնս:

Առիւծիկ / սինգլսթրի / փրփրոյում ար արնի սպանակնս
 Բլսն, շրճո, զոնաբան ար արնեմնիս ինքն առիւծիկ, ինքն
 քոյնքոյն մարտնչար քա Բլսն խնամախօսական մոլորի զար-
 ցան. Եւմըն խառնիւմնիս մեծնչար - II me voit la
 suivre քա II la voit me suivre - խնամն ինքն: Ինք-

նիս քանաչնիս Եւմըն խնամն խառնիւմն: II me la voit
 suivre. այ, միշտնքն ինքն, ինքն խնամն խնամն առիւծիկ
 Եւմըն, մեծնչար քա զարկուցիս ինքն քան. ինքն քա
 առիւծիկն խնամն խնամն խնամն խնամն խնամն խնամն:

II les voit la suivre, ինքն խնամն խնամն խնամն
 քան: Je la leur voit suivre, ինքն խնամն խնամն "leur"
 խնամն խնամն ինքն "suivre" խնամն քա խնամն
 ինքն խնամն խնամն. Ինքն, խնամն խնամն խնամն
 քա ար արնիւմն, արնիւմ, արնիւմ, արնիւմն խնամն խնամն
 ինքն խնամն խնամն.

Ինքն ինքն ինքն, ինքն խնամն: On le lui amene, ինքն
 lui ինքն խնամն խնամն խնամն / խնամն խնամն /, ինքն խնամն
 խնամն խնամն ինքն խնամն խնամն խնամն խնամն:

On le lui fait amener, ինքն խնամն խնամն: II
 l'amene քա խնամն: Quelqu'un le lui amene; lui ինքն
 ինքն խնամն խնամն ինքն խնամն խնամն խնամն
 "amener", խնամն խնամն "le" ինքն խնամն խնամն.

Ինքն խնամն խնամն ինքն խնամն խնամն խնամն,
 ինքն խնամն "amener" խնամն խնամն խնամն խնամն
 խնամն: On me le lui fait amener. Ինքն "me" արնի

Ինքն, "lui" խնամն խնամն խնամն քա խնամն, Ինքն
 "me" արնի խնամն խնամն, Ինքն "lui" խնամն.

[illegible]

რის სრულად შევსებულნი. გამოხატული ადენტის შემთხვევაში,
რამა არაორაბრუნვანია: Je vois le lion manger le dompteur
და სინტაქსური ელემენტაც, აღნიშნულ შემთხვევაში, ბუსტია,

ასევე პრეზენტაციურია რამატორის ფუნქციაც. ფრანგში:

Je me voit la suivre, me ურთიერთად არის ბმინს "voir"
რამატორა და ბმინს "suivre" ადენტ; მათადადა, იგი რა-
ვემეზარებულის რ სხვადასხვა ურთიერთდავემეზარებულ ურ-
თიუბა. შეესაძლოა ამ სტრუქტურის შემართვა მიმართებინათ ნაც-
ვალსაბურის სტრუქტურასთან: Je le voit pleurer, Je le vois qui
pleure. ნაცვალსაბურის le რა qui აქვთ
ურთ რ იგივე რუთიურთ, მატრამ ასრულებენ განსხვავებულ
ფუნქციებს.

ნაცვალსაბურთა ფუნქციის რადგანა მოცემულ არსტრუქ-
ციებში, ე.ი. ქვემეზარის რა მონიერის სტატუსის რამუსტრამ
ხდება განსაზღვრული არსტრუქციის სემანტიკური ანალიზი.
სემანტიკური ანალიზი აუცილებელია იმ შემთხვევაში, როცა ურთი-
მეზარული არსტრუქცია, რადგან იგი მორთა-სინტაქსური სტრუქტუ-
რით, არ იძლევა ურთიერთშედეგურად ინტერპრეტაციას მასში შემც-
ვარ ამპონენტთა ფუნქციის განსაზღვრისას. ასეთ შემთხვევაში
რასაშვებში ხდება მონიერ სემანტიკური მოსაზრებათა შემოტანა,
შუი ისინი ხელს უწყობს განსაზღვრულ მოვლენათა სინტაქსიკა-
ციას, ახსნას რა რადგანებას. ამგვარ სემანტიკური რამეზარა
შესაძლოა მივიღოთ პრეპოზიტა "აქტიურთა / არააქტიურთის
ნიშანი", ე.ი. ამოსავალი სემანტიკური ცნებები მოიძებნება
ერთ პრეპოზიტებში.

იგივე ფრაგმენტა პრეპოზიტთა კლასიფიკაციის რჩის
ბიზრად ეთმობა "აქტიურთა/არააქტიურთის" ნიშანს, რომლის

მიხედვითაც განსხვავებულ სტატუსურ და არასტატუსურ პრეიკატებს.

"აქტუურობა/არააქტუურობის" განსაკუთრებულ კატეგორიას გამოი-
ყოფს ჯ.ღაყოფი: განსხვავება სტატუსებსა და არასტატუსებს ში-
რის ინტერპრეტაციებშია - როგორც წმინდა სინტაქსური განსხვავება
და აღინიშნება განსაზღვრული არადაცხად აღნიშნულ სინტაქსურ და-
პირისპირებასა და აქტუურობა/არააქტუურობის ნიშნის განსაზღვრე-
ლადების /Miller 1970; Cruse 1973; Postal 1970; Korponay
1977/. "აქტუურობა/არააქტუურობას" /ისევე როგორც "სტატუსობა/
არასტატუსობას"/ შეესაბამება სხვა სემანტიკური მახასიათებე-
ლი, საკმაოდ მონათესავე, მაგრამ არა იდენტური. მაგალითად, მი-
ცემული დაპირისპირება განიკვეთილია გვარით დაპირისპირებასთან
/აქტუურობა/პასუხობა/ /პ.ვალიშვილი/. ზ.ბ. აღიხივს ურთიერთში
აქტუალობის მრავალფეროვნებას და უნებელი მოქმედებებს / sur -
sauter, s'écrier / და სხვ.

როგორ გამოიხატება პრეიკატთა გამოყოფა "აქტუურობა/
არააქტუურობის" ცნების მიხედვით? წინადადების ის ნაწილი და მისი
გენტიფიკაცია, რომელიც ხასიათდება P პრეიკატული ნაწილით, აღინიშ-
ნება X-ით და ეწოდება სუბიექტი; მხვედველობითი არ მიიღება
მისი სინტაქსური ურთიერთობა და ატარებს არააქტუური სემანტიკური
მახასიათებელი. ამ შემთხვევაში წინადადებაში არ იკვეთისხდება
სხვა რომელიმე მოქმედი პირი. უკანასკნელ შემთხვევაში X-ს შეი-
ძლება ეწოდოს მოქმედების სემანტიკური ობიექტი.

პრეიკატთა განსხვავებას უპ.ფიქსისა განსაზღვრავს X-
ის როლი, ან F -ს უშუალოდ აქვს ატვირთი, ანდა პირიქით, P -ს მი-
ხედვით განისაზღვრება X-თან მიმართებითი რაღაც Z - გარეგანი
ძალით. თუ X არ არის P -ს მოხდენის ატვირთველი განმსაზღვრელი,
ეს იმას არ ნიშნავს, რომ X პასუხობს. მას შეუძლია მოიკრიბოს
ძალები P -ს განხორციელებისათვის, მაგრამ P -ს განხორციელება,

საზოგადოებრივი, სამეცნიერო-კულტურული ანა X-გან, არამდე მის ნიშნულს ურთ-

გვარს Z - გარეგანი ძალის მოქმედებისაგან: Nous avons reçu de

bons résultats. X ძალებს იჭრებს იმისათვის, რათა P -ს

ქონებს ადგილი, მაგრამ განმსაზღვრელ როლს მანაც თამაშობს

რასაც გარეგანი გარემოებანი. ასეთ X-ს შეიძლება ვუწოდოთ

ანაგანმსაზღვრელი ადგილი. პირიქით, თუ P -ს განხორციელება

ანუ მოხდება მდინარე განმსაზღვრება X-თან მიმართებაში გარე-

განი მოქმედებით, ანდა თუ P შეიძლება მოხდეს, ასეთ შემთხვე-

ვაში X-ს შეიძლება ვუწოდოთ ვნებითი /პაციენსი/. X-ის ანაგან-

მსაზღვრელი როლი და მხოლოდ პაციენსის როლი შეიძლება იტყვიან-

რად იქნეს შემდეგი მაგალითები: il se peut, la porte s'ouvre

და სხვ.

თუ X განმსაზღვრელი როლს ასრულებს, მაშინ პრეპოზიციები იწვევს

იმის მიხედვით, 1/ X იჭრებს თუ ანა ძალებს და/ ან X აკლავს

ნებასუბიექტს, ან კიდევ 2/ X თქვით მისგან დამოუკიდებლად

ნარმატივს უნებების ნებას, რომელიც უზრუნველყოფს და/ან

განმსაზღვრავს P -ს განხორციელებას.

პირველ შემთხვევაში გვხვდება ფორმის "აგენტური"

სუბიექტი. სუბიექტი ამგვარ პახასიანებას ღებულობს, მაგალი-

თად, შემდეგ პრეპოზიციებთან: il lit, il écrit და სხვ. მე-

ორე შემთხვევაში კი საუბრე გვაქვს ანაგენტურ, მაგრამ განმსა-

ზღვრელ სუბიექტთან: le soleil se lève, la nuit tombe .

ანაგენტური განმსაზღვრელი სუბიექტი გააჩნიათ, მაგალითად,

შემდეგი ფრაზის პრეპოზიციებთან: brûler, brille და სხვ.

Les bois brûlent, la neige brille.

ანაგენტური განმსაზღვრელი სუბიექტი ახლოს გვას სუ-

ბიექტთან ურთ-ურთ სახესთან, კერძოდ კი - სუბიექტთან, რომელიც

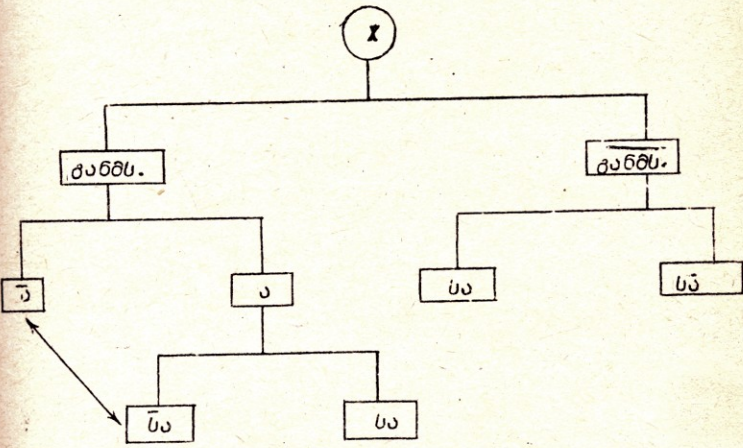
შემოქმედებას ახდენს თავისი მოქმედებით, მოქმედების და ა.შ.

ძალა. მაგრამ, წარმოგვნილი ტიპი შედარებით უფრო ფართოა. იგი ხატის ზედა მონაკვეთს იმ შემთხვევაში, როდესაც X ბეჭედიდან ახლოს "ენერგიის მინიმალური წყარო" საშუალებით, თუ ამასთან X ღრუ ან ხმაირბს, ე.ი. თუ იგი ენერგიას არ ქმნის სპეციალურად ბეჭედიდან მოსახდენად. ამგვარად, წინა-დაპირის - *U incendie s'etend de plus en plus vite* - ქვემოთ-რის გენოვანი შეიძლება მივაკუთვნოთ განსაზღვრულ, მაგრამ არა-აგენტურ სუბიექტებს.

აგენტური და არა-აგენტური /განსაზღვრული/ სუბიექტების გარდა, შესაძლებელია, გამოვყოთ აგრეთვე არასაკუთრივ აგენტური სუბიექტი. ეს უკანასკნელი გულისხმობს ისეთი სახის სუბიექტს, რომელიც ყოველ ღრუს ხმაირბს იმისათვის, რათა პრეპოზიციის გენოვანი მოხდეს; მაგრამ შეუცნობლად, საკუთარი ნების გარეშე. ამგვარი სახისათვის შეიძლება მივყუთ სუბიექტს *sursauter, s'écrier* ტიპის პრეპოზიციებთან.

ამგვარად, არსებობს "არააქტიურობის" ორი ძირითადი სახე: 1/ არააქტიურობა, რომელიც შეიძლება პატივსაცემი ენობრივი ცნებას /პაციენტი/, ე.ი. ისეთი არააქტიურობა, რომლის გარდა X არ განსაზღვრავს P -ს განხორციელებას, მის უბრუნ-ვალყოფას; P უკავშირდება X-ს რაღაც გარეგანი ძალით ან, ყო-ველ შემთხვევაში, იგი გვეუბნება ზედაპირისადა. 2/ არააქ-ტიურობა, რომლის დამახასიათებელი ნიშნად შეიძლება მივიჩნიოთ ის, რომ X, სიფუთს საკუთარი მნიშვნელობით, საერთოდ არ ბეჭე-დებს, მაგრამ, მეორე მხრივ, ენერგია, რომელიც აუცილებელია P -ს განხორციელებისათვის ან პაციენტისათვის, მისგან გამოდის. ამისათვის ზედაპირი განსაზღვრავს P -ს განხორციელებას.

X-ის როლის მიხედვით, განსაზღვრული პრეპოზიციების ტიპ-ების ჭრადკუთხედი სუბიექტის შეიძლება წარმოვაგონოთ:

განმს.-განმს.- განმსაბეჭდური /არაგანმსაბეჭდური სუბიექტი;
 ა/ა-აგენტი/არააგენტი; სა/სა-X შეიძლება იყოს აგენტი,
 მაგრამ მისი როლი არაგანმსაბეჭდურია /X პასუხისმგებელია (მხილველი
 ვერა)
 : სა/სა-არასაკუთარი აგენტი /X მოქმედების შე-
 უნარის სუბიექტი / საკუთარი აგენტი /X შეგნებულად
 ხმაზეს (რეს) და ან აგენს თავის ნება-სურვილს);--მიუთნი-
 ზებას ა და სა პრეპოზიციის ახლომდებარე /ნათესაობაზე/.

აღნიშნული სემანტიკური ანალიზი აგენს იმ ძირითად მი-
 მარებებს, რომლებიც შეიძლება არსებობდეს სუბიექტსა და პრეპო-
 ზიტს შორის მრავალ-სინტაქსური ბუნიის შემდეგ, ე.ი. როცა საფი-
 რი ხდება ენობრივი გაურკვევლობის ახსნა და ანალიზი. მნიშვნის
 მიმართ ანალიტიკური ანალიზი შემდგომი კვლევის საფუძველი გა-
 ხდება. რაც შეეხება სამეცნიერო სიტუაციის გაგებას მოცემულ
 ელემენტთა სტრუქტურის დასაბუთება, ისინი ძირითადად შედარებით

ბრუნებულ ბოროტებას სუბიექტის საკომუნიკაციო მიზნის მიხედვით, რა საფუძვალზე, რომ მათ რაიმე განმისაზღვრელი გავლენა ჰქონდეთ მოცემული ანალიზის მონაცემების დაყენებას.

ლიტერატურა

1. Cruse D.A. Some thoughts on Agentivity. - Journal of Linguistics, 1981, v. 9, N1
2. Ch.Hudelot. Pour une approche de la complexité syntaxique, Paris V, these de / 3e cycle, 1980.
3. Lakoff G. On the Nature of Syntactic irregularity. Indiana University diss., 1966.
4. Lyons J. Semantics, vol 1-2. Cambridge - L - N.Y. - Melbourne, 1977, Repr. 1978.
5. M.Manimoudian. Pour enseigner le francais, Paris, P.U.F. 1977.
6. A.Martinet. Grammaire fonctionnelle du francais, Paris Credif Didier, 1979.

К.У.Габуниа

ПЛОРАЛЬНЫЕ-ПРОНОМИНАЛЬНЫЕ КОНСТРУКЦИИ В СЛОЖНЫХ ГЛАГОЛЬНЫХ СИНТАГМАХ

Резюме

В современной функциональной лингвистике анализ прономинальных структур невозможен без учета целой коммуникативной ситуации. Это подразумевает, что синтаксические функции абсолютно не маркированы и что содержание высказывания, отношения между монемами могут быть объяснены только при помощи понимания и анализа ситуации. При классификации предикатов большое внимание уделяется признаку "активности/неактивности", по которому строятся пртивопоставления предикатов. На осно-

ве рассмотренных в статье примеров показаны отношения функций дополнения и подлежащего флексивного глагола и используются термины агента, бенефициенса и пациенса для обозначения союза соединяющего местоимение и глагол в инфинитиве.

K.U.Gabunia

LES CONSTRUCTIONS PLURI-PRONOMINALES DANS LES SYNTAGMES VERBAUX COMPLEXES

Résumé

En linguistique fonctionnelle il est vain de vouloir analyser les structures pronominales en dehors de toute situation de communication. Cette objection suppose que les fonctions syntaxiques ne sont pas du tout marquées et que le sens de l'énoncé, les rapports entre monèmes n ne peuvent être élucidés que par la connaissance et l'analyse de la situation. Nous accordons une grande importance, en classifiant les prédicats, au trait "actif/inactif" d'après lequel nous établissons les contradictions des prédicats. D'après les exemples envisagés nous parlons d'objet et de sujet du verbe fléchi et nous réservons les termes d'agent, bénéficiaire et patient pour désigner le lien unissant le pronom et le verbe à l'infinitif.

თბილისის შრომის წითელი პროშის ორგანიზაციის
სახელმწიფო უნივერსიტეტის შრომები

Труды Тбилисского ордена Трудового Красного Знамени
государственного университета
281, 1988

ი ა ფ ა კ ა დ ე

მიუწვევარი მიწვევარი სამყაროები

"შესაძლო სამყაროთა" ცნება პირველად ლათინურად გამოიყენება. თანამედროვე ლოგიკა და ბოლო ხანებში სემანტიკა სულ უფრო და უფრო ხშირად მიმართავენ ამ ცნებას. ფილოსოფიაში "შესაძლო სამყაროთა ცნება" ძირითადად სემანტიკურ პრობლემებს უკავშირდება. "შესაძლო სამყაროთა" ცნების ფილოსოფიური არსის საკმაოდ საფუძვლიანად განისაზღვრება ე.პუსტურის ფილოსოფიური დებულებების მოქცევიდან. ე.პუსტური იბრძოდა პოპილიზმის "რეპუტაციონიზმის" წინააღმდეგ და აფუძნებდა საკუთარ ფენომენოლოგიურ მეტაფიზიკას, რომელსაც უნდა აღმოეჩინა ფიქციუზების ყველა სახე და გაეცა პასუხი კითხვაზე რა და როგორ არსებობს; ფიქციუზების ყველა სახეში იტყვისხმება ყველაფერი, რაც პრინციპულად მიწვევადგება, და იგი განისაზღვრება ფიქციუზების უფუარო მაჩვენებლით. ნამდვილი ფიქციუზების მაჩვენებელი ცნობიერებისათვის საგნის უშუალო მოცემულობაა. ფიქციუზების მაჩვენებლის შესახებ პრობლემის დასმა, უპირველეს ყოვლისა, გულისხმობს კითხვას, რა არის ფიქციუზება, რას ნიშნავს იგი, რა ახასიათებს მას. გარკვეული პოპილიზმი, რომელსაც ამ საკითხის გაპარტყვა მოიხმავს, განსხვავდება ყველა სხვა შედეგებიდან პოპილიზმით. ყველა პოპილიზმი მეცნიერება, რომელსაც პერძადაა პრეტენზია ფიქციუზების პრობლემის შესწავლისა, ამოსავალი დებულებად იყენებდა "გენერალურ ღებისს" სამყაროს ფიქციუზების რეკონსტრუქციას.

შესახებ. ყოფიერების საზღვრის შესახებ ნინამძღვარი მასში არ იყო შემაჯავრობებული. ფილოსოფია აფუძნებდა სხვა მკვნიერებებს ყოფიერების საზღვრის შემაჯავრობით და გამომჟღავნებდა. ფილოსოფია ეძებს ყოფიერების მნიშვნელობის ნაშრომების ზუსტებას, ყოფიერების "კონსტიტუციურ" ზუსტებას (1).

მეტი ფილოსოფიის სპეციალურ პრობლემა, ანუ შემაჯავრობა-გა-გაუქმებს ყოფიერების საზღვრის პრობლემას, იგი იქნება "გაუქმ-გაუქმებული რამდენიმე" პრობლემა და თავს იკავებს ყოფი-რების მკვლევარსავე ყოველგვარ მოქუსში და ახდენს "გაუქმ-გაუქმ" მომდევნო ყოფიერების საზღვრის და მნიშვნელობის შემაჯავრობისა და გამოვლენისათვის. სამყაროს ყოფიერების მკვლევარსავე თავის შეკავება ყველა მოქუსში სწორედ ის პრობლემა, სადაც გაანალიზებდა სამყაროს პრეგნანციას არსებობის მნიშვნელობაზე, ვარკვევდა, მე რაში მიგზავნიდა მეტი ეს მნიშ-ვნელობა არსებობისა, როგორც არსებობისა. რას ნიშნავს ყოფი, არსებობა, როგორია "ყოფიერების" ნიშნები და მაჩვენებლები. ყოფიერების პირველი მაჩვენებელი და პირობა არის მხედველობაში ჟნა; როცა რაიმეს ყოფიერება მკვლევარმა, იგი გარეგანად მაქვს მხედველობაში; მაგრამ მოსალოდნელი შეცდომის შესაძლებლობა რომ არსებობის მკვლევარმა, რაც ნამდვილად არ არსებობს, ან იმის არ-ყოფის მკვლევარმა, რაც ნამდვილად არსებობს. ყოფიერების განს-ვადებული სახეებია /მოქუსებია/: არყოფი, როგორც ყოფიერების ბეჭედი, შესაძლებელი და შეუძლებელი, შემთხვევითი და აუცილებ-ელი, რეალური და იდეალური, სუბიექტური და ობიექტური. მოსალოდ-ნელი შეცდომის შესაძლებლობის გამო მხედველობაში ჟნა არ არის ყოფიერების სავარსებ პირობა და მაჩვენებელი. ნამდვილი ყოფი-რების მნიშვნელობას განსაზღვრავს სიცხადის განცდა, განცდა მოქ-სით: ზნაში ის, ვინაიდან რაიმეს ყოფიერების გარკვევითი სახით

მეტყველების პროს ჩვენ მას ვამეტყველებ მხოლოდ განცდის შესაბამისი მიმართვის ძალით. სიტყვების სხვადასხვა მიმართებით /გრძნობით სიტყვად, ინფორმაციული სიტყვად/ განსაზღვრავს ნამდვილი ყოფიერების სხვადასხვა სახეებს. "ფენომენოლოგიური ეპოქა", ეს ის მეტაფიზიკური ხერხია, რითაც თავს უკავებთ ყოფიერების მეტაფიზიკისაგან და გააძვავებს ყურადღება იმაზე, რაც გვაძლევს ასეთი მეტაფიზიკის უფლებას. ყურადღების ასეთი მიმართება, ჩვენი მხერხის სიტყვების განცდისაგან მიმართვა ახორციელებს "ფენომენოლოგიურ რეპუტაციას", რადიკალურ რეფლექსიას-ცნობიერების მხერხის შემოღობვას მხედველობაში ნაქონი და განცდილი საგნებიდან ზეითონ ცნობიერებისაგან, ზეითონ მხედველობაში ქონის და განცდის აქტისაგან. "ფენომენოლოგიური რეპუტაციი!" მოხდენის შემდეგ ხორციელდება "ინფენციონალური ანალიზი", რომელიც მოიცავს საგნობრივი მნიშვნელობისა და ცნობიერების აქტების კორელაციურ-პარალელურ ანალიზს. სუბიექტი აანალიზებს და არკვევს, თუ სახეობრივ, რომელი მხარეებისა და მომენტების სახეზე ყოფნა იტყვის სხედება მოცემული სახით მხედველობაში მიღებული ნამდვილი ყოფიერების მნიშვნელობაში და პარალელურად სუბიექტი არკვევს და აანალიზებს, თუ მხედველობაში ქონების რომელი აქტებში, ცნობიერების მხერხის სახეობრივ რომელი მიმართებაში შეიძლება მათი აქტუალური განახლება და სიტყვებით განცდა. ეს ანალიზი არის ანალიზი ცნობიერების "ინფენციონისა", ცნობიერების მხერხის მიმართობისა, რომლებშიც აღიწერება და განისაზღვრება საგნის ნამდვილი ყოფიერება. მოცემული საგნის ნამდვილ არსებობაში იტყვის სხედება ამ საგნის განახლება. "ინფენციონალური ანალიზი" კი ირკვევა, თუ ცნობიერების რომელი აქტებში შეიძლება იყოს ის განახლები და გარკვეული თავის ყოფიერებაში, ე.ი. ანალიზი ექვემდებარება საგნის ხედვისა და ყოფიერების შესაძლებლობანი, ყოფიერების უფლებამოსილი მეტაფიზიკის შესაძლებლობანი. ყოფიერების მეტაფიზიკას წინ წავიდრეწარება ყოფიერების მეტაფიზიკის შესაძლებ-

საძეგბრებში აქვთ აღწერილი ციხის "ინტენციონალუბრების პირიპირის" გამოკრახვა. "ინტენციონალუბრების პირიპირის", "ინტენციონალუბრების" გამოკრახვა, ნიშნავს არსებობის პირიპირის ციხის სტრუქტურების გამოკრახვას. ასეთ გამოკრახვას შეესაბამება განსაკუთრებული მეთოდი, "ინტენციონალუბრების პირიპირის მეთოდი". ამისათვის გულუბრების აქვთ აღწერილი აქვთ იმდენად საცნის მოცემული მინიშნულობით /გადავითქვამთ ინტენციონალუბრების მინიშნულობით/. "გულუბრების" აქვთ აღწერილი შეესაბამება ვარიანტით და თავისუფალი განვითარების ნიშნით ინტენციონალუბრების მინიშნულობით საცნის "გულუბრების" სურს ახად და ახად ვარიანტით, ე.ი. ინტენციონალუბრების "ინტენციონალუბრების" მინიშნულობით "გულუბრების" აქვთ თავისუფალი ვარიანტით. თავისუფალი ვარიანტით სურს აქვთ აღწერილი ნიშნით ინტენციონალუბრების, რამდენიმე ინტენციონალუბრების სურს აქვთ აღწერილი საცნის - გულუბრების ახად რის მას და ამით თავს ამტკიცებენ რამდენიმე არსებობის აქვთ აღწერილი.

"ინტენციონალუბრების პირიპირის", ე.ი. აქვთ აღწერილი ციხის შეესაბამება პირიპირის გამოკრახვა, ნიშნავს "ინტენციონალუბრების პირიპირის" შეესაბამება. ციხის, ციხის პირიპირის პირიპირის ინტენციონალუბრების ნიშნავს გულუბრების "სხვაგვარად-გულუბრების" შეესაბამება, ე.ი. იმის შეესაბამება, რომ რამდენიმე საცნის გულუბრების "გულუბრების" იმის იმდენად მინიშნულობით "ინტენციონალუბრების" სხვაგვარად, "გულუბრების" სხვა ვარიანტით. "გულუბრების" ამ არსებობის შეესაბამება გულუბრების, თავისუფალი განვითარების ნიშნით ინტენციონალუბრების "გულუბრების" აქვთ და იმდენად მინიშნულობით "გულუბრების" გულუბრების განსაკუთრებული ვარიანტით. ამ ვარიანტით გულუბრების ნიშნით ინტენციონალუბრების, რამდენიმე არსებობის პირიპირის და არსებობის აქვთ აღწერილი და სწორედ ამით მტკიცებება აქვთ აღწერილი ციხის "შეესაბამება პირიპირის", ე.ი. გულუბრების აქვთ აღწერილი ციხის ნიშნით ინტენციონალუბრების. ციხის პირიპირის ინტენციონალუბრების გამოკრახვა შეესაბამება სწორედ თავისუფალი გამო-

კრებულება; ცნობიერება სხვა არაფერია, თუ არა ჩამოვსება და-
მიბნეულობა და მიმართულობა. სუბიექტი თავისი ინტენციური აქტე-
რით ანიჭებს სამყაროს საზრისებს და მნიშვნელოვნებს და ამის
გამო არის სამყაროს მაქონსტიტუირებელი ფაქტორი".

სამყაროს "ობიექტურობის" მნიშვნელობა ფუძნდება სხვა
სუბიექტის მნიშვნელობაში. სამყაროს "ობიექტურობის" მნიშვნე-
ლობა "ქონსტიტუირება" "სუბიექტის სხვა სუბიექტის" მნიშვნელო-
ბის საფუძველი. "სხვა სუბიექტი" - ეს სხვა "მე", ანუ ჩემი
ანალოგია. "სხვა სუბიექტის" მნიშვნელობის საფუძველი ძვეს
ჩემი "მე"-ს მნიშვნელობა, "სხვა სუბიექტის" მნიშვნელობა
"ქონსტიტუირება" ჩემი "მე"-ს მნიშვნელობის საფუძველი. სუ-
ბიექტის, მე, შემიძლია წარმოვემნა ზოგადმართებული მნიშვნელობა-
ში ჩემთვის ზოგადმართებულის აზრით, ე.ი. ინდივიდუალური ნივთების
ვარსებაში გამოვსახავდები ინვარიანტების აზრით. მე წარმო-
ვიგონ ჩემს თავს აღქმის ყველა შესაძლო პოზიციაში და ამ გზით
გამოვსახე წარსულ ზოგადს, რომელიც აღიქმება ყველა ამ პოზიცი-
აში. სხვა სუბიექტის სუბიექტობას ვხედავ მე "მეანალოგიკობის
პერსპექტივის" გზით და ამიტომ სხვა სუბიექტის ვიგონ მე, როგორც
ჩემს შესაძლო ვარიანტს; მე ვიგონ მას, როგორც ჩემს თავს, როგორ
სხვა, ჩემთვის შესაძლო პოზიციით. საერთო ჩემი ყველა შესაძლო
პოზიციისათვის მივიჩნევ მე საერთო ჩვენთვის - ჩემთვისა და
ყველა შესაძლო სუბიექტისათვის. მე მივიჩნევ მას ზოგადად, ანუ
ინტერსუბიექტურად; ამგვარად ობიექტურობა ზოგადმართებულობაში
დაიყვანება, ხოლო ზოგადმართებული არის მართებული სუბიექტური
სუბიექტურობისათვის.

ჩვენ განვიხილავთ არ შევხებით ე.პუსტურის კონცეფციის ბუნ-
ისებრი მომენტს, რომელიც სავსეა სუბიექტურობის, ფსიქოლოგიის-
რი განსაკითხ. ჩვენს მიზანს არ შეადგენს ამ უბიძგის მოპოვება

არცაფერის ურთიკვეთი შეფასება. ჩვენ მხოლოდ ისეთ მომენტებზე შევჩერდით, რომელთა მომდევნოება პატივმარტოვად შესაძლო სამყაროთა ცნების საპრობუნი ორთქნითის პატივადი. როგორც შემოქმედი მსჯელობა გეგმავებზე, სწორედ ჰუსტერის სამყაროსებზე ფენომენოლოგიურ სურათთან დიდი ბეჭი აქვს საერთო "შესაძლო სამყაროთა" სურათს; განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს ერთ-სიფიკისა, სამყაროს მათემატიკაციისა და ღირებულებებით "კვლილებების" ჰუსტერისებური არცაფერის, რომელიც ასე ლოგიკურად და ხატვნიად არის გადმოცემული მ. კაკაბაძის პასახლებზე წამოშობი. მოცემული არცაფერის განოფნება სემანტიკის პრობლემატიკადი პამოკიპებუიდა შესაძამისი ფილოსოფიური ცნებების არცაფერისაციისა და მათ ლოგიკურ ფორმაციაციადი. შესაძამისმა ცადი ბეჭიწვენიდა აბსტრაქტული სახე მიიღო გოლსტემატიკის თეორიადი. სავარაუთოდ ფენომენოლოგიური მოძღვრების მრავალი ცნების უფრო პროფიკული გამოფნება განსაზღვრული ლოგიკური და სემანტიკური ცნებების ანალიზისა და ფუნქციონირებისათვის, რასაც გვს სურ უფრო და უფრო ხშირად ვხვდებით, მაგ.: ინტენციონალური ანალიზი, შესაძლებლობათა, პროტენციონალობათა პირიგონი, იმპლიკაციური ანალიზი, ინტენსიუბიუფორობა, ინტენსურ ელემენტობა ანალიზი და მრავალი სხვა; თანამედროვე ლოგიკის ბეჭი მიმდევარი ამოსავალი სამყაროდ იღებს სწორედ სამყაროს ჰუსტერისებურ სურათს, რა ჟემა უნდა, განსაზღვრული მოცულობით.

შესაძლო სამყაროთა ცნება მრავალმხრივ უკავშირდება ბეჭი მოფნებანიდ არცაფერის ლოგიკური და სემანტიკური ჟეალსაპრობით.

XX საუკუნის 50-იან წლებში ლოგიკურმა სემანტიკადი მკვეთრად იცვალა სახე, უნაიპან სემანტიკის სუფთა აღგებრული ფორმაციობისა არ პასუხობდა ინტუიციას. უკვე არსებულ ინტენსიონალური ლოგიკური სისებებების მოპალური, ერთის, გეგმურ, ეპისტემოლოგიურ,

რედაქციის ლოგოს პარალელურად აბეჭდა და ფუძნებდა რედაქციის
სემინარის სისტემები, რომელთა ერთ-ერთი ძირითადი ცნებაა შე-
საძლო სამედიცინო ცნება. კლასიკური ლოგოსაგან განსხვავებით,
იგი დღევანდელი ნაწარმის გამოცემა დაწინაურდა ლოგოსათვის, განსა-
კუთრებით ლოგოსი ქვემარტების პირველი პარამეტრებისათვის,
ინიციური ლოგოსი ქვემარტების ცნება მფორმის უკავშირდება ლ-
გოსი აუცილებლობას. შესაძლო სამედიცინო ფორმირებისათვის საფუძის
ცაა იყო მოქმედ სინტაქსი შემოცანა, რომელიც მუდმივად შესაძ-
ლო სამედიცინო ამსახველ წინადადებათა სინტაქსს. მიზანშეწონილ
შესაძლო სამედიცინო ფორმის გამოცემა მიღწევით მიმართულია. დაწინა-
რდა ლოგოს სემინარის მრავალი ძირითადი ცნება შემოცანა
გ.ფრეიდი, როცა იგი ახდენდა დაწინაურდა მათემატიკის ლოგოს
დაფუძნებას. ფრეიდს მიერ დადგენილი და შემოცანილი ცნებები და-
ვრო საფუძვლად მოქმედებდა უმეტეს ლოგოს-სემინარს აზრდებდას.
ამსახველი წინადადება ფრეიდს ანალიზისათვის იყო მტკიცებითი წი-
ნადადება დაწინაურდა კლას ანტიკურ წრეში. არც კლასიკური სტანდარტული
ლოგოსი სტანდარტული ქვემარტების განსაზღვრისათვის შესაძლო სამე-
დიცინო ცნება. მოქმედ ანტიკურ ქვემარტების დადგენის კრიტიკი-
ზმები იცვლება. სწორედ ამ საჭიროების დასაკმაყოფილებლად მიმართეს
ლოგოსებმა შესაძლო სამედიცინო ცნებას.

რ. კარნაპი (2) მიერ შემოგვანილ ყ ცნებებს /ლოგოსი
ცნებები/ საფუძვლად დაეკო ე. უილფრედი უილიამს ბოლიერის მოსაზრე-
ბანი /ლოგოსი-ფილოსოფიური ფრაგმენტი გამოცემული/. კარნაპი-
ული "მეტიკურიზმის აღწერა" / State description / გამოცემა-
ავს ეიბინგის შესაძლო სამედიცინო ან უილფრედი უილიამს
შესაძლო მეტიკურიზმის. იგი შემოგვანილ მეტიკურიზმს: წინადადება-
თა კლასი S₁ შეიცავს თანაური ანტიკური წინადადებისათვის ან
ფორმის ამ წინადადებას, ან მის უარყოფას, მაგრამ არა მრავალ

ეროვნულად და იგი არ შეიცავს არც ერთ სხვა წინადადებას. ასეთი აღწერა იძლევა ინფორმაცია უნივერსუმის შესახებ მტკიცებულების სრულ აღწერას იმ სასაზღვრო და მიმართებათა მიმართ, რომელთაც გამოიხატება ამ სასაზღვროს პრეპარატები. რ. კარნაპი იძლევა ამ აღწერის ქვემარნიტების განსაზღვრის სემანტიკურ ნუსებს. წინადადება აღსრულებადია აღწერილ მტკიცებულებათა მიმართ, ეს იგი ქვემარნიტია; იგი ქვემარნიტია იმ შემთხვევაში, ეს მტკიცებულების აღწერა ქვემარნიტია. ყველა აღწერილ მტკიცებულებათა კლასი, რომელშიც მოცემული წინადადება აღსრულებადია, წარმოადგენს ამ წინადადების არეს, რ. კარნაპის მიერ გამოყვანილი ნუსები ერთნაირად ნებისმიერი წინადადების განსაზღვრის არესა და Σ ყველა წინადადების ინტერპრეტაციის ნუსებია. წინადადების მნიშვნელობის ყოფნა ნიშნავს იყოფა, რომელ შესაძლო შემთხვევაში იგი ქვემარნიტია და რომელშიც ყალიბი. ეს ცნებები ქვემარნიტების ცნებას შემოგვნიჭდა უკავშირდება: არსებობს მხოლოდ ერთნაირი აღწერა მტკიცებულებისა, რომელიც უნივერსუმის რეალურ მტკიცებულებას აღწერს. ასეთი აღწერა შეიცავს ყველა ქვემარნიტ ატომარულ წინადადებას და უარყოფს ყველა ყალბ წინადადებას. ასეთი აღწერა შეიცავს მხოლოდ ქვემარნიტ წინადადებას და იგი მტკიცებულების ქვემარნიტ აღწერად იწოდება. ნებისმიერი ფორმის წინადადება ქვემარნიტია, ეს იგი სრულებად მტკიცებულების ქვემარნიტ აღწერაში. წინადადებათალოცურ ქვემარნიტების დასადაგნად რ. კარნაპი მიიღიანდა არ კლასიფიკაცია მოცემული სემანტიკური ნუსები. იგი იშვიათებს აუცილებლობის ეთიკისისებურ განმარტებას: აუცილებელი ქვემარნიტება აღსრულებადია ყველა შესაძლო სამყაროში, ე.ი. წინადადება ლოცურად ქვემარნიტია, ეს იგი აღსრულებადი მტკიცებულებათა ყველა შესაძლო აღწერაში.

კარნაპის შესაძლო მტკიცებულებათა აღწერა მოიცავდა

უსასრულო რაოდენობის შესაძლო სამყაროებს. სწორედ ამ მიტომა-
რებამ განსაზღვრა შესაძლო სამყაროთა ლოკალური წარმოდგენის
შემოქმედი ტენიციები. სწორედ აქ ჩნდება მოცულობით სტრუქტურ-
რთა ცნება, სახეობა, ს.კრიპტის რეალური სემანტიკაში
(3). ს.კრიპტისთან მოცულობით სტრუქტურა ჩნდება მოცულობით ლ-
ტის სემანტიკის ჩამოყალიბების საფორმების გამო. ნორმალურ-
რით მოცულობით სტრუქტურა არის პალატური სამეცნიერო სტრუქტურა
/G,K,R/, K-არის რეგულირება სიმრავლე; R-რეგულირება მი-
მარება K-ზე და G-E-ინტენციური და ეს ასე გამოდგება: K-არ-
ის ყველა "შესაძლო სამყაროთა" სიმრავლე, G-"რეალური სამყარ-
ოთა". ზე H_1 და H_2 წარმოადგენს ორ სამყაროს, მაშინ H_1RH_2
ასახავს, რომ H_2 "შესაძლოა" H_1 მიმართ; ე.ი. ყველი მსჯელობ-
ბა, რომელიც ფორმირების H_2 -ში, შესაძლოა H_1 -ში. მოცულობით
სტრუქტურა, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეგულირებას მიმართებას
/ყველი H სამყარო პასუხებია ზევის მიმართ, ვინაიდან, ყ-
ველი ფორმირების მსჯელობა H-ში, შესაძლოა H-ში/ ინტენცი-
M-მოცულობით სტრუქტურა. რა არის მოცულობით? ზე მოცულობით რ-
მელიც მოცულობით სტრუქტურა (G,K,R) მოცულობით, ყველი ატომა-
რულ ფორმირებას P /პროპოზიციური ცვლადს/ მიმართს ფორმირების
რეგულირებას T ან F ყველი სამყაროში, სადაც არის HEK. ფორ-
მალურად ეს ასე გამოიხატება: მოცულობით M-ზე, ზე მოცულობით
(G,K,R), წარმოადგენს ბინარულ ფორმირებას (P_1H) , სადაც P
გარბენს ატომარულ ფორმირებაზე, H-K-ს ექვემდებარება, ხოლო
ამ ფორმირების რეგულირებათა არეს წარმოადგენს სიმრავლე T, F
T-ფორმირების, F-ყვები/. მოცულობით მოცულობით პირბრებში, ფ-
მირების რეგულირება არაატომარულ ფორმირებას მიმართება ინ-
ტენციურად. სტანდარტული რეალური სემანტიკა მეორე რიტისაა,
რაცან პროპოზიციური ცვლადები გარბენენ K-ს ყველა ექვემდ-

რადიოზე. ამგვარად, არიკვე მოძღვრის უმეტესს ფუნქციას, რომელიც მიანიჭებს მინიშნულებას პრინციპული ფუნქციას.

შესაძლო სამეცნიერო განმარტებების მომდევნო საფეხურს წარმოადგენს უ.წ. "მეცნიერება სემანტიკა" /ანუ "ენათმეცნიერება სემანტიკა", ანუ მოწვევით სემანტიკის სემანტიკა/ (4). სემანტიკაში მიმართება მცირდება არა სამეცნიერო მოწვევას, არამედ სამეცნიერო და სამეცნიერო სიმართლეს მოწვევას; ფორმალის ფორმალურად ფორმალურად რომელიც აუცილებელი ფორმალურად სამეცნიერო და ყველა იმ სამეცნიერო სიმართლეს მიმართებაში, სადაც მოცემული ფორმალური ფორმალურად. ასეთი სემანტიკის სემანტიკა შეიმუშავებს რ.მონტეგომერი და სემანტიკა. ეს სემანტიკა, ისევე რომელიც არიკვეს სემანტიკა, მეორე რიგისაა. განმარტებული სემანტიკაში, ანუ მოძღვრება თეორიაში რ.მონტეგომერის შემოქმედებს პრინციპულად, სადაც ფორმალური რიგისა და აღსრულებადობის ცნებები უკავშირდება არა მხოლოდ განსაზღვრულ ინტერპრეტაციას, არამედ "ინტერპრეტაციის ფორმალური განსაზღვრული გამოყენების სიმართლეს. პრინციპული უნა ატმოსფერული წინადადებათა /სიმართლესთან/ უნა შეიცავს რიგისა განმარტების, ინტერპრეტების /ცნებებს და მუდმივებს/, რადიკალური პრინციპული არსებობის, მკვეთრების /მოდული, უნა რიგისა მკვეთრების/; პრინციპული უნა ინტერპრეტაციისათვის /მინიშნულების მინიშნულებისათვის/ განსაზღვრება ყველა შესაძლო გამოყენების სიმართლეს სიმართლეს, ანუ შესაძლო გამოყენებათა ყველა მინიშნულებადი ასაკით; ასეთი სიმართლეს უმეტესი ინტერპრეტაციის, ანუ შესაძლების წერტილები. შესაძლო სამეცნიერო მოწვევას მიმართება გამოიხატება რომელიც მიმართება რადიკალური და შესაძლო ინტერპრეტაციის, რადიკალური პრინციპული; ამ შემთხვევაში შესაძლების წერტილებად შესაძლო სამეცნიერო მინიშნუება. რ.მონტეგომერის პრინციპული უნა ინტერპრეტაციის რიგისა და განმარტების უნა

აპტილიან მოპალუმებს /ანუ მიმართულებას შეხვედრის ნერტივობას
და შეხვედრის ნერტივობა სიმრავლეთა შორის/, როგორც მსჯელობათა
შედეგად.

შეხვედრის ნერტივობა სიმრავლე შეიცავს მოლაპარაკებს,
აპრიესებს და ღრუის მიმდევრებს. აუცილებელია განისაზღვროს რა-
გორც ჭეშმარიტება ყველა შესაძლო სამყაროში. მიუხედავად მიმართ-
ება ურთი სამყაროები მიუხედავად პასუხებისა მათზე, თუ ისინი
ნარსულები იყვნენ ერთმანეთში; მიუხედავად მიმართება ექვემდებარე-
ობას ნიშნებს; ყველა შესაძლო სამყარო შეიძლება აღვნიშნოთ
1, მაშინ $\frac{1}{2}$ ნიშნებს, რომ $\frac{1}{2}$ მიუხედავად $\frac{1}{2}$ სამყაროები.
ხოლო ჭეშმარიტება []-ში აღნიშნავს, რომ $\frac{1}{2}$ ჭეშმარიტება
ყველა სამყაროში, რომელიც მიუხედავად $\frac{1}{2}$ -დან. სხვა ლოგიკის
მიმართ მიუხედავად მიმართებას სხვა მნიშვნელობა აქვს.

გამონათქვამის ჭეშმარიტების ღრუბუღება პ.ს.ს.ს.ს. (5)
მოპალუმ სისტემაში დამოკიდებულია შეხვედრის ნერტივობაზე,
ე.ი. გამონათქვამის ჭეშმარიტების მნიშვნელობა შეიძლება იყ-
ვოდეს $\frac{1}{2}$ -მიხედვით, რომელიც შეიცავს მრავალ კომპონენტს:
სამყაროს კომპონენტები, ღრუის, სივრცის, სუბიექტის და ა.შ.
და არა მხოლოდ მის აღსრულებადობაზე შესაძლო სამყაროში.
პ.ს.ს.ს.ს. მოპალუმ რაღაცეებებს უკავშირებს ღრუის ინტენსივობას.

ი.ხინტიკამ მრავალი ორიგინალური და ნათქვამი მოსაზ-
რება შესთქმნა შესაძლო სამყაროთა სუბინტენსივობას. შესაძლო სამყაროთა
შორის მიუხედავად პრინციპის ნაცვად ი.ხინტიკა იყენებს აღფრ-
ნაცურობის, მონაცვლეობის ცნებას. ხშირად ი.ხინტიკა "შესაძ-
ლო სამყაროებს" განსაზღვრავს, როგორც "მოცულობათა შესაძლო
განვითარების მიმართულებებს". ი.ხინტიკამ ჩაუყარა საფუძვე-
ლი ემისიონოლოგიურ ლოგიკას /ოპერატორები "ცოდნა" და "რწმენა"/
და პრეპოზიციურ განწყობათა შესწავლას /სუბიექტის დამოკიდებუ-

გ. ჭრეკელი პირველია გამომცემი ლიტერატურის სემინტიკის ცენტრში
ბუნებრივ ენათა ანალიზისას. ჩ. პირსმა ლიტერატურა დასაბუთა სე-
მინტიკის ძირითადი პრინციპები და ამ ზედასაზრისათ შებენა ბუ-
ნებრივ ენათა ლიტერატურ-სემინტიკური სისტემა. ამ სისტემაში
წმინდაა გაანალიზებული და დასაბუთებული მოძალური ლიტერატურის და
შესაბამისი ენობრივი მანუალისათვის სვლა ძირითადი მომენტი.
(7); (8).

პ. დიუმილის კონცეფცია ძირითადად სემინტიკის მოძღვრება ლი-
ტერატურის სისტემის მიხედვით და რატორიკის ზედა მას მიეძინა; დინტიკის-
ტური ლიტერატურის ფილოსოფიას წარმოადგენს. პ. დიუმილი მთლიანად სა-
ხე უცვლად ტრადიციას და მისი ახალი სახე ე. წ. კატეგორიული ტრადი-
ციისა წარმოადგენს ენის სისტემის ფორმულირებას ლიტერატურის სემინ-
ტიკის ენაზე. მოძალური ცენტრებს დიუმილის სისტემაში რაიმე განსა-
კუთრებული ფუნქცია არ განუცხადია (9).

სემინტიკის მთელი სისტემის სვლა განმარტდება და ენის
ფუნქციონირება საერთოდ ჩ. დიუმილის თანხმად სემინტიკის, ანუ
ნიშანთა წარმოქმნის ერთ-ერთი მომენტია. სვლა ძირითადი მოძალუ-
რი ცენტრია ჩ. დიუმილის მიხედვით განხილვით სემინტიკური და პრეპარა-
ტული ლიტერატურის წარმოქმნა-ფუნქციონირების პროცესში (10);
(11).

ჩვეულებრივი ენის მნიშვნელობის ანალიზისას "შესაძლო
სამყაროთა" ცენტრის გამოყენების შესაძლებლობაზე პირველად საბჭო-
თა ენაობის ენობრივობაში მიუთითა ე. დიუმილი (12), ხოლო შემდეგ ასე-
თი ანალიზის გამოყენება სცადა ი. სტეპანოვი (13). "შესაძლო სამ-
ყაროთა" ცენტრის ლიტერატურის კატეგორიის განხილვით რატორიკის წინადად-
ებათა სიმრავლის მიმართება წინადადებათა სხვა სიმრავლესთან ან
სიმრავლეებთან, და ეს მიმართება განსაზღვრული სახისაა. წინადა-
დებათა სიმრავლე განსაზღვრული წესებით უკავშირდება ენობრივობას

და ქვეყნიერებებს და ზეით წინადადებათა აცემის წესებს. არ-
სებობს პასაჟები ინფორმაცია და პრეპარატთა, მათ ინტენსიონალ-
თა და ექსტენსიონალთა განსაზღვრისა და ურთიერთდაკავშირების
წესები. განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება კვანტური-
ას, კვანტრთა რიცხვს, მნიშვნელობასა და მოქმედების არეს.
ძირითადი პრინციპი, რომლის მიხედვითაც რეგდება მესაძლე სამ-
ყაროს დაშვება, არის მოცემული წინადადებათა აღსრულებადობა,
ანუ ქვეყნიერების ღრუბრულების დატენა. ქვეყნიერების ღრუბრ-
ულება რეგდება ან შესაბამისობით რეალურ საქმეთა მრავალრიცხო-
ვან, ან ინფერსალ საშუალებით, რომლებიც წინადადებას მოათავ-
სებს მათი ქვეყნიერების განმსაზღვრელ პოზიციებში. "მესაძლე
სამყაროთა" ცნება იმედო ამ მოცემული სისტემის დაურთავს მოქალაქე
მკვლავლურებს და ახლა უკვე მათ მიმართ და მათთან ურთიერთმოქმე-
დებში სდება ქვეყნიერების ღრუბრულების დატენა. მოქალაქე მკვ-
ლავლათა გარდა ეს სისტემა ჩაერთდება ხოლმე ე.წ. პრეპარატული
განწყობის ანტეფსტში და მათთან ახლო მდებარე ცოცხლისა და რწმე-
ნის გამოცხადებულ ანტეფსტში; ყველა ეს ანტეფსტის ირიბი /ფრე-
გის ენიჭ/, ინტენსიონალური ანტეფსტობა და მათი ინტერპრეტა-
ცია უკავშირდება განსაზღვრულ ეპისტემოლოგიურ პრეპარატებს.

როგორ ხდება ყველა ამ ცნებათა გაგნება-გაგნება
ჩვეულებრივი ენის კვლავსას? ამ სფეროში საკვლევი ძალიან ბე-
ჭრია. აღვნიშნავთ მხოლოდ, რომ ტრადიციული ენათმეცნიერებაში და
მემორე, სტრუქტურული ენათმეცნიერების წარმოქმნის ადრეულ სა-
ფეხურზე, ენათმეცნიერები ემპირიულად, მუსტი ფორმულირების და
სათანადო ფორმალისაციის გარეშე ხშირად იყენებდნენ ისეთ მნიშ-
ვნელოვან ცნებებს, როგორცაა სუბიექტური და ობიექტური მოპა-
ლეობა, მოქმედების რეალური ძრო, სუბიექტის დამოკიდებულება გა-
რთაქმისამისამი და ა.შ. ძრეს ენათმეცნიერება ცოცხლობს ყველა

აღნიშნული მომენტი გამოხატოს სათანადო ლოკუტრი ტერმინით, მოახდინოს მათი ზომიერიღება და ახსნას ისინი სათანადო ენიმ სინტაქსის, სემანტიკის და პრაგმატიკის კონტე.

როგორც გენერაციული ტრადიციის, ისე გენერაციული სემანტიკის ანგეზიკაში უნდა პრინციპული იყოს მნიშვნელოვნის საკითხი. პრაგმატიკა, სიმბოლური ლოკუტრი სემანტიკაზე დაყრდნობით, ახლებურად განაზრებს მნიშვნელოვნის პრინციპს. ის ძირითადად მისდევს სემანტიკის მიერ შემუშავებულ ცნებებს, როგორც უნდა სისტემებს განაღებებს აორთონაგმა სისტემებზე და განსაზღვრავს მათ შორის ნონაცდულობის მიმართებებს. მნიშვნელობა განისაზღვრება როგორც ზუნქციური მიმართება ინფორმაცია /ცდარება და მუდმივება/ შორის; ზუნქციური მიმართებანი ზუნქციება სიმრავლეებს უმინან, რომლებიც მოქმედებაში მოიპან ინფექსთა სიმრავლეზე დაყრდნობით, აღფრნაციული მიმართებაში ნარმოადგენენ ზუნქციონალურ მიმართებებს ინფექსთა სიმრავლისა ინფორმაცია სიმრავლეზე პრინციპიციტიობა და მკერაციტიონის ზომულეობით და აგებულნი არიან განსაზღვრული ლოკუტრი სიმბოლუბონის მუშეობით. სისტემათა განსაზღვრა გადმოიცემა ამა თუ იმ შესაძლო სამყაროს ინტერპრეტაციით. შესაძლო სამყაროს სურათს უმინს ენა განსაზღვრული ლოკუტრი ინტენტიონის საშუალებით /ინფორმაცი, მბიუქტი, პრეციკატი, ინფექსი, მკერატიონი და სხვადასხვა ლოკუტრი ანსტანტიბი/. სამყარო კვანტიტიკაციის საშუალებით განლაგება განსაზღვრულ აორთონაგმა სისტემაზე; სამყაროთა შორის მიმართება აღფრნაციულია, შესაძლო სამყაროპან სამყაროში გადასვლის, მათი პამბევეა-განსხვავებონის აღნიცება. პრაგმატიკ სისტემათა ინტერპრეტაციისას ყველაზე მნიშვნელოვანია ლოკუტრი ჭემმარტიბონისა და შესრულებონის ცნებები. მუნებრტი პრაგმატიკა შეაპენს მოპალური ლოკუტრი ნაწილის, რაც მათის მხრით, შეპონს ინტე-

ნსიურო ლოკუაში. ენათა კვლევისას შეესაძლო სამეცნიერო სემინარი-
კა სრულიად განსხვავებულია წარმოდგენილ ენათა სისტემების
განლაგებას, მათ გეოგრაფიკულ განაწილებას და მინიშნულებების ახლე-
ბურ ინტერპრეტაციას. ეს არის აქამდე გამოუყენებელი სემინარი-
კისაგან განსხვავებული მიმართება და განაწილება. მეცნიერებს და-
ლანდ ბევრი მუსიკა და ზოგჯერ ნაწარმი ცნება, ურთული, ინტერპრე-
ტაცია და მკვლევარს საშუალებას მისცემს ახლებურად გაანალიზონ
მრავალი გაურკვეველი პრობლემა. ლოკურონი ენის რიგებისგან ენა-
ზე გადარჩება მოკვება ლოკურონი მოხმების გარკვეული შესუს-
ტება, მაგრამ ეს მუნიციპალიტატი და მოსალოდნელი. ლოკურონი სისტე-
მები საშუალებას მოგვცემს მაქსიმალურად დაწინაურებული და გა-
ანალიზებული პარალელური მიმართული შედეგები. მაქსიმალური გან-
ვიხილოთ მიმართებით ბერძნულად სახელის ურთი ზრახვები. სასურ-
ველია მოცემული ზრახვების ანალიზი რამდენიმე ენის ზედაპირი-
სზე.

[illegible]

მინიმალური გეგმის სახეობები შეიძლება ჩაითვათ:

 ბიბლიური, ადგილობრივი, ან Adjectif -ს /გეგმის/ ტიპის

ებზე --> Adjectif - - - Prep + Nom , იგი საერთოდ არ ჩა-
ნერჩევება ბაზისურ ამოპონენტში, ანაიპან არა აქვს ბაზისური
ფორმა: N être Adjectif . მიმარტებინთ ბეპსარტავი სახეების
ანტეფსტია: Det- N- Adjectif .

მიმარტებინთ ბეპსარტავი სახეების ბუსტი ევკაფტორიული
კასიფიკაცია, რტორი რტული სიმბოლო, მონაცავს ტის ფონოლოგიურ,
სემანტიკურ და სინტაქსურ /ანტეფსტის/ მახასიატებლებს:

Adjectif - - - - -> /ცარიელი სიმბოლო/
SG = /რტული სიმბოლო/

SG ----- Det ----- (± qualite
± qualite - - - - - + graduel)

მიმარტებინთ ბეპსარტავი სახელი ბეიის არსებინთ სახე-
ების ბემბეგ სტრუქტურ რუბრიკაში -----> [+Dénombrable]
[+Anime] [+Humain] [+ Abstrait] .

ანტეფსტური მახასიატებელი მიმარტებინთ ბეპსარტავისა
ებება:
[Det - N -----] .

ამტარაპ მიმარტებინთ ბეპსარტავი სახეების რუბრიკა
ბემბეგნაირაპ ნარმოტვირება:

Adjectif -----
[± qualite] [+ graduel] [+Dénombrable] [+Anime]
[+Humain] [Det - N -----] .

ბეჟანბება სქესსა და რიცხვი ბეიება აღინიშნოს
არტული სიმბოლოს საბულებინთ, რაც პაემატება მახასიატებელი
ნაინთა ანას რრი ელებენტის - არსებინთსა და ბეპსარტავის
ბეჟებინს ბემბეგ .

მიმარტებინთ ბეპსარტავი სახეების პრპონიციული
ფუნქცია ტამოხატავს რტვარ მიმარტებას რ არტუმენტთან, N₁ -

1. Lunaire - qui appartient ou qui rapport à la lune.

2. Lunaire - ୦୩୭.

3. Lunaigon - Լունայոն .

4. Lunatique - ზეგ. სან.

June

Lune

Lunette

ავიწოთ მხოლოდ ზერსაჩქარო სახელები:

Lunaire - Դպրատանս ան միմարտեմա՞մա մեղադրեա՞ն. ամ
ժեքսահաշուս ցլխեղնսոհնալո ո՞րնեմա ոմ սաճանա չլանո, Դոմըլոյ
միմարտեմա՞մա ամ ժեքսահաշուան. ոնեղնսոհնալո - ոս ջընլոյնսա,
Դոմըլոյ ամ սաճանա սոմհաշլոյն ամոհարհլոյն Դոնհրոյլ ոնոն-
ոյնս զլոյն րանսնըլոյն Դոհրոնոնոնս սաժլոյնոնո, Եոլո մոնո-
նըլոյնոնս ոս, Դպր մոլոյնոնս Լոյնոն Դոնոն /Նոմանոյնոն Դոնոն-
ոյնս սանո/.

Disque lunaire, clarté lunaire. Le sol lunaire. Cirque Lunaire. Année.

lunaire, Mois lunaire (lunaison). Cycle lunaire.

აქ, აღბათ, გადის იმ ბესადელ სამყაროს ბოლო, სადაც ლეონი-
ნი კავშირის საგანსა და ზეისებრს ბოროტს გვაძლევს სამუშაოდან,
ვინაშა მას რეალური სამყარო და რეალური ნებისმიერი ინფორმაცია
ბეჭდვით გადის. ლეონი კავშირის სუბიექტსა და
პრობლემას ბოროტს ექვემდებარება ენისა და ლეონის კანონებს.
ბეჭდვით მასგანგებო ამაღლებულია ექსტრაქტული: paysage lunaire
/ აქ ჯერ კიდევ ბეჭდვით გადის გადევნება ინფორმაცი-
lunaire - რაც ცნობიერებაში იწვევს მთავარისავე ნარმოცდნას/.

Des teintes livides de monde lunaire. Le monde lunaire.

մարտական, այ յայդ ռեզոլյուցիոն հիշելն ամենաբարձր շարժ-
ուն, և քաջամարտիկ խորհրդով և քաջամարտիկ քաջությամբ և

ენის ღარბებზე არ შორებდა, მაგრამ შესაძლო სამყარო უკვე იც-
ვებდა, ხოლო "Réveur lunaire" და "coeur lunaire" - უკვე
სხვა შესაძლო სამყაროს კონტინენტებში მოქმედებს. რეალური
სამყარო შეიცვლება სხვა შესაძლო სამყაროთ: ექსპერიმენტის გან-
მარტება: qui a quelque chose de chimérique ასახავს სხვა შე-
საძლო სამყაროში გასვლას. ლოკუტური კავშირი სუბიექტსა და
პრეიკავს /ტრემა/ შორის /ინფორმაცია საბუნებრივად/ ირრდება.
მეცა მოცემულ წინადადებაში შეცნობა ჯერ არავე შესაძლებელია,
ვინაიდან ლოკუტური პრეიკავის შესუსტება ხდება ენის ხატვად
შესაძლებლობა ღარბებში. ეს ისეთი გასვლებია; რომლებიც
გასაშვებია აღორციელის ექსპერიმენტი.

შესაძლო სამყაროთა სემანტიკის /ფართო გაგებით, ლოკ-
უ-ეპისემოლოგიური და ინტენსიური ფელსაზრისი/ პრინციპ-
ების გამოყენება, აღბათ, უნივერსალური და ფელსაზრით შეგებებს
მოცულობის უნივერსალურობის ძებნას, თუ ურთიერთ შესაძლებ-
ლობას სხვაგანავე შესაძლო სამყაროს მიმართული /ლოკუტური, შედეგ-
ით, ინტენსიური/ ფელსაზრისი. ინტენსიური ფელსაზრისი
ყველა შესაძლო სამყაროს უნივერსალური ანალიზი ექცევა ენის
სამყაროს ღარბებში.

სემანტიკური ფელსაზრისი XX საუკუნის 20-იან წლებ-
ში კავშირი სუბიექტსა და პრეიკავს შორის /მხედველობაში
გვაქვს მხედველი ინტენსიური/ არ სკილდება ლოკუტურ ფელსაზ-
რისს და ყველა შესაძლებელი გასვლება აღორციელდება ანტიკუტური
ენის გრამატიკისა და სტილისტიკის ღარბებში. XX საუკუ-
ნებში კავშირი სუბიექტსა და პრეიკავს შორის იმდენად
ირრდება რეალური სამყაროს ფელსაზრისით, რომ შეუძ-
ლებელი ხდება ფელსაზრისი ინფორმაცია გასვლისაგან რეალური
სამყაროდან სხვა შესაძლო სამყაროში. ინფორმაციის განსაზღვრა /გა-

რეგობრებს ურთივე შესაძლო სამეცნიერო საზღვარში გადის სივრცისა.

ამიერიდან მისთვისაც ანგარიშის ანგარიშის, უნივერსალური მნიშვნელობის განსაზღვრული ლოკალიზაცია შეიძლება განხილული იქნეს ამ რეგობრის საზღვარსაც ანგარიშის, ამ შესაძლო სამეცნიერო.

არსებობს, აგრეთვე, ძროხის, აგრეთვე, მიმართების /გენეტიკის/, მნიშვნელოვანი რისკის, მიმართის ანგარიშის, რაც გენეტიკის საზღვარს უსაზღვროდ მიმართის, რომელიმე მიმართული ფუნქციის მნიშვნელობა მოკლებულია იმ საზღვარს, რომელიც იქნება აღნიშნული ანგარიშის რომელიმე /ნაწილი/. გარდა ამისა, ინგლისის რეგობრის შესაძლებლობის განხილული სამეცნიერო ანგარიშის /ანგარიშის ანგარიშის ურთივე საზღვარსავე /, საზღვრის საზღვრის ისტორიის ანგარიშისა და სკალის ინგლისის /ეს უკანასკნელი უსაზღვროდ მიმართის ინგლისის და განსაკუთრებით ხშირად ნაშრომი გენეტიკის შესაძლებლობა/. ყველა შემთხვევაში. ყველა შემთხვევაში ინგლისის მნიშვნელობას ანიჭებს შემთხვევითი ღირებულებას. მნიშვნელობა ამ შესაძლებლობა არსებულ გარემოთა მდგრადობას /რეალური ამ შესაძლო სამეცნიერო/, ამ ყაღდისა.

მიმართული უნივერსალური ლოკალიზაციის საფუძველზე ანიჭება ანგარიშის ენის მიმართებით არსებულ სამეცნიეროთა ის სურათი, რაც გადაჭრება ამ ენის სტრუქტურის მიმართებით; საინტერესო პრობლემათა გეოგრაფიის საზღვარსაც ენის მიერ გამოცემული შესაძლო სამეცნიერო სურათთა შედარება.

პრობლემა: როგორ გადაჭრება მიმართება შესაძლო სამეცნიეროთა შორის, როგორია ამ სამეცნიეროთა ლოკალიზაციის სურათი, როგორ ანსახება ამ სამეცნიეროთა მნიშვნელობა ანგარიშის ენათა მიერ, რას იძლევა მიმართული შედგება ანალიზი, რამდენად გააიხილება ანგარიშის ენები უნივერსალური სემანტიკური ენისავე და შესაძლო-

2. Р. Карнап. Значение и необходимость. Москва, 1959,
3. С.А.Кринке. Семантическое рассмотрение модальной логики.
В кн.: "Семантика модальных и интенциональных логик". Москва, 1981.
4. Р.Монтегю. Прагматика и интенциональная логика. В кн.:
"Семантика модальных и интенциональных логик".
Москва, 1981, стр. 223 и далее.
5. Д.Скотт. Советы по модальной логике. В кн.: "Семантика
модальных и интенциональных логик". Москва, 1981,
стр. 289-317.
6. Я.Хинтиikka. Логико-эпистемологические исследования. Моск-
ва, 1980.
7. Ч.С.Пирс. Элементы логики. В кн.: "Семиотика". Москва,
1983, стр.154.
8. Ю.К.Мельвиль. Ч.С. Пирс и его прагматизм. Москва, 1968.
9. Д.Льюиз. Общая семантика. В кн.: "Семиотика". Москва, 1983,
стр. 253 и далее.
10. Ч.У.Моррис. Основания теории знаков. В кн.: "Семиотика".
Москва, 1983.
11. Ч.У.Моррис. Семантика языка и психология. В кн.: "Семио-
тика". Москва, 1983.
12. Вяч. Вс.Иванов. Семантика возможных миров и филология.
В кн.: "Проблемы структурной лингвистики". Москва,
1982.
13. Ю.С.Степанов. В трехмерном пространстве языка. Москва,
1985.
14. Я.Хинтиikka. В защиту невозможных возможных миров. В кн.:
Логико-эпистемологические исследования". Москва,
1980.

И.Пхакадзе

НЕДОСТИЖИМЫЕ ДОСТИЖИМЫЕ МИРЫ

Резюме

Семантика "возможных миров" в ее лингвистическом применении теряет многое из своей логической строгости и системности. Это естественное явление, если принять во внимание, что заинтересованность естественного языка в выражении и в передаче смысла и значений иная, чем у логического языка. Необходимость и плодотворность привлечения формализованных систем и философской рефлексии для анализа естественных языковых систем бесспорна и уже бесспорна. Задача заключается в том, каким образом упорядочить и представить реальность естественного языка, в ее языковом выражении в свете чисто лингвистических, логико-формализованных и философских осмыслений. Семантика "возможных миров" является именно той сферой, где смыкаются интересы лингвистов, логиков, философов и психологов (список можно продолжить). Каждый из них откроет в этой области свою проблематику и постарается найти пути их прояснения. Именно подобной посылкой является данная статья.

I. Pchakhadze

DES UNIVERS ACCESSIBLES RESTÉS INACCESSIBLES

La notion d' "univers possibles" s' est révélée remarquablement résulative au cours de l' analyse logico-sémantique des ensembles de modèles. Plusieurs problèmes d' ordre ontologique et épistémologique trouvent leurs solutions dans les analyses des systèmes modaux

et des attitudes propositionnelles. La même notion, reformulée en termes sémantiques compte tenu des besoins des langues naturelles présente des perspectives prometteuses, dans la recherche purement linguistique aux trois niveaux de la langue. En même temps elle peut présenter sous un jour différent plusieurs problèmes logico-sémantique et psychologique du texte littéraire. La notion d' "univers possible" est, peut-on supposer, une catégorie logico-sémantique universelle.

თბილისის შრომის წიგნის ორდენის მქონე

საბჭოთაეთის უნივერსიტეტის შრომები

Труды Тбилисского ордена Трудового Красного Знамени

государственного университета

28I, 1988

მ. ანდრეასიძე

ქვეყნის შერჩევის კრიტერიუმები და ადაპტაციის

პროცესები ჰუმანიტარული დაჯილდოების სფერო-

ვების საფუძველზე

თანამედროვე ელემენტარული უცხოური ენების სწავლების პროცესის საფუძველზე წარმოდგენილი გახდა მრავალფეროვნების აღება ენობრივი კომუნიკაციის აქტიურობის მიხედვით. საკომუნიკაციო უნარ-ჩვევების ჩამოყალიბებასა და სრულყოფილი გრძელვადიანი ენობრივი უნარების წარმართვის მიზნების მიხედვით აუცილებელია, სრულიად განსხვავებული ასაკის, ინტელექტუალური და მხედველობის მქონე ენის შემაჯავრობიდან. შექმნილია სივრცითი მოთხოვნა ენობრივი უნარების განვითარების სწავლების მიზნების ძირითადი გადამწყვეტი. განსაკუთრებული სერიოზულობით დასაყრდენი ენის წესრიგში ენობრივი სწავლების ფორმების გადამსწავლის, უპირველეს ყოვლისა კი ძირითადი საბავშვო-ბავშვობის სფეროს ფუნქციების კრიტერიუმების დადგენის საკითხი.

წინამდებარე ნაშრომი მიზნად ისახავს ჰუმანიტარული და-ჯილდოების უცხოური ენების, კერძოდ, გერმანიის სწავლების სპეციფიკის გადართმევითი იკვლით სფეროვების საფუძველზე ენობრივი უნარების განვითარების მიზნების დადგენის საკითხის განხილვას და მიზნების ფორმირების; განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა ენობრივი უნარების განვითარების პროცესის დადგენის საკითხს აუცილებლობისა და ფუნქციების რეგულირება-ადაპტაციის საკითხების მიხედვით აუცილებელი და

პრობლემატური საკითხი. კვლევის აღნიშნულ პლანში წარმართვა
მით უფრო საინტერესოა დავსახება, რომ შეინიშნება ამ მიმარ-
თვლით არსებულ ნაწილობა ერთგვარი სიმცირე. ეს მაშინ, რო-
ცა სპეციალური, ე.ი. გერმანისთვის დაკუთმებული სტუდენტები-
სათვის ექსპერტის მასალის მიწოდების ღონისძიებასთან-
სადაც საფუძვლად ბრუნვის საგნად არის ქვეყნი საბჭოთა თუ
უცხოელი ღირებულებათათვის: ტექნიკის მერკვის სრ-
ფერუმების პარკისა ექსპერტის მრავალი გამოკვლევა, უნდა
მუდმივობის მუდმივი აღმინათები და საგანგებო სიმართლ-
ები, გამოცემის სპეციალური სარეკლამო მიზნების (1).

განსახილველი საკითხები გარდამავალია, თუმცა მათ გა-
განის ღონისძიება საბჭოთაობის პრინციპის, უმეტეს მრავალ-
ბის შესაბამისად - ყველ ცალკეულ შემთხვევაში სავსებით მრ-
გნადური და არაშემატებით. უცხოური ენების სწავლების ა-
რეული ეფასისათვის - მეტ-ნაკლებად შეზღუდული საერთაშორისო
მფიცადური. თუ პირადი ანტაგონების პირობებში - ნიშანდობლივი
იყო მრგნვების აღება უცხოურენოვანი წერილობითი ძეგლების
წაკითხვა-გაგებაზე და შესაბამისად, სახელმძღვანელოშიც ძირ-
თადად მრგნადური, მხატვრული ღირებულებანი მერკული ნიმუ-
შები წარმოება. საერთაშორისო პოლიტიკური ვითარების ცვლი-
განათარებლად სამეურნეო, კულტურულ-სამეცნიერო ურთიერთობ-
მა, გამრიდმა პირადმა ანტაგონებმა წამოჭრა შესაბამისი პრინ-
ციპები და უცხოური ენების სწავლება სათანადოდ საკომუნიკაციო
უნარ-ჩვევების გამოუმუშავება-აქტივიზაციას დაუქვემდებარა. სწა-
ვლების ამ მიმართულებით წარმართვის პრინციპს თავისუფლად შეუ-
ნდა ხელი ერთი მხრივ ყველგანური სამეცნიერო გერმანული ენის
მნიშვნელობა პაციენტად წერილობითი ძეგლების ენობრივი წარმ-
ბისაგან, მეორე მხრივ კი - სტრუქტურალიზმის განვითარება და

ხსენიებენ (3). ზემოა პარადიგმული გვხვდება ტერმინები:

Lehrbuchtexte /სახელმძღვანელო ტექსტი/, Originaltexte

/ორიგინალური ტექსტი / (4), authentische Texte /ავთენ-

ტიკური ტექსტი / (5). ბუნებრივად, იქმნება უმეტესად გაუგებრობა, ხდება რელაციის პარადიგმა აღსანიშნავი და აღმნიშვნელი მონიშნული. პარადიგმული ხმარება ტერმინებისა literarische Texte

და künstlerische Texte გასაგებია და ბიბლიკური, პანორამული ტერმინები კი გარკვეულ პარადიგმას საჭიროებს ორპირიკური მართლმადიდებლობის მიზნით. ასე მაგალითად, რამდენად მარჯობს ცნებაში Lehrbuchtexte მხოლოდ ხელოვნური ტექსტების გაგება, ანდა რამდენად სიმართლეს უფრო მიახლოება Originaltexte და authentische Texte

გადასწავლია ეს არა მათი ხმარება ტერმინების literarische, künstlerische Texte პარადიგმული?

უფრო მეტი, ცნებაში Lehrbuchtexte მხოლოდ ხელო-

ვნური ტექსტების გაგება - პირდაპირ, უმეტესად მხოლოდ, რომლის უნიკალურობაც არ უნდა იყოს მარჯობა. გამოცხადდა არ არის, რომ სახელმძღვანელო ხელოვნური ტექსტების გვერდით შეგვხვდეს გერმანული ავტორის ექსპერტიზა, ნაშრომები ან პუბლიკაციები ხასიათს ნაშრომებიდან.

უფრო მეტი, ძნელად შეიძლება იხილო სახელმძღვანელო, რომელსაც პანორამის სახით მანერა არ ახერხებს მან ორიგინალური ლიტერატურული ნიმუშები. ნაშრომიდან გამოდინარეობს, რომ

Lehrbuchtexte

-სათვის უმეტესად და აუცილებელი პა-

ნაწილი უნდა იყოს სასწავლო მიზნების მიხედვით სახელმძღვანელო შეგნის ფაქტი. არც ტერმინების nichtliterarische,

nichtkünstlerische Texte

მიზნება შეიძლება

ბუნებრივად მიგნებულად გამოიყენოს ტექსტების აღსანიშნავად.

"არამბაგურელი", "არადიგურაგურელი" უფრო ფართო ცნებაა და
იგი ხელოვნურად შეგუბნილი მბაგურელი ჭეშვების კავშირით
კუბილიცობს უფროს ან სპეციალური პროფილის ჭეშვებისა უთ-
მის გარკვეული ადგილის. წინამდებარე გამოკვლევაში ხელოვნურად
შეგუბნილი ჭეშვებს მოვიხსენიებთ ჭეშვითი კünstlich zusam-
mengestellte Lehrtexte.

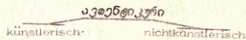
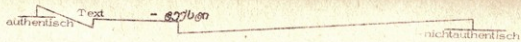
ცნობილია, რომ Original - საუბესიკოთი განმარ-
ტების ლანახი "საგაპირველს", "გეგანს" წიშნავს. საჭო-
ვლაოპო რამკუბრებშია მისი ხმარება დიგურაგურელი, მბაგ-
ურელი წანარმოების აღსანიშნავად. ამგვარად, Originaltexte
სიწინიშია künstlerische, literarische Texte - სი.
და ჟე ამ ჭეშვითის ხმარება მისი წინამ უბესხეობას იწ-
ვეს, ეს მხოლოდ და მხოლოდ მისი authentische Texte -
სთან მიმარტობით უნდა აიხსნას, იმგვარად, წამგვარად წი-
ტრად ქვევით ვნახავთ, მათ შინილება გარკვეული შეხების წი-
ტრები აღმოაჩინებთ.

"ავტენტიკურის" ჭეშვითი უკანასკნელ ხანებში ნემოი-
რად იუროსპრუგენიდან დინკუბიდაქტუაში და საკმაოდ მგა-
დაც მისიკადა ჭეხი. გერმანულენოვან წყაროებში მას იყენებენ
განსაზღვრების სახით სრულიად განსხვავებული მნიშვნელობის
მქონე ცნებებთან: authentische Texte /ავტენტიკური ჭე-
სტები/, semiauthentische Sprachen /სემიატენტიკური
ენები/; authentische Landeskunde ავტენტიკური მხარე-
მკობრება/, authentische Unterrichtsmaterialien /ავ-
ტენტიკური რიდაქტური ჟვალსაჩინო მასალები/ და ა.შ. (6).
თხოვრის მათგანის განხილვა არ წარმოადგენს წინამდებარე
ნაშრომის კვლევის საგანს. გამოვყოფთ მხოლოდ იმ საუბრად, წამ-
ყვან მომენტს ავტენტიკურის ცნებაში, რაც მისი უსოვეს ფართ

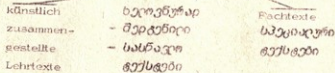
როსაპირითაც გამოცხადებულია მისი პოლიტიკური იდეა: "ნარჩენი მხოლოდ ამოსავალი უნის ქვეყნიდან მივყავით, დედადნის მატარებლის მიერ შეგატანილი". ავტორი კი ფიქსირებს დედადნის მიერ მიტანილ მატარებელს და ამასვე იქნება იგი ისეთი პარაფრაზით: "ნარჩენი მატარებელი, რომელიცაა "არაპარაფრაზული, არა-პარაფრაზული, რომელიცაა პარაფრაზული" (7). ნათქვამი ავტორის მიერ ნათქვამი და ავტორი კი ფიქსირებს დედადნის მიერ მიტანილ მატარებელს: ამოსავალი უნის ქვეყნიდან მივყავით, დედადნის მატარებლის მიერ შეგატანილი, არაპარაფრაზული, არაპარაფრაზული. მატარებელი ამასვე იქნება ნათქვამის ავტორი კი ფიქსირებს უფრო ფართო ხასიათს, რადგანაც მისი ფარგლებში გაერთიანების უფლებას ანიჭებს ავტორი "რომელიცაა პარაფრაზული ფიქსირების", ე.ი. ისეთებს, რომელთაცაა პარაფრაზული, სამეცნიერო ანუ სახეობის წარმომადგენელი რომელიც უფრო ავტორ-ავტორის მიერ იქნება აღიარებული ავტორი სახეობის მიმართ-ნათქვამის ხელშეწყობა შეგატანილი ფიქსირების ავტორის საპარაფრაზული და ფიქსირების ხელშეწყობის მიერ პარაფრაზული პარაფრაზული (8).

განხილვის საფუძველზე შეგვიძლია შევადგინოთ პარაფრაზული ფარგლები ფარგლებში მატარებლის სახეობის ფიქსირების პარაფრაზული უფლებების საფუძველზე, რომელიც რომელიცაა წინამდებარე გამოკვლევისათვის და არამც და არამც არა აქვს პარაფრაზული პარაფრაზული (იხ. ცხრილი).

მიუხედავად იმისა, რომ - არაპარაფრაზული ფიქსირების - არ ნარჩენი მხოლოდ იქნება უფრო ავტორის სახეობის, რადგანაცაა განხილვისათვის უფრო ნათქვამი სახეობის მიერ ავტორის ავტორის პარაფრაზული პარაფრაზული პარაფრაზული. მიუხედავად იმისა, რომელიც ნარჩენი მხოლოდ ფიქსირების სახეობის საფუძველზე განხილვისათვის უფრო ნათქვამი მატარებელი

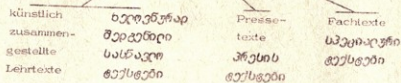

არასაქმიანო ტექსტი

მხატვრული

არამხატვრული

მუდრისპირისი, ლეონიკა სპირიძის მიმდევრების განმარტება: 1. ყველა მათგანში მეტ-ნაკლებად დასტურდა ავტორიტეტის უღმრთებლობა, 2. ასევე ჰუმანიტარული პროგრესის არიან, 3. შეიძლება ვ.ნ. "მხატვრობის მიმდევრები", რომელიც მასობრივად არის წარმო-
ბადებული მხატვრული ტექნიკით და მიმდევრად - სპირიძის
ტექნიკით. ხელოვნებად შეიძლება და პირის ტექნიკით უმეტ-
ესად შეიძლება პროგრესის ნაკლებად მათ შორის და ავტორის ინ-
ტელექტუალური მიხედვით და მასობრივად დასაბუთებული
მხატვრობა.

ჰუმანიტარული ფაქტობრივად უცხოური ენის სწავლების
მიმდევრად გამოიყენება, რომელიც უპირატესად ყოველსა უმრავლეს
კომპლექსურად და უცხოურენოვანი სპირიძის ტექნიკის რე-
კონსტრუქციის კომპლექსური მიხედვით, სადაც
რელიგიური მიხედვით სპირიძის ავტორიტეტის მიხედვით ტექნი-
კის მიხედვით. აქვე შეიძლება, რომ სასწავლო პროცესში სადა-
რეც და სპირიძის ტექნიკის ჩანაწერს სადაც ტექნიკური
აქვს და მათი არადასტურებული სახით მიხედვით ავტორის ნაკლებ
სადაცსადაც ინტელს. სამართლებრივ ფაქტობრივად კომპლექსური
მიხედვით, ლეონიკა სპირიძის მიხედვით მიხედვით ტექნიკური
ტექნიკის მიხედვით: ხელოვნებად შეიძლება ტექნიკის მიხედვით
უპირატესად ლეონიკა, რომელიც უმეტესად ტექნიკური
აქვს სასწავლო-პროგრესური, პროგრესული მუდრისპირისი და რა-
ტომ. განვიხილოთ თანამედროვე მათგანი.

ხელოვნებად შეიძლება ტექნიკის მიხედვით ტექნიკური მიხედვით
ამოიწოდება, რომ ის მართლაც, დაწყებული სპირიძის სადაცის ნაკლებ
დასაბუთებული. მასში ლეონიკის პროგრესის განმარტების
მართლაც ავტორული ტექნიკა და ტექნიკური მიხედვით,
რაც შეიძლება მიხედვით პროგრესის განმარტების უღმრთებლური ფორმით

Ռուսաց զորքերը և լեռնաշղթաները չհաղթելու պարագայում ռուսական զորքերը պետք է հեռանան Երևանից և չեն պահպանում իրենց դիրքերը Երևանի և Երասխի միջև գտնվող լեռնաշղթաներում։

მესამე სოციალური - სოციალურიზმის პრინციპის დაცვა-
პოლიტიკის მიხედვით. რამდენადაც იგი თავისთავად შემოქმედებით-დონ-
ტონიკური მომენტის უკავშირდება, ამიტომ სხვადასხვაობასაც აწი-
ლინდობს დასაწყისში. არამედ მთავარი სოციალისტური მომენტის შემოქმედის
პრინციპის აღიარება. ეს გამოვლინდება საკონსტიტუციო-დონის მიხედვით,
რომ ადამიანის უცხო სამართლებრივი მომენტური უნის პრინციპის გამო-
ვლინების აღიარებას და მან უცხოური უნის გამოვლინებით პირველ
რეგულაციის მიხედვით მათხრობელი მომენტური სამართლებრივი აღიარება უნდა
შეძლოს, მაშინ, ცხადია, მასალის შემოქმედისადაც უპირატესობას
მომენტური უნის სოციალისტური ამსახველი მომენტის მიხედვით
(10). ხოლო ეს სამართლებრივი მომენტის გამოვლინებით, პრ-
ინციპი, ეს უნდა იყოს, რომ სოციალისტური უნა ან უნის მომ-
ენტური უნის უნდა იყოს, მაშინვე მომენტური სოციალისტური მომენტური-
დონის უნდა შეიქმნას. მომენტური მომენტური სამართლებრივი უცხო-
ური უნის მომენტური უცხო მომენტური დასაწყისში, მაშინ,
მომენტური, მასალის შემოქმედისადაც ამოცანადი უნდა იყოს მომ-
ენტური სოციალისტური ამსახველი მომენტური უნდა მომენტური მომ-
ენტური მომენტური სამართლებრივი სოციალისტური ეს უნდა იყოს მომ-
ენტური მომენტური, მომენტური ან პირველი მომენტური სამართლებრივი
რად უნდა იყოს. მომენტური მომენტური მომენტური სხვადასხვა გზით მი-
მოცემის სასურველი მომენტური, ესეიგი მომენტური მომენტური მომ-
ენტური ამოცანადი პრინციპი.

ამდგარად, ხელუფლებად შეგდენილმა ფეუსტებმა სწავლების პირველ ეტაპზე შეიძლება დიდი სამსახური გაუწიოს სფუდენტების ენობრივი არმპროგრესიოს ჩამოყალიბებაში, მაშასადამე შემიძლება უკვე ლოტკურად გავა პერიოდში, როდესაც ეს ფეუსტები ამოწურავენ თავიანთ შესაძლებლობებს, როცა სფუდენტების მომზადების დონე უფრო მაღალ ენობრივ მასალაზე გადის სწავლების საშუალებას იძლევა, როცა სასურველი და აუცილებელია კი ხდება აუდიტორიაში მხატვრული ლიტერატურისგან შეჩვეული წიგნების შეგება.

მხატვრულ ფეუსტს ხელუფლებად შეგარბილი მხელი რჩება უპირატესობები გააჩნია. იგი ენობრივი ქმედების კლასიკური წიგნია; რომელიცაა ურის სულიერი სამყარო და ფსიქოლოგიური დეპონა არეული; ლეცა არც იმის უსაზღვროდ შეიძლება, რომ მხატვრული ფეუსტი მრავალმხრივია, მრავალგანზომილებიანია ფენომენი და მისი გამოყენება სასწავლო მიზნების მხელ რიც სიჩქარეობაა დაკავშირებული. შეიძლება ითქვას, მის ყოველ ღონისობას სათანადო უარყოფითი მომენტის ახლავს ხან, რომელიც სინერგიულ ნარმოკენასაც ქვეითი შევსებობით ენობრივი, შედეგების-ინტელექტუალური და დიდაქტიკურ-ესთეტიკური პლანების გაფართოებებით.

ლიტერატურული ნაწარმოების ენა გამოირჩევა მუდმივი მაღალიმპროგრესიით. მასში მათსიმალურადაა დაცული ჟამთაგული ნიშნები, სტილისტურად საუკუნეობს ფორმისა და ნარმოკენის მიერადრი ექსპრესივი მასალა, მის გამოც იგი სფუდენტისათვის ენობრივი ქმედების წიგნად იქცევა. აღნიშვნის ღირსია ისიც, რომ ლეცა-ტური ექსპრესივი ლიტერატურული ნაწარმოებში მჭიდროდ ურწყობის სიტუაციას. ყოველი სიტუაცია, ყოველი ფრაზა ფეუსტში აღწერილი სიტუაციით არის ნაკარნახები და ამდგარად მისი განუყოფელი ნაწილია. ეს ფაქტი თავისთავად ჩამდენივე დამუშავით მომენტის შეცვლილია:

[illegible][illegible]

Եղբայրներս-հեղափոխական Յուսուֆ Բախչևանցի և Եղիշ Բախչևանցի
 խորհրդա ժամկետներն ու իր իրավունքները, ղրկադրողները, մեզին զ-

მცოცხველობის, წმინდა კურთხეული და ღირსეულობის ხასიათის ინ-
ფორმაციით, რომელსაც ის უნის შემსწავლელს აწვდის. ღმერთი ისიც
უნდა იმეცნოს, რომ ამ სახის ინფორმაციის აღქმა სტრუქტურისაგან
გარკვეული პრესტიჟიულობის ცოდნას, კურთხეულ ანგელოსთაგან
კვევას, საერთო განვითარების მაღალ დონეს და ამათის ჩვეუ-
რის ღრმას იხსენებს.

დოქტრინული-ესპერანტიზმი კლასიკური წინააღმდეგობით მონივრულ
გამოცდებით: უნდა მხრის ის კონკრეტული საკითხი, რომელსაც
ახდენს მხატვრულ ნაწარმოებში აღწერილი უმცირესი, ჯიშობი,
მეცადონა, შემართება, სამშობლოსადმი სიყვარული და სხვა სტრ-
უქტურის სუბიექტის სამართლის ჩამოყალიბებაზე, მისი ხედვის პირ-
მართის გაქრთლებასა და გემოვნების დახვეწაზე; მკრთ მხრის
ყო წმინდა ფსიქოლოგიური მომენტის, კერძოდ, ის სიხარულით
კმაყოფილება, რასაც სტრუქტურის მონივრულობის სიზუსტეების დაძე-
ვა, ნაწარმოების ნაკრები და მისი სიღრმეებში წვდომა განაცდ-
ვინებს. არ გამოვრცხვით საინფორმაციო რეაქციასაც: უცნობი
მასალის გამოვლენაზე, რელიგიური რამათაგანული ანგელოსთაგანით
აგებება, სრულიად უცხო კურთხეულ ანგელოსთაგან დაფიქსირება,
გაუგებარი ინფორმაციის შემცველობა გეგმაზე, რომელსაც სტრუქტურის
ვარ არმეცნოს თავს მასწავლებლის დახმარებით, უცხოკლასიკური
ხასიათის ცნობარების და დამატებითი ღირსეულობის წყაროების
მოშველიების გარეშე, შეიძლება უნის შემსწავლელი გააღმამოს
ნაცვლად ესპერანტიზმი გეგმისა და ფსიქოლოგიურიდან უაღრესად
განაწილს შესასწავლი მონივრულობაში.

მხატვრული გეგმის ასეთი წინააღმდეგობრივი ბუნების
გამო საკმაოდ რელიგიური მისი შესარჩევად ურთიანი ჟიგერითების
დაგება, ნიშნობებს, ღმერთი პრემიისგან დაკლავებაზე უნდა,
სადაც ნებისმიერი სიზუსტის მხატვრული გეგმის რეცეფცია არ და-

ესმეტიკვერი ხასიათის მხატვრულ ტექსტებს ვანიჭებთ, კერძოდ
ისელებს, რომელშიც ურის სული, მისი ყოფა-ცხოვრება, პოეტ-
რული შემკვირება, ლიტერატურული პროცესები, ესმეტიკვერ
შეხვედრებათა ჩამოყალიბება და ურის სულით რჩებადობათა
ახლებური გაგებასება ხდება (16). ასეთი ტექსტები მრავალადა
გერმანულ ლიტერატურაში და ისინი შემადგურად დადაგების საშუა-
ლებასაც იძლევა. სასურველია, ეს სწავლების პირველი ეტაპისა-
დის განკუთვნილ მხატვრულ ტექსტებში უშუალოდ სიტყვითი იქ-
ნება დამუშავებული ესა და ის პოეტურ-მხატვრული ნაწარმების
ხასიათის ინფორმაცია. მოგონებებიანი პერიოდისათვის დამიწმულ
ტექსტებში აღწერილი სიტყვებიანი კი შეიძლება პოეტური არ-
ტისტის, ისტორიული ფინის წინასწარ ცოდნას ეფუძნებოდეს.
მისთვის პრესუმიციების განება, მათი მოცულობისა მიხედვით,
დასაშვებია აგრეთვე მიზნობით ენაზე.

მხატვრული ტექსტის შეჩვენებისა შედარებით ნაკლებად მინ-
შენდელვანი, მაგრამ მანც გასაგებობისინებების სიტუაციების
ჭრიტრუბის დაცვა. სასურველია, რომ მხატვრული ტექსტი იყოს
მდინანი, სიტუაციად დასრულებული ნაწყვეტი რომანიდან ანდა
მცირე ფრმის მოხატობა. ამ პრინციპით შეჩვენული ტექსტი არა
მხოლოდ შემსწავლების ცოდნისმოყვარების დაკმაყოფილებისათვისა
მიმართული, არამედ ნაწარმების რეპროდუცირების, მასში
წამოჭრილი პრობლემების განხილვის, მოქმედ პირთა დახასიათების
იქნაღურ შესაძლებლობასაც იძლევა.

ყველა ჩამოთვლილი ჭრიტრუბის ურთიერთი დაცვა არაქ-
პლადი თქმის წარმოუდგენელია. ძნელდება სტუდენტებისათვის
საინტერესო და ინფორმაციულად რჩებადული, ამავც პირს ენობრი-
ვად მცოდნე, სასიამოვნო სტელით შესრულებული და სიტუაციად
დასრულებული მცირე ფრმის ნაწარმების მიგება. არცეს იშვი-

ახად, პედაგოგი იმუშავებს ხეობა, ზედიხი პაბუჭის ურთიერთ-
ში - ან მიწათმოქმედ, ან ენობრივი მიხედვით. მიწათმოქმედები
პლანის კრიტიკულიშვიდის პაუტვლორბას შიგნითაი მოყვება ის, რომ
სტუდენტები მათთვის ნაკლებად საინტერესო მასალას ეძებულობენ
პასაჟიზაციებდა, რომელსაც ისინი უბადისოდ უკრძებიან, ყოველ-
გვარი შიშოქმიდებიანთის გარეშე. ენობრივი ხასიათს კრიტიკუ-
ლების პაუტვლორბა ზედიხი ძხრივი ახად პრეზენტების წარმოქმნის,
რაც ლექსის გამოხატულების პლანში ცვლილებების შეტანას, ე.ი.
მისი პრეზენტაციის გარეშეცას გულისხმობს. მხატვრული წარმოქ-
მის ენობრივი გამარტივების, სასწავლო მიზნობით მისი ადაპტა-
ციის რამდენიმე ზომის ცნობილი (17): 1. სელექტიური (selektive),
რომელიც უცვლი ზომის წარმოქმნის შიგნითი
უფრო ხელსაყრელი ნაწილების ამოღებას გულისხმობს; 2. კომპლე-
მენტარული (komplementierende), რომლის არსიც ლექსში მოც-
მული სიტყვისა და ცნების აღწერილობითი ზომით განმარტებაში,
ე.ი. კომენტარების გარეშეაი მდგომარეობს; 3. ელიმინირების
(eliminierende), რომელიც შიშავული ლექსისგან რთული ლექსი-
კური და გრამატიკული მომენტების გამოკვეთას იმედსინდინებს;
4. მოდიფიკაციის (modifizierende), რომელიც სუბსტიტუციის;
პრინციპში გარეგნობით ლექსში უცხო სიტყვებისა და გამოქმე-
დის მათი სინონიმური ჩანაცვლებისა და გრამატიკული შეც-
ვას უკავშირებს; 5. დისტრიბუტიური (distributive), რომელიც
აია ზედი გრამატიკული მასალის საინტერესო ლექსში რამა-
ტობით წინადადების ან იდენტური გამოქმნის ხელყვანად შე-
ტანის საშუალებას გვაძლავს.

ადაპტაციის ხუთევი სახე მეტ-ნაკლებად არღვეს იტე-
რატორული წარმოქმნის ენობრივი-სიუჟეტური მიხედვით, უკარგავს

სწორედ იმ ღირსებებს, ჩაცმის მხატვრულ ემინენტობა აქცევს. სწორედ ამიტომ გერმანულ ღირსებობაქცევისათვის ნაწილი წაიკვეთა - ლურჯი წინააღმდეგობა გულისთვის ადავტაციისა /განსაკუთრებით სპეციალური ფაქტორების სტრუქტურისათვის/ იმ მიტოვებით, რომ გულისთვის უსასრულო ცვლას სჭირდა სტრუქტურის წინასწარი მიმ-
გაგრება მისაღებად გამგებინებინებური ენობრივი და უსტრუქტურული ხასიათის ინტერმედიის დასაძლევად (18). მკვლევარმა მთელი ნაწილი ანიმაციულია არ არის გამარტოვების წინააღმდეგობა. ჟემ-
ცა მათი ნაწილობრივი მიწოდება, რამდენ დაქვეყნებულა დაკრძალ-
ან ამ საქმის და რამდენ შემდგომებს უყვებნენ გულისთვის ადავ-
ტაციას (19).

საკითხისათვის გერმანულ ღირსებობაქცევისათვის ასეთი კონსტრუქციული მიტოვება მხოლოდ მხატვრული ნაწარმოების სტრუქტურის ადრესტუბინისათვის მრუტით არ უნდა იყოს ნაკარნახევი. იგი, უდავოდ, უცხოელთან განმეორებითადაა განპირობებული, სადაც ენის შემსწავლელს ყოველთვის, რეალურ სამეცნიერო სიტუაციებ-
ში ბევრად უფრო მეტი და რეალური ფსიქოლოგიური-საკომუნიკაციო ამოცანის გადარჩევა უნდება, ვიდრე აუთენტური-ბუნებრივი შემდგომი კვალირეალურ სიტუაციისაში. ამდენად მისთვის დიდ პირობე-
მას აღარ წარმოადგენს ექსპერიმენტისა და ცნობარის მომზადებინებ-
არადავტაციური მხატვრული გულისთვის რეკრეაციის.

სხვაგვარადაა საქმე ჩვენს შემთხვევაში - არანებ-
რის სიტუაციისაში კომპონენტურ ფაქტორებზე გერმანული ენის სწავლების მთელი ეფაზე. ამ ე.წ. გერმანული პერიოდის და-
ვისებურებებთან განმეორებითა, დასაძლევად მიტოვებისა მრის ტი-
პის გულისთვის სწავლება: უნდა, რომელიც აუთენტური ფორმალურ-
რი წესით დამუშავდება და მიტოვებინებ რეპროდუცირება/პროდუ-
ცირებისათვის იქნება განკუთვნილი, და, მეორე, რომელიც პასი-

უჩინი წიგნებიდან გამომდინარეობს მიზნით სტრუქტურის საბინაო და-
 ვალებად მიღებული. პირველი ტიპის ტექსტი სასტრუქტურა ადაპტი-
 რებული იქნა, მეორე კი შეიქმნა - არადაპტირებული, რამე-
 ნადაც მისი სტრუქტურა სტრუქტურის არ მიუხედავია.

[illegible]

სიჭრეზიერება საჭირო ელიმინირებისა და მოპოვების
შედეგად, ადაპტაციისას, მიემდგურა, და ამ საშუალებით სიჭრე-
ზიერება, არა უნის მათგანგებობა უნდა იქნას (21). შიგ-
ნითა ადაპტაციის არასტრუქტურული სინთეზური გამოყენება და
გაქვების გეგმობა შეკვეთის არა მხოლოდ ავტორის მიზნის მიხედვით
მიმდინარეობს, არამედ დიდი ნაწილობითი ფუნქციონირების სი-
მართობის მიხედვით, არამედ დიდი ნაწილობითი ფუნქციონირების სი-
მართობის მიხედვით.

ლიც არ დაარღვეოთ უბეშად. ადაპტაცია რიდაქტორისაგან რიგ
გამოცემებს, რედაქტორულ აღწერას და ენის ქრმა ცოდნას მიი-
მართვს.

სწავლების პროცესში შესაძლებელია ადაპტირებული
და არადაპტირებული მხატვრული ტექსტების პარალელური და მი-
ნატოვებითი გამოყენება იმის მიხედვით, თუ სწავლების რთული
ასპექტთან გვაქვს საუბარი და რა ნარმატივებს აქვს თუ იმ კონკ-
რეტული მასალის დამუშავების მიზანს - უშუალო რეპროდუცირე-
ბა/რეპროდუცირება თუ პასუხი რეკლამა. პედაგოგმა გვთხოვს სა-
ერთო მიმდინარეობის დონის გადგინების მიზნის მასალის ვარირების
მრავალ ხერხს შეიტყობს მთავრად. ასე მათემატიკა, არადაპტი-
რებული ტექსტი გამოიყენებს საშინაო კითხვის გაკვეთილებზე
ლექსიკაში ფორმალურად დასაბუთებულ მასალის კლასიკური
კონტენტის გაცნობის მიზნით, მისცეს იგი სტრუქტურის რეგულა-
რამენტით მასალა რეგულაციის მსადაპტაციად, მიმდინარე ენა-
ზე მიხსენების დასაწყისად და ა.შ.

მხატვრულ ტექსტებზე ასევე სახის მუშაობა უმაღლეს
გამოუმუშავებს სტრუქტურის ტექსტის ნაკითხვის კლასიკურად, მისი
დამუშავებისა და აღქმის უნარ-ჩვევებს; მსადაპტებს საფუძვლად
სწავლების დროს, მესამე ეტაპზე საბაზო და პრეპარატორული
პროგრამის სპეციალური ტექსტების დამუშავებაზე გადამსწავლ-
ეობა, რომელთა შესწავლაც მხოლოდ არადაპტირებული სახითაა
მიზანშეწონილი.

ბ ა ბ გ დ ე ვ ზ ა ბ გ დ ე ვ ზ ა ბ გ დ ე ვ ზ ა

ფ ა ბ გ დ ე ვ ზ ა ბ გ

1. მემოტივური გზით მხილველი მხილველი მხილველი მხილველი მხილველი
გამოკვეთის პასაჟები: Joachim Riehme, Zur Arbeit am literarischen Text im Fremdsprachenunterricht. In: DaF, 1/1975, S. 3-15; Gisela Schröder, Zu Problemen der Behandlung literarischer Texte im Fremdsprachenunterricht, In DaF 3/1976, S. 171-179.

მხილველი გზით: გერმანული ენის საბავშვო-
ლის ავტორთა დამკვირვებელი საერთაშორისო სიმპოზიუმი Text und
Textarbeit in Lehrmaterialien für DaF auf der Fortgeschrittenenstufe
(15-25. September 1979);
გერმანული ენის
მასწავლებელთა კრებულის V საერთაშორისო ყოველწლიური Fremdspra-
chenunterrichtliche Zielsetzung und künstlerische Texte (August, 1977);

უნგრეთის მეცნიერება-გერმანისტიკა VI

ანტერენგია Behandlung der literarischen Texte als Ergänzungsmaterial im Deutschunterricht (12-13, November, 1980);

გერმანული ენის მასწავლებელთა ბუკავუტის VII,

საერთაშორისო ანტერენგია Authentische literarische Texte im Unterricht (1-5, August, 1983);

გერმანისტიკა

პრობლემები VII საბავშვო სიმპოზიუმი Methodische Probleme der Einbeziehung literarischer Texte in den Deutschunterricht;

გერმანული მასწავლებელთა ბუკავუტის VIII სა-

ერთაშორისო ანტერენგია Auswahl und Behandlung literarischer Texte (1986).

2. Martin Löschmann, Kommunikative Orientierung des Fremdsprachenunterrichts und Einsatz literarischer Texte- kein Widerspruch In: DaF, 6/1984, S. 367-371.

3. Gisela Schröder, Fremdsprachenunterrichtliche Zielsetzung und künstlerische Texte. In: DaF, 4/1978, S.225; Martin Löschmann, Wie nötig ist die Adaption künstlerischer Texte? In: DaF, 3/1979, S. 157.
4. Janos Szabo, Bemerkungen zur Verwendung literarischer Texte im Deutschunterricht für Ausländer. In: DaF, 3/1976, S.180.
5. Marianne Löschmann / Martin Löschmann, Authentisches im Fremdsprachenunterricht. In: DaF, 1/1984, S.41.

5. Բանֆրոնընդուն ածին ժյեսանքն ռե.ոյՅը, ՃՅ.41-43.

7. Ռ Յ Յ Յ, ՃՅ.42.

8. Authentische Texte —ն յնքան զարեա ըռաձաճոնոն զա-
մոցընդուն ժյեսանքն ոռքյա սճրյաճը 1983 ճըլն ըշքաձյճոն
Բաճարընդուն խմձոնոնոն յրե-յրե յճընդյոնաճը, խոմըլն
Սանդընոքընաճ ոլոAuthentische literarische und nichtliterarische
Texte im Unterricht, Martin Löschmann, Kommunikative Orientierung S. 367.

9. 1979 թ. ըռոնոնոն Բաճարընդուն ճըրմանդուն յնն Սանդընոք-
յանըլոն սճոնոն խմձոնոնոնոն աճյոնա շոնոնոնոն մոյ-
յա ճանոնոնոն ածնաճըլն յնն յճընոնոն մոլո յնն մա-
ճարընդուն ճըլնոն ժյմընոն. յոնոն մոնոնոնոնոնաճ-
յոն յո Բամոլոնոն մոնոնոնաճ խոնոն, խոմըլոն ըճյոն-
ոլոնոն յճընոնոնոն ըճոնն մաճ, խըլն մոլոնոն Սանդ-
նոքյանըլոնաճոն ճըլնոն ժյմընոն Սալմըն. աճ մոնոնոն-
ոնոն յմաճըլոն: 1/ ածնաճըլն յնն յճընոն, մոնո խ-

ցուցանիքներ, ուսումնական, քաղաքական և սոցիալական գործունեության նկատմամբ հարգանքներ արտահայտելու;

2/ ամենամյա ընտրությունների արդյունքների մասին հաշվետվություններ ներկայացնելու, համաձայն մեծ և փոքր խմբերի խառնուրդի և սոցիալական խմբերի մեջ բաշխվելու; 3/ քաղաքական կարգադրությունների և քաղաքական գործունեության; 4/ սահմանափակված ժամանակի ընթացքի, ընտրությունների արդյունքների մասին հաշվետվություններ ներկայացնելու; 5/ ընտրությունների և քաղաքական գործունեության մասին հաշվետվություններ ներկայացնելու և քաղաքական գործունեության մասին հաշվետվություններ ներկայացնելու:

10. Ընտրությունների արդյունքների և քաղաքական գործունեության մասին հաշվետվություններ ներկայացնելու և քաղաքական գործունեության մասին հաշվետվություններ ներկայացնելու:
11. Ընտրությունների արդյունքների մասին հաշվետվություններ ներկայացնելու և քաղաքական գործունեության մասին հաշվետվություններ ներկայացնելու:
12. Martin Löschmann, Und immer wieder die Frage nach der Auswahl - Literarische Texte im Fremdsprachenunterricht -. In: DaF, 1/1986, S.43.
13. Ո Ղ Յ Ղ, ԸՄ.46.
14. Ընտրությունների արդյունքների մասին հաշվետվություններ ներկայացնելու և քաղաքական գործունեության մասին հաշվետվություններ ներկայացնելու: Janos Szabo, Bemerkungen . . . S.180-181; Gisela Schröder, Zu Problemen . . . S. 173.
15. Joachim Riehme, Zur Arbeit . . . S.4; Martin Löschmann, Und immer wieder . . . S.45.
16. Ընտրությունների արդյունքների մասին հաշվետվություններ ներկայացնելու և քաղաքական գործունեության մասին հաշվետվություններ ներկայացնելու:

Gisela Schröder, Fremdsprachenunterrichtliche Zielsetzung. S. 226;

იგივე მისამართზე გამოქვეყნდა 1979 წ. ლაიპციგის სიმ-
პოზიუმზე DaF, 3/1980, S. 181.

17. ადაპტაციის საბუნებრივი რამდენობის უფრო მეტი გერმანული
მკვლევარის მიხედვით: O.Hermenau, Methodik des Russisch-
unterrichts, T. 1. Berlin 1955, s. 149.

18. Gisela Schröder, Fremdsprachenunterrichtliche . . . S.226 .

19. Mariane Löschmann / Martin Löschmann, Authentisches . .S.44;
Martin Löschmann, Wie notwendig . . . S. 157-165.

20. გარკვეული რამდენობის ადაპტაციის მიზნობრივი ნიშანდობიერება
კ.ვ.მალცევა: К.В.Мальцева, Теория и практика адаптации
художественных текстов в учебных целях, в: "Русский
язык в начальной школе", I/1974, с. 53.

21. János Szabó Bemerkungen. . .S.180. ავტორი დაუპირისპირდა
მიზნობრივ უცხოელის მიერ ტექსტის ადაპტაციას.

Андразашвили М.Г.

КРИТЕРИИ ПОДБОРА И ПРИНЦИПЫ АДАПТАЦИИ ТЕКСТА ДЛЯ СТУДЕНТОВ ГУМАНИТАРНЫХ ФАКУЛЬТЕТОВ

Резюме

В статье предпринята попытка выделения текстовых типов,
применяемых в процессе обучения немецкому языку на гуманитар-
ных факультетах. Обоснована необходимость соблюдения принци-
па аутентичности при подборе лексического материала. Дана
характеристика критериев подбора искусственно составленных

(тематических) и художественных (ситуативных) текстов, рассмотрены принципы их адаптации.

В исследовании показана также прагматическая нагрузка художественных текстов, которая для студентов гуманитарных факультетов заключается, с одной стороны, в выработке речевой компетенции, а с другой - в приобретении навыков чтения иноязычных текстов, и, тем самым в создании твердой основы для выработки компетенции рецепции специальных текстов.

Andrasaschwili M.

TEXTAUSWAHLKRITERIEN UND ADAPTIONSPRINZIPIEN
IM STUDIENBEGLEITENDEN FREMDSPRACHENUNTERRICHT

In der vorliegenden Abhandlung wird ein Versuch unternommen, die im studienbegleitenden Deutschunterricht benötigten Texttypen auszusondern, bei der Auswahl des lexikalischen Materials die Notwendigkeit der Befolgung des Prinzips der Authentizität zu begründen, die Auswahlkriterien der künstlich zusammengestellten (thematischen) und künstlerischen (situativen) Texte und deren Adaptionsprinzipien zu beschreiben.

In der Abhandlung wird ebenso die pragmatische Belastung der künstlerischen Texte gezeigt, deren Wesen im studienbegleitenden Deutschunterricht in der Entwicklung einerseits der Rede-, andererseits aber der Lesekompetenz bestehen und weiterhin zur Erarbeitung der Fachtextrezeptionskompetenz dienen muß.

ს მ ნ ა ა რ ს ნ

ქარტველური ენები

<u>ელენე ბაბუნაშვილი</u> - ბიბლიური ცნობების დამოწმებისათვის ანგონ	
I-ის "ქარტული ზრამდაფიკაციი"	 5
<u>ილიაკო ევსეიძე</u> - უკავშირით რეზილიენტების მონაცემთა საკითხი	
ბი	 13
<u>ინესა აკინაძე</u> - "სამსახვობა რანდისას" ფესვისათვის	 45
<u>ელენე კოშკიძე</u> - ვასილ ბაჩიშვილის ენის დიქციონარის დამსახურებები	
სათვის	 70
<u>ამირან ღოშაძე</u> - II სპირანტის ანტიკავშირება ქარტველურ ენებში	
ბი	 88
<u>გივი ნიკიფორიძე</u> - მოქმედებითი გვარის გმინაა ზრმეობითი პირები	
ელების წარმოება ქარტული	 107

რუსული ენა

<u>ილია კაბაქიძე-აბაშიძე</u> - თანაზრეობა სუბიექტის მდებარეობა	
უსუბიექტო მონაცემებზე მორის	 125
<u>ელენიორა კრემერი</u> - სიყვარულში და სიყვარულში სიმანტი	
პირი ცვლილებების ურთიერთმეპირისპირება	 132

დასავლეთ ევროპის ენები

<u>მარინე ლევიტა</u> - მინიჭანი მთავრების დინამიკური თავისუფ	
მუშაობანი უ, ფორმების რეპროდუქცია "მეორე და მდინე-ვაჩუბა"	(ქვეყნის კომპონენტის მასალაზე დაყრდნობით)
ბი	 133

<u>შაბაძე ვახუშტაძე -</u>	გრაფიკული ელემენტების დან-
	არსების შედარებითობა (სამოცდადო ჩანაწერ-
	ების დანების მასალაზე)
	158
<u>ქუთაისი გარეუბანი -</u>	პლაზმური-პროტონური კონსტრუქციები
	რეალური სინთეზების
	170
<u>ნა ვახუშტაძე -</u>	მიუღწევადი მიუღწევადი სამყაროები
	180
<u>მარინა ანდრეასიძე -</u>	ფიქციის შედარებით კონსტრუქციები და ადამ-
	იანების პროტონები პლაზმური ფაქტორების
	სტრუქტურების საფუძველი
	207

СОДЕРЖАНИЕ

КАРТВЕЛЬСКИЕ ЯЗЫКИ

Бабунашвили Е.А.	К использованию библейских цитат в "Грузинской грамматике" Антония Первого	II
Вешапидзе И.М.	Бессюзное сложное предложение в грузинском	42
Кикнадзе И.Г.	"Берейтор" Теймураза Багратиони	69
Кошоридзе Е.А.	К характеристике лексики В.Барнова	87
Ломтадзе А.Э.	Аффрикатизация спиранта в картвельских языках	105
Небиеридзе Г.С.	Образование заглазного первого активных глаголов в грузинском языке	119

РУССКИЙ ЯЗЫК

Кабардина-Абашидзе Ц.М.	Соотношение бессубъектных и субъектных предложений	120
Кремер Э.Л.	Взаимообусловленность внутрисловных и межсловных инноваций в семантическом объеме слова	126

ЗАПАДНО-ЕВРОПЕЙСКИЕ ЯЗЫКИ

Тевзая М.В.	Лингвостилистические особенности внутренней речи в романе У.Фолкнера "Шум и ярость" (на материале Квентина Компсона)	151
Чануквадзе Т.В.	Жанровая обусловленность функционирования фразеологических единиц (на материале жанра путевых заметок)	153
Габуния К.У.	Плюральные-проминальные конструкции в сложных глагольных синтагмах	178
Пхакадзе И.	Недостижимые достижимые миры	205
Андразашвили М.Г.	Критерии подбора и принципы адаптации текста для студентов гуманитарных факультетов	23

CONTENTS

KARTVELIAN LANGUAGES

Babunaschvili E.A. Zu Quellennachweis in der Biblischen Zitate in der "Georgischen Grammatik" von Anton I	12
Veshapidze I.M. Asyntatic Compound and Complex Sentences in Georgian	43
Kiknadze I.G. "Riding - master" by Teimuraz Bagrationy	59
Koshoridze H.A. Referring V.Barbov's Vocabulary	87
Lomtadze A.E. Affricatization of Spirant S in Kartvelian Languages .	106
Nebieridze G.S. Formation of the perfect forms of active Verbs in the Georgian Language	107

THE RUSSIAN LANGUAGE

Kabardina-Abashidze Ts. M. On the Relationship of Sentences with and without the Subject	125
Kraamer E.L. Interrelationship of Semantic Changes within and between Words	132

WEST-EUROPEAN LANGUAGES

Tevzaya M.V. Linguo-Stylistic Peculiarities of inner Speech in W.Faulkner's Novel "The Sound and the 'Fury'" (with Reference to Question Compson)	151
Chanukvadze T.V. Genre Stipulated Functioning of phraseological Units (in travel notes)	169
Gabunia K.U. Les Constructions Pluri-pronominales dans les Syn- tagmes Verbaux Complexes	179
Pchakadze I. Des Univers Accessibles restes inaccessibles	205
Andrasaschvili M.T. Textaswahlkriterien und Adaptionsprinzipien im Studienbegleitenden Fremdsprachenunterricht . . .	231

გამომცემლობის რედაქტორები: ნ.ქანთარია, ს.ხანგულიანი
კორექტორი ნ.ჩახარია

ხელმოწერილია დასაბეჭდად 30.12.88. უგ 07831.

საბეჭდი ქაღალდი 60X84. პირობითი ნაბეჭდი თაბახი 14,75.

სააღრ.-საგამომც.თაბახი 9,41

ფირაჟი 300, შავკვითი 1564 ფასი 1 მან.90 კპ.

თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა,

თბილისი, 380028, ი.ჭავჭავაძის პრესკვეტი,14

Издательство Тбилисского университета,

Тбилиси, 380028, пр. И.Чавчавадзе, 14.

თბილისის უნივერსიტეტის სტამბა,

თბილისი,380028, ი.ჭავჭავაძის პრესკვეტი,1,

Типография Тбилисского университета,

Тбилиси, 380028, пр.И.Чавчавадзе, 1.

1

7.3

172